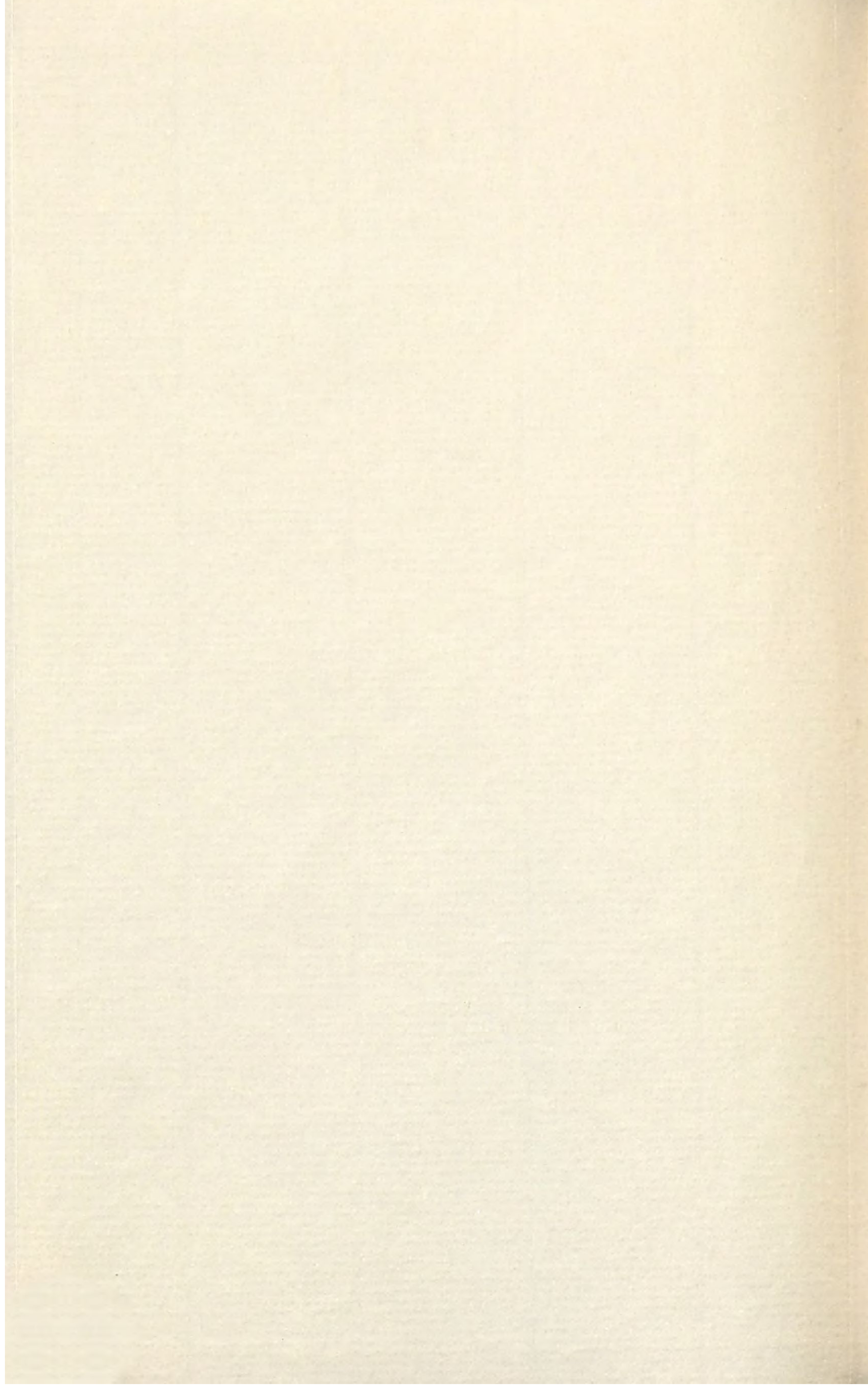

**HV.
Hist.
294**

HV.
Hist.
294

Das Formelbuch K. Albrechts I.

Aus der im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staats - Archive
aufbewahrten Handschrift.

Mitgetheilt von

Joseph Chmel.

(Aus dem II. Hefte des Jahrganges 1849 des von der kaiserlichen Akademie
der Wissenschaften herausgegebenen Archivs für Kunde österreichischer
Geschichtsquellen besonders abgedruckt.)

Das Formelbuch K. Albrechts I.

Aus der im k. k. Hof- und Staats-Archiv
aufbewahrten Handschrift.

Herausg. von

Joseph Ehard.

(Aus dem II. Bande des Jahrganges 1878 des von der Kaiserlichen Akademie
der Wissenschaften herausgegebenen Archivs für Kunde österreichischer
Geschichtsquellen.)

„Die Formelbücher sind eine der wichtigsten und ergiebigsten Quellen der Geschichte des Mittelalters, und verdienen desshalb eine grössere Aufmerksamkeit, als ihnen bisher, sowohl von Geschichtsforschern als von Lehrern der Diplomatik, zu Theil geworden.“

Diess sind die Worte eines unserer verdientesten Historiker *), der selbst nicht wenige Formelbücher benützte und theilweise veröffentlichte. Unter andern auch eines, das sich im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staatsarchiv in Wien befindet und von ihm nach der im Verzeichnisse der Handschriften des Haus- und Staatsarchivs angeführten Signatur „das Formelbuch K. Albrechts I.“ genannt wird. — Allerdings sind die in diesem wichtigen Formelbuche enthaltenen Stücke meist aus der Zeit Herzog (nachmals König) Albrecht des I., indess ist die Bezeichnung „Formelbuch K. Albrechts I.“ minder genau, da auch Stücke aus späterer Zeit (aus dem zweiten bis vierten Jahrzehend des vierzehnten Jahrhunderts) aufgenommen sind.

Palacky hat von den „122 Formeln“ (354 vielmehr) 14 erwähnt und davon auch 6 vollständig mitgetheilt, welche sich auf die Geschichte Böhmens und seiner Verhältnisse beziehen.

Früher schon hatte Lichnowsky (durch den Archivar Chmel aufmerksam gemacht) einige (ihm mitgetheilte) Excerpte aus diesem Formelbuche im zweiten Bande seiner Geschichte des Hauses Habsburg, Regesten p. CCLXXI—CCLXXV. angeführt, auch ein Stück in extenso mitgetheilt (p. CCXV):

*) Palacky, s. Ueber Formelbücher zunächst in Bezug auf böhmische Geschichte. Nebst Beilagen. Zwei Lieferungen. In den Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften Bd. 2 und 5 der V. Folge. — Prag 1842 und 1847. Die angeführte Stelle im 2. Bd. p. 219.

„König Albrechts Schreiben an den heiligen Stuhl in Betreff „der ihm zur Last gelegten Verbrechen.“ — Um 1298.

Endlich hat zuletzt Dr. Böhmer in seinen Regesten 1246 bis 1313 (Stuttgart 1844) p. 199 den Wunsch nach Veröffentlichung dieses Formelbuches sehr lebhaft ausgesprochen. Er sagt: „Sehr bedeutend ist ein im kaiserlichen archiv zu Wien befindliches diplomatar (Formelbuch) (in folio auf papier und aus dem vierzehnten Jahrhundert) für Albrechts geschichte, und fürst Lichnowsky hat das grosse verdienst mehrere inhaltsanzeigen und das überaus wichtige rechtfertigungsschreiben an den papst daraus zuerst bekannt gemacht zu haben. Lichnowsky Reg. I, 271 und 291. Vergl. auch Palacky Über Formelbücher 235. Aber noch ist nicht der ganze gehalt dieses diplomatars veröffentlicht. Dass doch diejenigen welche urkunden herausgeben immer mehr das wichtige dem minder bedeutenden vorziehen möchten! Für die gelehrten und fleissigen beamten des kaiserlichen archivs wäre es eine leichte und schöne aufgabe aus dessen schätzen einige bände so gewichtiger urkunden herauszugeben wie die womit fürst Lichnowsky die deutsche geschichte wahrhaft bereichert hat.“

Auch später sprach Böhmer diesen Wunsch mündlich und brieflich so dringend aus, dass der Unterzeichnete seine Arbeiten fürs fünfzehnte und sechzehnte Jahrhundert unterbrach um diese werthvolle Quelle fürs Ende des dreizehnten und den Anfang des vierzehnten Jahrhunderts zum Besten der vaterländischen Geschichtsforschung auszubeuten, und zwar so vollständig als möglich, um keinen weiteren Wünschen Raum geben zu lassen. — Wir wollen zuerst den ganzen Inhalt der Handschrift (Fol. 76. Blätter, im (neueren) Schweinlederbande Signatur: Reichssachen Ms. Nr. 9. Locat. 244. s. XIV.) angeben, wie er schon vor 80 Jahren durch einen Beamten des Hausarchivs auf Veranlassung des Directors Rosenthal aufgezeichnet wurde, und dann die von uns eigenhändig gemachten Abschriften der Stücke mittheilen, welche von irgend einem Interesse sein können.

J. C h m e l.

I.

Inhalt der Handschrift.

1. Archiepiscopus Moguntinus scribit Adolpho Rom. Regi, ut tractatibus Principum Electorum, ad 17. Calend. Julii Moguntiam convocatorum, interesse velit. Datum Maguntiae Kalend. Maji anno 1298. (s. II. 1.)
 2. Exordium Litterarum ejusdem Archiepiscopi, quibus Electores convocantur.
 3. Albertus Dux Saxoniae Adolphum Rom. Regem ob demerita Regno privatum, et in ejus locum Albertum Austriae Ducem electum denunciat. Sine dato. (s. II. 2.)
 4. Ludovicus Comes Palatinus Rheni Alberto Duci Saxoniae plenam confert potestatem, Albertum Ducem Austriae in Regem Rom. nomine dicti Ludovici eligendi. Sine dato. (s. II. 3.)
 5. Electores Imperii Summo Pontifici notam faciunt Electionem Alberti Ducis Austriae in Regem Rom. eundemque ad Imperiale Diadema suscipiendum evocari postulant. Sine dato.
 6. Conclusio Litterarum ejusdem intimationis ad Principes seculares.
 7. Alberti Rom. Regis Litterae ad Papam, quibus sinistrum rumorem de se occasione mortis Regis Adolphi sparsum refellit, significando, quod Electioni suae in Regem Rom. vivente dicto Rege Adolpho celebratae non assenserit, et eundem non nisi aggressus, in pugna, in qua eum periisse constat, devicerit. Postremo supplicat Papae, ut attentâ ejus innocentiam illum tanquam Regem Rom. denuo electum favore benevolo prosequatur. Sine dato. (s. Lichnowsky. II. XI. Beil.)
 8. Bonifacius pp. Albertum Ducem Austriae in Rom. Regem electum confirmat. Datum Lateran. II. Kalend. Maji, Pontificatus anno 9.
 9. Procuratorium pro nunciis Alberti Rom. Regis ad Bonifacium pp. destinatis, ut filialem ejusdem Regis erga Sedem Apostolicam devotionem exponant, et servitia Regia promittant. Sine dato. (s. II. 4.)
 10. Bonifacius pp. absolvit Regem Albertum à confoederationibus, quatenus observationem eorum impedirent, quae idem Rex Romanae Ecclesiae se facturum et servaturum promiserat. Sine dato. (s. II. 5.)
 11. Coelestinus pp. Alberto Duci Austriae notam facit sui Electionem in locum Nicolai pp. IV. Datum Aquilejae X. Kalend. Octobr., Pontificat. anno 1. (s. II. 6.)
 12. Albertus Rom. Rex Romanae Ecclesiae donat Thusciae Provinciam. Sine dato.
- Ad calcem hujus donationis extat sequens nota: In hac cedula continentur additiones, quae deficiebant in antiqua. etc. (s. II. 7.)
13. Bonifacius pp. Wenceslao Regis Bohemiae filio, qui Regnum Hungariae jure Electionis sibi obvenisse praetendebat, idem Regnum abjudicat, et illud Mariae Siciliae Reginae ac ejus nepoti Carolo competere definit, Regemque Romanorum Albertum, ut his efficaciter assistat, Wenceslao autem auxilium nec praestet, nec praestari sinat, hortatur. Datum Anaginae iij. Non. Junii, Pontificat. anno 9. (s. II. 8.)
 14. Juramentum fidelitatis Magistri Henrici filii Henrici Bani, Carolo Hungariae Regi praestitum, Actum in Teten, Vespriniensis dioecesis. pridie Non. Junii 1308. (s. II. 9.)
 15. Litterae Ladislai Woyvadae Transilvani et Comitum de Zonuk super recognitione et juramento fidelitatis Carolo Hungariae Regi à se praestitis. Datum in Segnedino, fer. 4. proxima post Dominicam Judica. 1310. (s. II. 10.)
 16. Albertus Rom. Rex Rudolphum primogenitum, caeterosque filios suos de Regno Bohemiae et illius pertinentiis ad hunc effectum investit, ut Rudolpho praedicto sine liberis masculis decedente, gradatim succedat cum suis masculis heredibus frater senior tunc superstes. Datum apud Znoymam XV. Kal. Februarii. 1307. (Gedr. b. Palacky, Formelb. 1. 326. Nr. 124.)

17. Confoederatio Wenceslai Boh. Regis cum Philippo Rege Franciae contra Albertum Rom. Regem. Sine dato. (Gedr. b. Palacky, Formelb. 1. 322. Nr. 118.)

18. Rex Bohemiae scribit Comiti Ferretensi, quod ei transmittet per Johannem Familiarem suum Litteras suas patentes super confoederatione praedicta, ut cum eodem Johanne ad Regem Franciae vel personaliter procedat, vel nuncios suos mittat, ad solidandam in eorum praesentia confoederationem praefatam. Sine dato. (Gedr. b. Palacky, Formelb. 1. 323. Nr. 119.)

19. Albertus Rom. Rex scribit Episcopis et Baronibus Hungariae, ut P. Hungariae Regem consiliis et exhortationibus suis ad conjungendum suum militem cum exercitu Rudolphi Ducis Austriae, ejusdem Alberti Primogeniti, contra Regem Boh. inducant. Sine dato. (Gedr. b. Palacky, Formelb. 1. 325. Nr. 122.)

20. Albertus Rom. Rex Wenceslaum Boh. Regem constituit Imperii Vicarium in Mysnia Orientali, et terra Pilnensi. Sine dato. (Gedr. b. Palacky, Formelb. 1. 320. Nr. 116.)

21. Litterae credentiae pro N., ad Papam destinato, ut causas exponat, cur N. necdum comparuerit, ad Imperii Diadema è manibus Pontificis suscipiendum. Sine dato. (s. II. 11.)

22. Rudolphus Rom. Rex scribit cuidam, conquerendo, quod, cum illius operae obtenti hactenus à papa favores plurimum sint adscribendi, nunc animo sit alieniore; petitque, ut innocentiae suae prolatori N. fidem adhibeat. Sine dato. (s. II. 12.)

23. Ejusdem mancae tres Litterae credentiales.

24. (alias 27.) Regia hortatio ad N., ne generali paci, thelonea pro libitu extorquendo, contraveniant, sed manus ab opere cohibeant. Sine dato.

25. Litterae N. ad N., ut relaxet collectas Ecclesiis impositas. Sine dato.

26. Exordium Litterarum N. ad N., quibus significat, quod ejus praesentiam praestoletur, ut ei peccata sua confiteri possit.

27. Exhortatio nomine universalis Ecclesiae ad Episcopos, ut non solum de immani scelere Judaeorum, qui Venerabile manibus sacrilegis confodiunt, et malleis contundunt, vindictam sumant, sed etiam contra eorum fautores meri et mixti Imperii potestate praeditos, qui eos defendendo, gladio ad vindictam malorum collato abutuntur, se praecingant.

28. (31.) Wernhardus Episcopus Pataviensis constituit N. N. inquisitores haereticae pravitatis. Sine dato. (s. II. 13.)

29. Idem Ecclesiam in Engelheim, nunc Engelcellam, Ordini Cisterciensi ad construendum ibidem monasterium offert, eamque a Jurisdictione Pataviens. Ecclesiae eximit, et Monasterio de Wilhering jure filiationis subicit. Datum Pataviae die B. Gregorii pp. anno 1293.

30. Rudolphus Rom. Rex confirmat Privilegia Ordinis Teutonici. Sine dato.

31. Litterae credentiae Gubernatorum et Communis Civitatis Aretii, Alberto Rom. Regi destinatae, ut eorum Ambassiatori, Paganello de Vico, tam de ipsorum intentione quam passione informato, fidem adhibeat. Sine dato. (s. II. 14.)

32. Henricus Constantiensis Episcopus eximit a subjectione parochialis Ecclesiae in Swicz Capellam in Morsach, ut deinceps jure parochiali gaudeat. Sine dato.

33. Alberti Rom. Regis tanquam Patroni Ecclesiae in Swicz, confirmatio supradictae exemptionis Capellae in Morsach ejusdemque erectionis in Ecclesiam parochialem. Sine dato.

34. Capitulum Ecclesiae Ratisbonensis occasione mortis sui Episcopi, protectionem R. Rom. Regis implorat. Sine dato.

35. Albertus Dux Austriae declarat, quod provisio de Ecclesia in Ebenfurth, facta a Conventu domus et Hospitalis Hierosol. St. Johannis in Neubing Ditrico Clerico et Notario Elisabethae, Ducis praedicti conthoralis, solum ad preces ejusdem Ducis et ex affectu erga eum peracta fuerit, dictusque Conventus utpote Patronus alium instituere potuerit. Sine dato. (s. II. 15.)

36. Albertus Episcopus Pataviens. dispensat cum Johanne Wirsingi, ut, non obstante, quod absque dimissoriis Litteris sacros ordines ab alieno Episcopo rece-

perit, et in sic susceptis non quidem ex contemptu clavium, sed ex simplicitate ministraverit, suum officium deinceps rite exequi valeat. Sine dato. (s. II. 16.)

37. Ch. Episcopus Ratisbonens. exponit Alberto Rom. Regi, quod Rudolphus Dux Bavariae Arbitrio ratione collectarum Bonis Ecclesiae Ratisbonensis ab eodem impositarum pronunciato, propter protestationem Episcopi contra unum Arbitrii articulum (vi cuius idem Episcopus ad impetrandam suis expensis absolutionem a sententiis contra impositores dictarum Collectarum per Sedem apostolicam dudum latis teneretur), stari nolit; ideoque postulat eidem Duci injungi, ut percepta restituat, et ejusmodi injurias imposterum non attentet. Sine dato. (s. II. 17.)

38. Fridericus Dux Austriae concedit Preposito et Conventui Monasterii subnen., ut propter damna, ex bello ipsius Ducis circa partes Bavariae gesto perpressa, singulis annis duo talenta Salis sine thelonio tam in Eno quam in Danubio per quinquennium deducere valeant. Sine dato. (s. II. 18.)

39. Albertus Dux Austriae quosdam redditus et decimas in Parrochia Hadmarsdorf, nec non decimam vini in monte Elseck circa Viennam, tradit Monasterio Sororum Sae. Crucis in Tulna, perpetuo possidendas. Sine dato. (s. II. 19.)

40. Capitulum Ecclesiae Pataviens. precatur A. Austriae Ducem, quatenus, si idem Capitulum loco Friderici Plebani in Helbrum (cujus demerita exponit) alium instituerit, Dux adesse velit Capitulo favore et auxilio. Sine dato. (s. II. 20.)

41. Godefridus Pataviens. Episcopus confirmat Indultum Plebani in Mistelbach, ut Ecclesia in Beutstorf proprium Capellanum habeat, qui plebi ecclesiastica Sacramenta porrigat, honore tamen in sepultura et aliis solennibus, Ecclesiae Mistelbacensi tanquam Matrlici, semper salvo. Sine dato. (s. II. 21.)

42. W. Episcopus Pataviensis confirmat Erectionem in Parrochiam Ecclesiae in Hackenberch, ad Ecclesiam in Leyz tanquam matricem spectantis; sub conditionibus in Erectione appositis. Sine dato. (s. II. 22.)

43. Constitutio Synodalis adversus eos, qui bona Ecclesiarum scienter detinent, personas ecclesiasticas captivant, verberant vel occidunt, et homines per vias et stratas publicas transeuntes spoliunt. (s. II. 23.)

44. H. Episcopus Herbipolensis tanquam executor a Sede apostolica nominatus citat ad suam praesentiam Ottonem Plebanum in Linza, et Conradum ejus Vicarium, ratione gravaminum Fratribus minoribus illatorum. Datum in Herbipoli, sine die, mense et anno. (s. II. 24.)

45. Appellatio Plebani Ecclesiae in Gors, Plebani in La, Plebani Ecclesiae in Hoflino, et Plebani in Hademichstaln, ab Episcopo Pataviensi ad Metropolitanam Sedem Salzburgensem, in causa impositae Collectae. (s. II. 25.)

46. A. Rom. Rex. intimat universis S. Rom. Imperii Fidelibus, quod Rudolphum Craftonem Cantorem Basiliensem in Capellanum suum assumpserit. Sine dato. (s. II. 26.)

47. Albertus Plebanus in Gmunden postulat in signum sincerae confraternitatis ab O. Capellano B. V. super littore Viennae, ut pro eo mortuo triginta missas legat; quod vice versa se facturum pollicetur, si supervixerit. Sine dato. (s. II. 27.)

48. Maurus Abbas Monasterii S. Mariae Scotorum Viennae, Cristannum de Landescrona, Clericum Pragen. Dioecesis constituit suum procuratorem in causa, quam Henrico Presbitero, dicto Vschel de Neunburga ex altera parte Danubii, movere intendit. Sine dato. (s. II. 28.)

49. Otto Rector Capellae B. V. Viennae in littore, tanquam Judex delegatus ab Episcopo Patav., curat ad suam praesentiam citari Henricum dictum Vschel Presbiterum de Neunburga, in causa debitorum, damnorum et aliarum rerum a Maur. Abbate Scotorum Viennensi praetensarum. Sine dato. (s. II. 29.)

50. Otto Dux Austriae commendat Abbati et Conventui Monasterii Zwetlens. Andream de Tulna, ut in Ordinem recipiatur. Sine dato. (s. II. 30.)

51. Albertus Patav. Ecclesiae Praepositus, tanquam Judex delegatus vigore Bullae Johannis pp. XXII. ddo. Avinione Novis Junii, Pontificatus anno 11., curat per Ottonem Rectorem Capellae B. V. super littore in Vienna, citari quondam Magistrum Civium Wienn., dictum Wülffleinstorfer, si cum Magistro Jacobo, par-

rochialis Ecclesiae in Potendorf, et Capellae S. Pangratii in Vienna Rectore, super praetensione unius librae redditum eidem Capellae S. Pangratii debitae, infra festum SS. Simonis et Judae non concordaverit. Datum Pat. 4. Kal. Aug., sine anno. (s. II. 31.)

52. H. Decanus Ecclesiae N. Pat. Dioecesis Ord. S. Augustini profitetur, N. in Capitulo votis concordibus in Praepositum dictae Ecclesiae electum esse et nihil de illo constare nisi quod laudem mereatur. Sine dato.

53. R. Abbas in Sytanstetenscribit Episcopo Patav., ut Ottoni de Waidhoven, qui correctionem extra praesentiam Episcopi subire contumaciter recusavit, et de monasterio sine licentia egressus est, ante visitationem monasterii fidem non habeat. Sine dato. (s. II. 32.)

54. Litterae fraternitatis ab H. etc. Ordinis N. Constantiae Reginae Jerusalem et Cypri destinatae. Sine dato.

55. N. commendat B. et C. cuidam Monasterio, ut in Ordinem assumantur. Sine dato.

56. Quidam scribit alteri, quod C. de lepra suspectum, et ob hoc sibi ex parte illius praesentatum a lepra immunem invenerit. Sine dato.

57. Gentilis Cardinalis, Apostolicae Sedis Legatus, scribit F. Duci Austriae super morte A. Rom. Imperatoris, ejus patris. Sine dato. (s. II. 33.)

58. Dux Austriae intimat N. mortem Leupoldi Ducis fratris sui, petitque, pro ipso exequias celebrari. Sine dato. (s. II. 34.)

59. Formulare Litterarum, quibus Judex delegatus ab Episcopo, quempiam citari curat.

60. Consensus Rudolphi Ducis Austriae, ut Albertus ejus frater uxori suae Elisabeth certa Bona in dotem seu donationem propter nuptias assignare valeat. Sine dato. (s. II. 35.)

61. In simili consensus Rudolphi Rom. Regis. Sine dato. (s. II. 36.)

62. Consensus Rudolphi Ducis Austriae, ut Albertus ejus frater loco Bonorum uxori suae Elisabeth in donationem propter nuptias assignatorum certa alia Bona valeat assignare. Sine dato. (s. II. 37.)

63. Consensus Rudolphi Rom. Regis ad eandem permutationem. Sine dato. (s. II. 38.)

64. Philippus Francorum Rex scribit Alberto Regi Rom., quod litteris suis post intellectos rumores de illius Electione et victoria eidem transmissis ipsius litteras super eadem materia, et ineundo mutuo foedere sibi per specialem nuncium destinatas receperit; pro quibus ipsi gratias agit, et ad concludendum foedus nuntios suos instanti mense Septemb. se missurum promittit; quod verò liberationem filii Comitis Gillburchens. ab Alberti nuncio ejus nomine petitam, concernit, an haec liberatio Alberto cordi sit, sibi intimari postulat, cum nec litterae hujus rei mentionem faciant, nec nuncii credentia se ad hoc extendat. Sine dato. (s. II. 39.)

65. Alberti Ducis Austriae procuratorium pro nunciis suis, ad ordinandum matrimonium inter Rudolphum Ducis primogenitum, et unam Sororum Philippi Regis Franciae. Sine dato. (s. II. 40.)

66. Albertus Rom. Rex Rudolpho Duci Austriae, Primogenito suo, ratione contrahendi matrimonii cum Blancha, Philippi Regis Franciae Sorore, Ducatum Austriae et Styriae etc. cum pertinentiis perpetuo et hereditarie possidendum dat, eidemque Blancae Comitatum Alsaciae etc. in dotalitium assignat. Sine dato. (s. II. 41.)

67. Idem promittit foedus cum Rege Galliae initum perpetuo servare. Sine dato. (s. II. 42.)

68. Idem notum facit, quod de suo, et Consortis suae Elisabethae consensu, Electoribus Imperii, videlicet Rudolpho Comite Palatino Rheni, Rudolpho Duce Saxoniae, et Hermanno Marchione Brandenburg. similiter consentientibus, filii sui Fridericus et Leupoldus juri sibi competenti in Ducatu Austriae et Stiriae, nec non in Dominiis Carniolae, Marchiae et Portus Naonis, ac etiam in Comitatu Alsaciae etc. in favorem Rudolphi fratris natu maximi, ejusque liberorum ex eo et Blanca illius conjuge descendendum renunciant. Sine dato. (s. II. 43.)

69. Litterae Alberti Rom. Regis ad Bonifacium Papam, ut Nunciis suis, ad eum destinatis, scilicet Johanni Tullensi Episcopo, Johanni Praeposito Thuriensi, Wernhardo, Suppriori Domus Praedicatorum Argentinae, Marquardo Domino de Schellemberch, et Cunrado dicto Monacho, de Basilea, in dicendis fidem habeat. Sine dato. (s. II. 44.)

70. Alberti Rom. Regis Procuratorium pro Nunciis suis, Johanne Praeposito Thuriensi, Marquardo Domino de Schellemberch, et Chunrado dicto Monacho, de Basilea, ad Summum Pontificem destinatis, tanquam Procuratoribus et Nunciis generalibus et specialibus in omnibus Alberti Regis, et Imperii causis, specialiter vero ad ostendendam Alberti innocentiam in facto excommunicationis, persecutionis Ecclesiarum, et in aliis, super quibus ad Suae Sanctitatis praesentiam dicitur evocatus. Sine dato. (s. II. 45.)

71. Albertus Dux Austriae appellat et provocat ab Archiepiscopo Salzburgerensi ad Summum Pontificem, quod sibi, suisque damna gravia manifeste per eundem Archiepiscopum inferantur, et ne Archiepiscopus in Ducem suosque adjuutores et subditos sententias excommunicationis, suspensionis vel interdicti fulminare praesumat. Actum Viennae in die SS. Petri et Pauli anno 1296. (s. II. 46.)

72. Idem constituit N. N. procuratores et actores suos in causa praedictae Provocationis. Sine dato. (s. II. 47.)

73. Idem petit ab Archiepiscopo Salzburgerensi, ut omnes suas sententias, Banna et interdicta contra eum, ejusque subditos et adhaerentes lata revocet. Sine dato. (s. II. 48.)

74. Albertus Rom. Rex gratias refert Landolfo Cardinali, quod ejus Nunciis de Curia Romana proxime reversis astiterit et negotia imperialia promoverit; petitque, ut Magistro Cunrado, Praeposito Werdensi, et Cunrado dicto Monacho, de Basilea, ad Papam destinatis, in illis, quae Alberti nomine Cardinali exposuerint, fidem credulam habeat. Sine dato. (s. II. 49.)

75. N. Rex quendam constituit suum Missum et Judicem ordinatum, ut mulieribus et minoris aetatis hominibus, ad contrahendum auctoritatem plenariam, in illis Lombardiae partibus, in quibus ipsa requiritur, impertiri valeat. Sine dato. (s. II. 50.)

76. Theod. Comes Clevensis supplicat Papae suo et totius populi nomine, quatenus Imperii Electores ecclesiasticos ad hoc inducere dignetur, ut thelonea inconsueta et indebita non exerceant. Sine dato. (s. II. 51.)

77. Albertus Rom. Rex revocat omnes donationes, concessiones, augmentationes etc. Theloniorum, pedagiorum et exactionum, a se, suisque Antecessoribus datas Archiepiscopis, Principibus, Ducibus, Comitibus, aliisque, in quibuscunque Rom. Imperii locis, illis dumtaxat theloniis etc. exceptis, quae per F. Imperatorem fuerunt concessa. Sine dato. (s. II. 52.)

78. Civitas Coloniensis supplicat Papae, et Collegio Cardinalium, ut ipsi contra Archiepiscoporum Electorum Imperii indebita pedagia, onera et servitutes festino remedio subveniant, Regemque Rom. Albertum in suo justo et bono proposito circa eadem pedagia et contra dictos Archiepiscopos confoveant. Sine dato. (s. II. 53.)

79. Arbitrium seu Laudum Alberti Rom. Regis super omnibus litibus et causis Episcopi Patav. ex una, et Civitatis Patav. ex altera parte. Sine dato.

80. Emicho Frisingensis, Hertnidus Gurcensis etc. Episcopi supplicant Summo Pontifici pro Neo-Electo Salzburgerensi, eorum Metropolitano, ut confirmetur, et accipiendae in propria Ecclesia consecrationis licentiam obtineat, cum propter Salzburgerensis Ecclesiae gravem in temporalibus diminutionem, se pro confirmatione Romae personaliter praesentare sine ejusdem Ecclesiae certa ruina non valeat. Sine dato. (s. II. 54.)

81. Albertus Rom. Rex investit F. in Episcopum Argentin. Ecclesiae Electum, de Temporalibus. Sine dato. (s. II. 55.)

82. Conr. Archiepiscopus Salzburgerensis scribit F. Duci Austriae, quod receptam in se commissionem, inter eundem Ducem, et Ottonem Bavariae, quosdam

amicabiles tractatus faciendi, ipsi Ottoni Bavariae Duci per Gransonem revelaverit, et in responsis acceperit, quod Otto Dux, cum tempore introductionis uxoris suae, apud Landshutam proxima Dominica ante festum Pentecostes celebrandae, interesse tractatibus non valeat, se in his et omnibus aliis, Archiepiscopi consiliis et beneplacitis conformet. Praeterea exponit, quod Dux Rudolphus ipsius Austriae Ducis ascensum suadeat, et intendat ventura feria 2. Patru sui adire praesentiam, ad procurandum eidem Duci Austriae securum transitum per Bavariam; cumque Archiepiscopus solennitati praedictae introductionis interesse velit, dummodo tempus adventus Ducis Austriae ad partes ejus cum tempore ejusdem solennitatis non concurrat, idcirco à Duce Austriae certior reddi cupit, qualiter juxta tempus praefate introductionis processum suum moderari velit. Postremo notificat sibi relatum esse, quod Rex Romanorum post instans festum Ulmae vel Augustae aderit. Sine dato. (s. II. 56.)

83. Fridericus Imp. litem inter Henricum Austriae, et Henricum Saxoniae, Duces agitatam terminat, Ducatum Bavariae a Duce Austriae resignatum Duci Saxoniae in beneficium concedendo, et Marchiam Austriae a Duce Bavariae resignatam in Ducatum commutando, eundemque Ducatum Duci Austriae ejusque uxori in beneficium conferendo, ita ut ipsi et liberi eorum hunc Ducatum hereditario jure possideant etc. Sine dato. (Minus.)

84. Rex Rudolphus corrigit filium suum Albertum Ducem Austriae, ob acerbis Litteras, quas scripsit Episcopo Pataviensi. Datum ante Waltek sine die, mense, et anno. (Gedr. Wiener Jahrb. d. Lit. Bd. CIX. p. 266. vgl. Kopp. I. p. 924.)

85. Albertus Rom. Rex confert Ducibus Carinthiae titulo feudali certa telonia in Ant., Tella, et Bozano. Sine dato. (7. Jänner 1305. Lichnowsky II. Regg. 461.)

86. Albertus Dux Austriae habilitat filias Eber. Minist. Burgens. opidi in Menigen, ut in Feudis, dictis Mannlehen, cum liberis masculis succedere valeant. Sine dato. (s. II. 57.)

87. Legitimatio Mathiae N. de soluto et soluta geniti. Sine dato. (s. II. 58.)

88. Chun. Archiepiscopus Salzburgensis scribit F. Duci Austriae, quod antequam ipse Archiepiscopus Norimbergam ad Regem Rom. venisset, idem Rex solennes Nuncios suos, videl. Archiepiscopum Mogunt. etc. pro perducendis ad effectum praemissis (quae autem omissa sunt) in Bohemiam destinaverit; quodque Elisabeth olim Wenceslai Bohem. Regis filia vel fratri, vel filio Regis Rom. matrimonialiter copulanda sit; item, quod Rom. Rex Duci Rudolpho ratione suorum negotiorum terminum ad eum veniendi praefixerit; item quod tam ipse Dux Austriae et Duces Bavariae, quam ipse Archiepiscopus Salzburgensis fuerint Rom. Regi suspecti reddit, quod videlicet Principes, qui pro consummandis tractatibus apud Ulmam, in Salzburg convenire decreverant, ibidem contra Regem conspirare vellent; quam tamen suspicionem Archiepiscopus statim post suum ad Regem adventum removerit, praeter alia afferendo, quod Dux Austriae in tractatibus amicitiae cum Comite de Wirtenburch, Regem Rom. exceperit, asserens, ab ejus fidelitate et obsequio nullo modo velle recedere; postremo scribit, quod Regem Rom. Norimbergâ usque Eystedt comitatus sit. Sine dato (Gedr. b. Palacky, Formelb. I. 329. Nr. 127).

89. Adolphus Rom. Rex confirmat Privilegium de non evocando, Civitati Constantiensi concessum. Sine dato. (s. II. 59.)

90. Rudolphi Rom. Regis Privilegium de non evocando, Civitati Constantiensi concessum. Sine dato. (s. II. 60.)

91. Albertus Rom. Rex monasterium Conense Ordinis Cisterc. et Brandenburg: Dioecesis, in protectionem Imperii recipit, ejusque defensionem Marchioni Brandenburg. et Successoribus illius injungit et delegat. Sine dato. (s. II. 61.)

92. Albertus Rom. Rex facit Comiti de Werdemberch gratiam, quod Villa ejus Nav iisdem libertatibus et juribus quibus Civitas Imperialis Ulma, gaudere debeat. Datum ante Castrum Bensheim 4. Non. Julii 1301. (s. II. 62.)

93. Litterae Heinrici ee Potendorf, dicti canis, quibus constituit tempus et terminum, quo creditori suo Heinricho, genero Leublonis, Civi Viennens., mutuum solvere velit, et debeat. Sine dato. (s. II. 63.)

94. Albertus Rom. Rex assumit quendam Archidiaconum in suum Capellanum. Sine dato. (s. II. 64.)

95. Quidam recommendat Praeposito ad S. Hypolitum, Ortolphum Diaconum, ut ad sacerdotium promoveatur. Sine dato. (s. II. 65.)

96. Arbitrium Herbipolensis et Olomucensis, Episcoporum, L. Comitis Palatini Rheni, et O. Marchionis Brandenburgensis, super litibus, quae inter R. Romanorum, et Ott. Bohemiae Reges, vertebantur. Sine dato.

97. Rudolphus Episcopus largitur 40. dierum indulgentias visitantibus Ecclesiam parochialem in Mistelbach, in festo et per Octavam S. Martini, Patroni ibidem, et per Octavam Dedicationis. Sine dato. (s. II. 66.)

98. Rudolphus Archiepiscopus Salzburgensis hortatur iterato Decanum Patavi: ut electionem Episcopi Patav. quantocius procuret, et Ch. Lavent. Episcopi verbis, quae Archiepiscopi nomine hac de re exposuerit, fidem credulam adhibeat. Sine dato. (s. II. 67.)

99. Plebani ad Plebanum litterae super quaesita confraternitate. Sine dato.

100. Fridericus etc. in litteris ad Messanenses, plangit mortem Primogeniti sui, Henrici Siciliae Regis. Sine dato.

101. Friderici etc. Epistola consolatoria ad N. Comitem, super morte ejus filii. Sine dato.

102. Ejusdem similis Epistola ad quendam super morte ejus fratris olim Episcopi. Sine dato.

103. Fridericus etc. cujusdam officialis sui fidelia servitia commendat, eorumque remunerationem promittit. Sine dato.

104. Idem dirutionem domus, cujusdam Regno pulsi, ad supplicationem unius sui fidelis, cui haec dirutio in damnum cederet, differi praecipit, quousque aliud mandetur. Sine dato.

105. Idem hortatur Collegium Cardinalium, ut motus summi Pontificis ob favorem rebellium Lombardorum arreptos compescant. Sine dato.

106. Litterae amici ad amicum, qui filium per mortem amisit. Sine dato.

107. Planctus Monialium super morte Abbatissae.

108. Quidam exprobrat Conventui, quod frumentum alicui ab abbate collatum restitui curaverit. Sine dato.

109. Quidam commendat alteri negotium sui fratris. Sine dato.

110. Gregorius Patriarcha refert Regi N. gratias, quod fiduciam suam in ipso collocaverit, promittitque honoris ipsius incrementum in Italia procurare. Sine dato.

111. Quidam excusat alterum, quod consilium prodidisse insimulatus durius responsaverit; et prodicionis suspicionem ab eo amoliri satagit. Sine dato.

112. Fridericus etc. scribit cuidam, quod Papa posito supercilio ad compositionem se inflectat; quem autem magis adhuc humiliare proposuerit. Alexandrinos relictis rebellium Mediolanensium erroribus, ad fidem Imperii rediisse notificat, et nuncium hoc fidelibus suis ad notitiam deferri jubet. Sine dato.

113. Idem monet Cives . . . , quatenus Ferraneum, Legatum Papae, ad partes Theuton:, ut Principum, Magnatum et aliorum fidelium devotionem et fidem corrumpat, destinatum, et nuncios ejus, non recipiant, sed eorum conatibus se opponant. Sine dato.

114. Tabulae Titulorum, quorum usus est in litteris ad diversi Status, conditionis et Dignitatis homines; cum variationibus exordiorum, expositionum et conclusionum. (a pag. 88—95 et a pag. 98—105.)

115. Regis Rom. Litterae ad Cardinales super morte Bon. Papae. Sine dato.

116. Quidam scribit alteri, ut sibi de vasis ad instantem post festum S. Michaëlis vindemiam generalem in Austria provideat, et illa a fecibus corruptionem vini causantibus emundet. (p. 106.)

117. Matthias, Abbas monasterii in Altenburch, visitor Ordinis S. Benedicti per Austriam in provinciali Capitulo electus, scribit Abbatibus monasteriorum, quae vult visitare. Sine dato. (s. II. 68.)

118. Albertus Episcopus Pataviensis confirmat cujusdam foundationem unius missae, post mortem Fundatoris singulis diebus celebrandae. Sine dato.

119. Litterae cujusdam Scholaris ad Plebanum in Weikerstorf, ut ei munusculo subvenire velit. (s. II. 69.)
120. Litterae Amasiae ad suum dilectum.
121. Quidam certas historias sibi describi postulat.
122. Laus cujusdam epistolae.
123. Laus doctrinae et sapientiae.
124. Responsio obedire volentis.
125. Monita pro Studentibus.
126. Responsum obedire volentis.
127. Nota, quomodo ad monita respondendum sit.
128. Ars grammatica molae assimilatur.
129. Quidam nimis diu Grammaticae studuisse reprehenditur.
130. Artes liberales sorores appellantur.
131. Quidam reprehenditur, quod aetatem suam consumat, liberalibus artibus studendo.
132. Sententia avaritiae.
133. N. conqueritur patri cujusdam Scholaris, quod ejus filius curae suae commissus non obediat.
134. Litterae patris ad filium super dicta querela.
135. Ejusdem filii responsio.
136. Notula de materiis inveniendis.
137. Quidam reprehendit amicum in respondendo negligentem.
138. Epistola alia ejusdem argumenti.
139. Alia consimilis.
140. Idem duae aliae similes.
141. Quidam consulit amicum, quid sibi agendum sit, et ab eo de statu paternae domus, Cathedralis Ecclesiae dispositione, Patriaeque rumoribus certior reddi cupit.
142. Responsio desuper.
143. Nota, quod praetacta responsio dilatari, non vero abbreviari possit.
144. Quidam hortatur adolescentem, ne differat ad litterarum studia properare.
145. Quidam reprehenditur, quod Studia usque ad vigesimum aetatis annum contra propositum suum distulerit.
146. Contra illum, qui multum de fervore studiorum remisit.
147. Quidam proponens Bononiam redire studiorum causâ, petit, sibi ab amico significari, qua die cum ipso proficisci possit.
148. Responsio desuper.
149. Litterae cujusdam Studiosi, quod Parisios venerit, et ibi studere inceperit.
150. Responsio ad idem.
151. Similis Epistola, cum responso.
152. Consimiles Litterae Studiosi, qui Bononiam profectus est.
153. Studiosus in transitu Alpium a latronibus spoliatus petit consilium ab amico, quid agere debeat. Subjungitur Notula doctrinalis.
154. Responsum Amici.
155. Laus cujusdam Scholaris.
156. Pater postulat informari de profectu filii sui in studiis.
157. Tres diversae responsiones desuper.
158. Nota de diversitate ingeniorum.
159. Nota de indole.
160. Litterae ad quendam, quod filius ejus propter morum honestatem ab omnibus commendetur.
161. Excusationum epistolae, quibus objecta diluuntur, et partim retorquentur.
162. Duae Epistolae ad parentes, in quibus eorum filii studentes laudantur.
163. Quidam irridentur, quod disputationem male peregerint.
164. Litterae, quibus aliqui Nobiles quendam Magistrum ad se invitant, ut eos instruat.

165. Responsio magistri venire volentis.
166. Responsio magistri venire non valentis.
167. Quidam Thraso irridetur.
168. Epistolae, quibus scribentes supplicant, ut eis pecuniâ succurratur.
169. Scholaris, qui se fecit ad hospitale deferri, postulat a parentibus visitari, antequam debitum humanitatis exsolvat.
170. Quidam Studiosus partem praebendae, quae eum contingit, sibi transmitti petit.
171. Nota de voce: commendo.
172. Epistola cujusdam, qui ex Scholis ad officium Praelaturae vocatus est.
173. Quidam se precibus alterius commendat.
174. Variationes ad usum illorum, qui se alteri commendare volunt.
175. Variationes pro agendis gratiis illi, cui scribens nequit benefaciendo vicem reddere.
176. Nota, quomodo minores majoribus debeant pro amico supplicare.
177. Quidam scribit alteri, quod litteras eorum, quorum preces exaudiri optabit, Sigillo Salomonis, caeteras verò unâ Ciffra distinguet.
178. Nota desuper.
179. Filii supplicant patri, ut eorum inopiam sublevet.
180. Quidam reprehendit parentes ob excessum doloris de morte filii.
181. Nota de consolatione in acerbitate doloris.
182. Responsio, quae potest generaliter fieri omnibus, qui de suis miseriis conqueruntur.
183. Mandatum Pontificis, ut Jo: Subdiacono tam in rebus oportunis, quam securitate itinerum provideatur, et excommunicatio papalis denunciatur. Sine dato.
184. Papa excommunicat Regem Tyro: quod uxorem Principis Antiochiae contra inhibitionem Ecclesiae detineat.
185. Quidam à Papa constituitur iudex in causa alicujus, qui à Canonicis in Plebanum electus, a quibusdam ex eis in possessione turbatur, eo, quod electioni ejus non consenserint.
186. Papa mandat, Archiepiscopum N. quodam Beneficio ecclesiastico spoliatum, non obstante appellatione partis adversae, restitui. Sine dato.
187. Idem constituit judicem in causa, quae vertitur inter duo Monasteria ratione quarundam decimarum. Sine dato.
188. Summus Pontifex committit cuidam causam Abbatissae et Monialium S. Julianae, ratione partis Parrochiae, quam ab Abbate et monasterio N. contra jus detineri asserunt. Sine dato.
189. Ejusmodi Commissio in causa Prioris et fratrum S. Mariae de Rheno, querentium, quod Archidiaconus et Canonici majoris Ecclesiae Bono: sepulturas Ecclesiis dictorum Fratrum debitas subtrahant. Sine dato.
190. Item in causa matrimonii inter H. Comitem Palatinum Rheni, et B. filiam Ducis Austriae. Sine dato.
191. Iteratum mandatum Apostolicum, ut N. parochianos suos, quibus Conradus, filius quondam A., usuras solvit, ad reddendum eas debitâ poenâ compellat. Sine dato.
192. Summus Pontifex Henricum H. cuidam Collegio sociat. Sine dato.
193. Idem mandat Canonicis N., ut eidem H., quem in fratrem et Canonicum assumere contra papalem voluntatem neglexerunt, locum et praebendam assignent. Sine dato.
194. Litterae papales comminatoriae super eodem.
195. Litterae executoriae in eadem materia.
196. Papa Nepoti suo provideri jubet de N.
197. Pontifex nominat Episcopum Alba: in legatum suum in Regno Franciae. Sine dato.
198. Idem mandat Episcopo, qui Legatum Sedis Apostolicae recipere noluit, ut ad Romanam Ecclesiam accedat. Sine dato.
199. Idem commendat quibusdam suum consanguineum. Sine dato.

200. Ejusdem commendatio alterius personae. Sine dato.
201. Idem suo Cursori pro specialibus negociis in Angliam destinato securitatem itineris, et oportuna stipendia ministrari petit. Sine dato.
202. Imperator respondet ad litteras, quibus Papa Electionem suam significavit. Sine dato.
203. Alia consimilis Epistola.
204. Alia consimilis.
205. Idem alia similis.
206. Imperator se commendat Summo Pontifici, et optat, de ejus, Romanaeque Ecclesiae statu certior reddi.
207. Nota, quo stilo utantur Imperator, Rex et Dux in litteris.
208. Nota de stilo litterarum apostolicarum ad Imperatorem.
209. Litterae Episcopi ad suum Superiorem, quibus petit, de ejus statu certificari.
210. Stilus litterarum, cum census aut redditus consueti mittuntur.
211. N. Rom. Rex Electionem suam Summo Pontifici significat, eidemque 20. libras auri, et M. marcas argenti mittit. Sine dato.
212. Jerosolimitani significant Papae, quomodo fuerit patriarchalis Electio celebrata, eamque confirmari postulant. Sine dato.
213. Cantuariense Capitulum Electionem Archiepiscopi confirmari petit. Sine dato.
214. Electi Cantuariensis Litterae ad Papam ratione suae Electionis. Sine dato.
215. Litterae ad Papam, ut electus Neapolitanus Archiepiscopus confirmetur. Sine dato.
216. Imperator petit, ut H. ejus consanguineus, Electus Moguntinus, confirmetur, cum Electio W. a majori quidem parte Capituli, sed contra honorem Imperii celebrata stare non possit. Sine dato.
217. Idem scribit Papae iterato in eadem materia. Sine dato.
218. Idem commendat Papae Archiepiscopum Moguntinum Romam proficiscentem. Sine dato.
219. Rex Galliae commendat Papae Archiepiscopum Rem: Sine dato.
220. Similiter commendatur Archiepiscopus Cenofonten: Sine dato.
221. Exordium litterarum Regis ad Papam.
222. Rex post coronationem se Papae commendat. Sine dato.
223. Civitas Mediolanensis se Papae commendat, et suadet, ut in proposito contra nocivam Ruffi F. prolem persistat. Sine dato.
224. Rex N. recipit quendam Archiepiscopum in gratiam, ad rogamina Pontificis. Sine dato.
225. De contentione post mortem N. Imperatoris et Siciliae Regis.
226. Sedis Apostolicae Legatus in Francia, Legationis suae eventus intimat. Sine dato.
227. Nota, quod nullus debeat esse facilis ad recitandum rumores.
228. Litterae ad Summum Pontificem pro resolutione quaestionis, an puella in musti dolio baptizata rebaptizanda sit.
229. Similes Litterae super quaestione, an Clericus, qui in minoribus Ordinibus constitutus se Paterenorum Sectae immiscuit, postmodum actâ poenitentiam ordinem Diaconatus accepit, sed in hoc haeresim Leonistarum amplexus est, an, inquam, iterum ad poenitentiam rediens in sacerdotem promoveri possit?
230. Quaestio ad Pontificem, an Electus Cardon:, qui, dum esset Abbas, crimen incestus et raptus monialis commisit, confirmari debeat?
231. Excusatio illius, qui contra inhibitionem Papae dicebatur Philippo Duci adhaesisse.
232. Quidam se excusat, quod inceptam executionem mandati Apostolici, ut totam Marchiam circumeat, et Haereticos Paterenos, eorumque fautores excommunicet, ob supervenientem aegritudinem prosecqui nequiverit. Sine dato.
233. Forma excusationis ob senectutem.
234. Forma excusationis ob paupertatem.
235. Excusatio per timorem; ubi se excusans, Papae significat, quod Rex

Francorum ei caminum ignis minatus sit, si Comitem Flandr: excommunicaverit. Sine dato.

236. Excusatio per difficultatem itineris.

237. Excusatio per guerram.

238. Excusatio, quod Antiochenis non potuerit contra Saracenos auxilium praebere, cum vix Regnum Cypri ob paucitatem hominum defendi valeat. Sine dato.

239. Excusatio per furorem plebis.

240. Scribens significat, quod ad mandatum ejus, cui scribit, Romam Calendis Augusti venturus non sit, cum aestivum tempus, et Autumnus principium ipsi Romani perlimescant, quodque malit a jure cadere, quam pro jure perire.

241. Excusatio, quod versus Italiam propter contrarium ventum navigare non potuerit.

242. Excusatio per incendium.

243. Quidam scribit Papae, quod Johannem Canonicum Parentinum propter civilis conditionis vinculum, quo innodatus dicitur, eum ad sacros ordines promovere distulerit.

244. Quidam se excusat, quod frumentum, quod Papa Ferrariae peregrinis dari jusserat, propter specialia Statuta Italiae Civitatum Venetias destinari non potuerit.

245. N. ab excommunicationis vinculo absolvi desiderat.

246. Querela contra Episcopum, qui querulantem post appellationem ad Sedem Apostolicam Officio divino privavit.

247. Quidam petit restitui Beneficio, quo ab Episcopo privatus fuit, quod sine ejus licentia, quam tamen in absentia illius a Capitulo accepit, Romam causâ voti adimplendi peregrinatus sit.

248. Quidam petit absolvi ab interdicto, quo ab Episcopo, post appellationem ad Sedem Apostolicam, innodatus est.

249. Forma querelae ratione subtractarum Decimarum.

250. Forma querelae alicujus a Decimis Exempti, quod Decimas praestare cogatur.

251. Forma querelae in causa subtractionis sepulturae, parochiae, vel decimarum.

252. Quidam supplicat Papae, quatenus Episcopo Bonon: injungat, ut censurâ ecclesiasticâ compellat restituere libros nomine usurarum obligatos.

253. Quaedam conqueritur Papae, quod Rex Galliae, cui ante triennium nupserrat, illi filiam Ducis N. superinduxerit, querulantem autem incarcerari praeceperit. Sine dato.

254. Judex delegatus in causa, quae vertebatur inter Electum Bono: et quosdam Canonicos, scribit Papae, quod partes post litis contestationem in termino constituto non comparuerint, postmodum vero propensius citatae ita responderint, ac si ei causa nunquam commissâ fuisset. Sine dato.

255. Variatum exordium litterarum Judicis delegati ad Papam.

256. Sententia Judicis delegati contra Episcopum contumacem.

257. Litterae, quibus quidam poenitens, qui percutiendo praegnantem, abortûs, et mortis illius causa fuit, Papae commendatur.

258. Incendiarius poenitens Papae commendatur.

259. Ejusmodi Litterae ad Papam pro quodam, qui filium correctionis gratiâ percutiens, mortis ipsius causa fuisse videtur.

260. Similes Litterae pro parricida, ut ei poenitentia injungatur.

261. Item pro fratricida.

262. Item pro eo, qui die Veneris carnes comedit.

263. Pro monacho, qui Abbatem suum veneno interemit.

264. Pro monacho, qui varia crimina commisit.

265. Pro Plebano adultero, qui maritum exoculavit.

266. Pro Sacerdote, raptore Virginum, incendiario etc.

267. Pro illo, qui violentas manus iniecit in Clericum.

268. Pro Moniali, quae cum Monacho fugit.

269. Pro muliere, quae post adulterium a viro separata recepit habitum monachalem, et postmodum commisit incestum.

270. Pro muliere, quae cum Sacerdote aufugit.

271. Pro muliere, quae corpus lenocinio proscripsit.

272. Litterae ad Papam pro muliere, quae maritum suum veneno infecit, pro adulterio.

273. Aliae ejusdem argumenti.

274. Definitio petitionis.

275. N. ab Aquilejensi Patriarcha pendente appellatione Officio et Beneficio privatus restitui petit.

276. Quidam Diaconus nullum reportans commodum de mandato Apostolico, vigore cujus Episcopus N. suos Parochianos ad restituendum eidem Diacono usuras doenâ ecclesiasticâ compellere jussus erat, dicti mandati prosecutionem Episcopo injungi postulat.

277. Querela ad Papam contra Capitulum N., quod praebendam vacantem contra voluntatem Papae alteri contulerit.

278. Supplicatio, ut Magister H. Litteris Apostolicis Regi Hungariae commendetur.

279. Quidam postulat, Episcopo Alban: injungi, ut Magistrum V. ab excommunicatione, qua eum innodavit, absolvat.

280. Prior N. supplicat Summo Pontifici, ut ei conferat auctoritatem, subditos suos appellatione cessante corrigendi.

281. Boño: Cives supplicant Papae, ut conferentibus opem ad exstruendum pontem super Rodanum juxta Leonem aedificari coeptum indulgentias largiatur. Sine dato.

282. Miles B. à C. ex captivitate Saracena per 1000 marcas, quas idem B. dicto C. se soluturum juramento promiserat, liberatus, postulat sibi Litteras Apostolicas concedi, quibus fideles ad conferendam eleemosynam animentur.

283. Similis supplicatio pro reformatione ecclesiae combustae.

284. Monachus fugitivus postulat Litteris Apostolicis Abbati et Conventui scribi, ut eum iterum recipiant.

285. Similis supplicatio fugitivae Monialis.

286. N. denunciat Electionem suam in Rom. Regem.

287. Gratulatio Regis N. super electione N. Rom. Regis.

288. N. Rex proponit alteri Regi matrimonium inter suam filiam et ejus filium. Sine dato.

289. Litterae Reginae Hungariae, cujus maritus abest, ad Imperatricem. Sine dato.

290. Responsio Imperatricis, cujus maritus etiam abest. Sine dato.

291. Formula convocationis Curiae Imp.

292. Imperator solatur uxorem suam promissione proximi redditus.

293. Idem Imperii negotia cuidam committit tractanda. Sine dato.

294. Responsio desuper. Sine dato.

295. Imperator commendat Cardinali N. Archiepiscopum Moguntinum. Sine dato.

296. Cardinalis responsio. Sine dato.

297. Imperator rogat quendam Cardinalem, ut ei novos rumores, et occulta Papae negotia intimet. Sine dato.

298. Cardinalis respondet, quod Papa ejus honorem annullare, et Regnum Siciliae usurpare moliatur. Sine dato.

299. N. Rex petit, ut H. Clerico Praebenda assignetur. Sine dato.

300. Archiepiscopi excusatio ad predictam petitionem. Sine dato.

301. Supradicti Regis litterae comminationis ad Archiepiscopum. Sine dato.

302. Archiepiscopi responsio.

303. Rex N. scribit, quod Regno Cyro: succurrere nequeat.

304. Rex N. rogat Imperatorem, ut contra eum Regi Navarrae non praestet auxilium. Sine dato.

305. Imperator citat Ducem Austriae ad querelas Ducis Bavariae. Sine dato.

306. Dux Austriae respondet, quod ejus innocentia in praefixo termino apparebit.

307. Dux Austriae conqueritur Imperatori, quod Duces Bavariae, et Carinthiae, Austriam invaserint, cum ille contra Regem Boh. tanquam inimicum Rom. Imperii, cum exercitu egressus esset. Sine dato.

308. Imperator praecipit, ut per dictos Duces, Austriae Duci satisfiat. Sine dato.

309. Dux Austriae conqueritur Imperatori contra Regem Hungariae. Sine dato.

310. Imperator praecipit, ut Duci Austriae contra Regem Hungariae succurratur. Sine dato.

311. Alban. Archiepiscopus petit Duci Austriae ab Imperatore injungi, ut usurpata eidem Archiepiscopo restituat, illique ratione Feodi more antecessorum juramentum fidelitatis praestet. Sine dato.

312. Mandatum Imperatoris ad Ducem Austriae, praedictae petitioni conforme. Sine dato.

313. Quidam Abbas queritur Imperatori de damnis per Comitem N. monasterio illatis. Sine dato.

314. Mandatum Imp., ut dictus Comes N. monasterio satisficiat.

315. Idem Comes respondet, et dicit se probaturum, quod abbas falsa exposuerit.

316. Moniales N. sua privilegia confirmari postulant. Sine dato.

317. Cremona: Civitas supplicat Imperatori per Nuncios, quatenus Mediolanensibus injungatur, ut Cremam Cremonensibus restituant. Sine dato.

318. Imperator intimat Cremonensibus, quod Mediolanum scripserit, ut Crema restituatur. Sine dato.

319. Imperiale mandatum ad Mediolanenses, ut Cremam Cremonensibus restituant. Sine dato.

320. Responsum Mediolanensium, quod Cremam per Imperatorum largitionem et specialia privilegia possideant. Sine dato.

321. Imolenses supplicant Imperatori, quatenus praecipiat Bononiensibus et Faventinis, ut Episcopatum Imolensium restituant. Sine dato.

322. Imperator praecipit dictum Episcopatum restitui. Sine dato.

323. N. petit fratri suo H. Duci Bohemiae injungi, ut ei partem hereditatis paternae extradat. Sine dato.

324. Mandatum Imperatoris, ut idem Dux cum fratre suo de dividenda hereditate conveniat, vel coram Imperatore compareat. Sine dato.

325. Comites de Lardig petunt injungi Comiti Jo., ut eis 3. castra restituat, quae per 40. annorum spatium se asserunt possedissee. Sine dato.

326. Imperator committit Marchioni A, et Comitibus F. et V. hanc causam fine debito terminandam. Sine dato.

327. Relatio eorundem Commissariorum, quod Comitem I. condemnaverint. Sine dato.

328. Eorum Sententia, qua Comes I. contumaciam condemnatur.

329. Imperator scribit subjugato Rege Daciae se in Italiam venturum. Sine dato.

330. Exordium generale pro constitutione novarum Legum.

331. Imperator dat omnibus potestatem, latrones absque poenae metu occidendi.

332. Custodes carceris interrogant Imperatorem, quid de filio Regis H. et Archiepiscopo A., quos de mandato illius tenent vinculatos, facere debeant? Sine dato.

333. Imperator respondendo praecipit, ut filio Regis oculi evellantur, et Archiepiscopus decolletur. Sine dato.

334. Quaestio ad Imperatorem, an sacrilegus, qui fugit ad locum sacrum, debeat impunitus relinqui?

335. Responsio negativa.

336. N. gratulatur neo-electo Papae de ejus Electione, et transmittit illi equum. Sine dato.

337. Responsio Papae. Sine dato.

338. Forma Promotorialium ad Plebanum, ut Sacerdos causâ Eleemosynae pro itinere ad Rom. Curiam, populo commendetur.

339. Capellanus scribit Plebano, ut N. mortuum sepeliri, et N. infirmum sacramentis muniri curet.

340. Instrumentum publicum recognitionis ab F. Cive Viennensi coram Abbate Scotorum in Vienna, factae, quod idem Civis 15 fl. Monialibus monasterii S. Agnetis extra muros Urbis Romae, ad anniversarium singulis annis pro ipso peragendum transmiserit. Actum anno 1337. sine die, mense et loco.

341. Praefatus Abbas Scotorum intimat recognitionem supradictam Capitulo Basilicae Principis Apostolorum Urbis Romae, occasione ambiguitatis inter dictum Capitulum ex una, et memoratas Moniales ex altera parte super recensita pecuniae Summa, subortae. Sine dato.

342. Litterae, quibus scribens petit se alteri commendari.

343. Generalis cujusdam Ordinis respondet Regi N., quod juxta illius desiderium omnibus totius Ordinis fratribus missae et aliarum orationum suffragia pro illo, et uxore ac prole ipsius sint imposita. Sine dato.

344. Invitatio amici ad colloquium.

345. Exordium Litterarum gratiarum actionis.

346. Got. Episcopus Patav. omnibus contritis et confessis, qui pro structura Capellae subsidia impenderint, 40. dierum indulgentias largitur.

347. Exordium Orationis coram Papa declamatae.

348. Exordium Orationis ad Cardinales.

349. Exordium coram Doctoribus.

350. Exordium coram Judicibus delegatis.

351. Coram Judicibus ordinariis.

352. Coram Imperatore.

353. Coram Vicario Imperatoris.

354. Exordia coram aliis.

III.

1.

Forma quomodo Episcopus Maguntinus citat Reges Romanos.

Serenissimo domino suo domino Adulfo Romanorum regi semper Augusto Gerhardus dei gracia Sancte Maguntine Sedis Archiepiscopus, sacri imperii per Germaniam Archicancellarius, obsequium tam debitum quam deuotum et Rempublicam feliciter gubernare. Inueterati Juris longeueque consuetudinis non tam celebris quam sollempnis auctoritas nobis utpote Sacri imperii Archicancellario per Germaniam contulit ab antiquo, ut nos quando evidens utilitas suadet aut imminens necessitas urget possimus et utique debeamus ex incumbentis nobis officii nostri sollicitudine non solum Principes qui Jus optinent eligendi Regem Romanorum in Imperatorem postmodum promovendum verum etiam ipsum Regem qui pro tempore fuerit ad certum locum et terminum conuocare, quod principes ipsi cognoscere debent et etiam recongnoſcunt. — Et quia temporibus nostris quod cum graui cordis dolore proferimus ve-

nerande pacis gloria per oppressionum Iniurias confusa succubuit, concordia salutifera preualente contemptibili discordia fines Regni Alemanie dato libello Repudii quasi irreuocabiliter dereliquit, ut Respublica circumquaque enormem diminucionem senciens infelicitatis sue dampna deplorat. Ideo non semel sed pluries requisiti per principes antedictos et stimulo proprie consciencie excitati pro excellencie vestre salutis augmento Sancte pacis reformatione pro Concordie reuocatione pro reipublice felici gubernacione et pro tocus regni Salute eosdem Principes duximus conuocandos, vt 17°. Kalend. Julij si dies feriata non fuerit alioquin proxima die sequenti non feriata quam eis pro termino peremptorio assignamus in Maguncia dignentur sui presenciam exhibere, tractaturi et ordinaturi de turbacionibus et defectibus Regni quod omnipotenti deo et hominibus sit acceptum. Rogamus igitur et attencius exhortamur regiam magestatem vestram et nichilominus quantum licet iniungendo petimus cum deuocione debita, quatenus tamquam caput principum predictorum in termino supradicto et eius continuacione velitis huiusmodi salubribus tractatibus interesse. Datum Maguncie Kal. Maii Anno domini. M. CC. xviij. etc.

2.

Forma deposicionis Regis Adulphi et de Eleccione Ducis Alberti.

Albertus dei gracia Saxonie Westfalie et Angarie dux necnon Comes de Bren. Prudentibus viris etc. Salutem et sinceri fauoris affectum. Vniuersalis insinuante clamore populi quamquam non credimus ignorare causam discriminum et gwerarum, quibus actenus est lesa pacis amenitas et tranquillitas violata, presertim cum Is, cui reipublice gubernacio ex comisso et tradito sibi incumbit officio, tamquam in eminenti specula Regalis culminis collocatus suorum curam gerere debeat subditorum. Sane quia dominus Adolphus tunc Romanorum Rex super hijs et aliis excessibus grauibus et notoriis et diuersis quos prolixitatis causa omittimus enarrare coram excellentissimis Germanie principibus, qui Romanorum Regem in Imperatorem postmodum promouendum vna nobiscum de Jure ac approbata consuetudine Jus optinent eligendi, in termino ad hoc prefixo est probacione manifesta conuictus et alias insuf-

ficiens inuentus ad tante Regimen dignitatis, oportunum erat tot et talibus ne crescerent in inensum defectibus et periculis tempestiuis prouidere remediis et anthidotis congruis obuiare. Vnde cum in hiis que ad conseruacionem sancte pacis et honorabilem sacri statum Imperii expedire videntur Nos vna cum ceteris principibus Electoribus esse deceat circumspectos, considerato et cognito quod regnante predicto domino Adulpho quies temporum perturbata non possit aliquatinus reformari, sed mala multiplicarentur in Terris intollerabilibus et dampnosis huiusmodi compulsi defectibus ad quorum emendacionem dictum Regem competentem non vidimus, animaduertendum iuste duximus in eundem deliberacione matura et diligenti sollicitudine prehabita Juris etiam ordine vt decuit obseruato, Regno Romano cui minus vtiliter prefuit cuiusque per demerita reddidit se indignum priuantes ipsum et priuatum denunciantes dictante sententia concordi predictorum principum Electorum. Cupientes itaque emendare defectus premisos apti prouidencia successoris, Magnificum et illustrem Principem dominum Albertum Ducem Austrie, constantem pacis et concordie zelatorem tocius equitatis cultorem laudabilem et sincerum veritatis amicum, Nos vna cum ceteris principibus Electoribus, videlicet venerabili domino Wikboldo Sancte Coloniensis Sedis Archiepiscopo Magnifico principe Domino Wenzlao Bohemie Rege necnon Illustri principe domino Ludovico Comite palatino Reni Duce Bawarie quorum vices cum pleno mandato nobis ab eisdem gerimus in hac parte quorumque dinoscitur de Jure et consuetudine interesse, in Romanorum Regem in Imperatorem postmodum promouendum elegimus votis concordibus et vnanimi voluntate. Quapropter vniuersitatis vestre prudenciam rogamus requirimus et hortamur mandantes vobis nichilominus per presentes, quatinus predicto domino Adulpho dimisso penitus, cum a Juramento fidelitatis quo ipsi eratis astricti sententia nostra et principum iam vos absoluerit eorundem, serenissimo domino nostro domino Alberto quondam Duci Austrie in Romanorum Regem electo fidelitate intendere deuocione debita debeatis, et recongnoscentes ipsum Electum canonice ad Regie celsitudinis dignitatem et gubernandam Rempublicam consiliis et auxiliis sibi asistere fideliter

studeatis, securi quoque quod sic comodo et quieti libertatum et Jurium vestrorum conseruacioni sua benignitate et Sollicitudine placide intendetur, quod de ipsius creacione non immerito gaudere poteritis et graciaram acciones omnium reddere creatori. Datum etc.

3.

Forma Eleccionis Ducis Alberti in regem Romanorum.

Nos Ludovicus dei gracia Comes palatinus Reni, Dux Bawarie, publice profitentes declaramus presencium inspectoribus sev auditoribus quibus scire expedit vniuersis, quod nos excellentissimorum Germanie principum, qui Regem Romanum in Imperatorem postmodum promouendum de Jure et antiqua consuetudine Jus et potestatem optinent eligendi, tam celebri quam sollempni collegio agregati ordine geniture in Magnificum principem dominum Albertum Ducem Saxonie affinem nostrum karissimum, de circumspeccione cuius industria et cautela fiduciam gerimus inconcussam, viue vocis oraculo transtulimus et presentibus transfundimus plenitudinem potestatis, Illustrem principem dominum Albertum ducem Austrie et Styrie Auunculum nostrum karissimum nomine et vice nostri in Regem Alemanie in futurum Imperatorem promouendum, et in omnibus procedendi tractandi disponendi ordinandi pronunciandi nominandi eligendi et eciam terminandi vniuersa et singula, que eleccioni huiusmodi viderit expedire et que ad salubrem sacri Imperii statum nec non ad vtilitatem tocius reipublice congnouerit pertinere. Ratum habere volentes et gratum, quidquid per ipsius industriam factum fuerit in premissis ac si contingeret ea fieri per nosipsos. In cuius rei testimonium et euidenciam plenioram presentes litteras nostro Sigillo pendenti iussimus communiri. Datum et actum etc.

4.

Quomodo Rex Albertus scribit Domino pape obedientiam plenam pro fauore obtinendo.

Sanctissimo in Christo patri et domino suo Domino Bonifacio, Sacrosancte Romane Ecclesie summo Pontifici, Albertus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus, cum filiali

obedientia deuota pedum oscula beatorum. Sanctitati vestre notum facimus per presentes, quod nos venerabilem Johannem Fullensem Episcopum etc. tales et tales consiliarios et familiares nostros presentes et mandatum suscipientes nuncios et ambaxiatores nostros ac procuratores nostros generales et speciales fecimus et facimus constituimus et ordinamus ipsosque ad presentiam uestram destinamus dantes et concedentes eisdem, de quorum circumspectione legalitate industria et fidelitatis prestantia fiduciam gerimus indubitata, plenam et liberam potestatem et speciale mandatum in vestre Sanctitatis presentia deuotionem et reuerentiam filialem, quam ergo vos et sacrosanctam Romanam Ecclesiam matrem nostram gerimus sinceris affectibus et semper gerere intendimus, exponendi et nostro (nomine) et pro nobis seruicia nostra contra hostes et rebelles Eiusdem Ecclesie etiam in persona propria si necesse fuerit et Sanctitas Vestra expedire viderit promittendi. Ad unionem quoque et concordiam inconcusse et inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruandam, ac priuilegiorum Jurium et honorum predictae Ecclesie conseruationem et tuitionem ac eiusdem Sacrosanctae Romane Ecclesie exaltationem pro posse nostro nos firmiter obligandi, firmandi concordandi mediandi ac ordinandi predicta et ea contingentia nec non dicendi petendi et procurandi seu inpetrandi pro nobis et nostris gratiam et fauorem ac omnia et singula faciendi promouendi explicandi exarcendi et etiam promittendi in premissis et eorum quolibet, que secundum deum et honestatem absque dimembratione Imperii viderint expedire, et que Regalis excellentia facerat aut facere posset si presens esset etiam in hiis que mandatum exigunt speciale. Et in animam nostram iurandi nos facturos executuros et completuros omnia et singula que pro nobis seu nostro et Imperii nomine per ipsos nuncios ambaxiatores et procuratores nostros circa premissa et singula premissorum aut ea seu aliquod eorum contingentia dicta gesta procurata acta vel concessa fuerint apud sedem apostolicam seu premissa. Promittentes nos gratum ratum et firmum perpetuis temporibus habituros et irrefragabiliter obseruatuos, ac nullomodo contrauenturos per nos uel per aliam seu alios publice uel occulte, aliquo jure lege canone ratione vel causa quacunque, vel quouis

alio colore quesito quicquid in premissis et circa premissa per eosdem nuncios ambassiatores et procuratores nostros omnes in simul, aut illos qui presentes fuerint aliis nequeuntibus interesse, dictum gestum factum assertum promissum concessum juratum fuerit, seu modo quolibet procuratum. In quorum omnium testimonium evidens presentes literas exinde conscribi et magestatis nostre Sigillo iussimus communiri.

Angeführt: Lichnowsky II. Regesten Nr. 23. (1303.) Diplomatar. Alberti R. R. p. 9. Nro. 9. Geh. Hausarchiv.

5. (1303.)

De absolute confederationis Regis Alberti — si quas fecit contra statuta.

Bonifacius Episcopus seruus seruorum dei, ad perpetuam rei memoriam. Quia plerumque contingit quod ex causa mali sub pretextu boni confederationibus compagiis seu societatibus aliisque colligationibus homines inuicem se colligant contra sanctiones Canonicas et ciuiles, et ob hoc honori sancte matris Ecclesie Justitie cultui paci et tranquillitati deperit multipliciter et decrescit ac nonnunquam animarum inde discrimina corporumque pericula et dampna rerum grauia subsecuntur, consuevit in talibus circumspecta Sedis apostolice prouidentia, cum ad ipsius ea proferri contingit auditum, per adhibitionem opportuni remedii salubriter prouidere. Cum igitur karissimus in christo filius noster Rex Romanorum illustris deuoti et prudentis more filii nuper nostris et ipsius matris Ecclesie beneplacitis se coaptasse noscatur, Nos itaque circa promotionem ipsius ad Regnum Romanorum ad quod electus existit statum eius duxerimus paterna gratia solidandum, quia forsitan ipse cum aliquo vel aliquibus se actenus colligauit. Nos volentes omne ab eo super hoc obstaculum summouere, per quod actus eius in posterum circa dominia et ipsius Ecclesie beneplacita proseguenda minus liberi redderentur, omnes considerationes colligationes societates vel compagnias et conuentiones initas factas vel habitas hactenus inter ipsum et alium seu alios quoscunque, cuiuscunque dignitatis ordinis conditionis ac status Ecclesiastici vel mundani etiamsi Regali seu quauis alia prefulgeant dignitate, quocunque tempore uel

modo sub quouis nomine uel uocabulo uel sub quacunque verborum expressione processerint etiam si fuerunt iuramentorum et penarum adiectione vel alio quouis vinculo roborate, omnino dissoluimus et carere decernimus omni robore firmitatis et eundem Regem ac omnes alios qui se ad earum obseruationem quomodocunque seu quantumcunque sollempniter astrinxerunt ad eas seruandas decernimus non teneri, nec pro eo quod ipsas de cetero non seruauerint de reatu periurii aut ratione penarum uel conuentionum quarumlibet adiectarum in illis posse in iudicio vel extra iudicium inpeti seu aliquatenus molestari. Quinymo eos ab obseruatione illarum, quatenus ipsi Regi circa plenam et liberam obseruationem eorum que ipse nobis et successoribus nostris et eidem Ecclesie per suas patentes literas que in ipsius archiuo conseruantur Ecclesie se facturum et seruaturum promisit et Iuramento firmavit qualitercunque prestaretur obstaculum, precipimus penitus abstinere Iuramenta de ipsis seruandis vel alias quomodocunque pro predictis hincinde prestita relaxantes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre dissolutionis constitutionis precepti et relaxationis infringere vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum etc.

Angef. Lichnowsky II. Regesten B. Nro. 24. S. CCLXXIV. (1303.) Diplomatar. Alberti R. R. p. 10. Nro. 10. Geh. Hausarchiv.

6. 22. Sept. (1294.)

Celestinus papa scribit Duci Austrie Alberto de sua propria creatione.

Celestinus Episcopus seruus seruorum dei dilecto filio Nobili viro duci Austrie Salutem et apostolicam benedictionem. Mirabilia dei iudicia quorum scrutationes abyssus sunt multa tremenda pariter et stupenda mortalibus in altum sic se erigunt sed intellectum nostre imbecillitatis excedunt, quod cum sit super omnes Terre terminos lumen eius ad contemplandam altitudinem diuiciarum sapientie atque scientie sue immense nec comprehensiones humane sufficiunt nec depressi sensus nostre humilis fragilitatis attingunt. Ipse quidem terribilis in Consiliis super filios hominum dominatur in virtute sua in eternum et cum sit spectator omnium cunctorum prescius visionisque eius

presens semper eternitas, sic cum nostrorum actuum futura qualitate concurrat, ut cuncta suauiter disponat recto iudicio et creata singula arbitrio moderetur eterno. Ipse celum terram creauit et maria, ac pro soliditate firmissima Sacrosanctam Romanam Ecclesiam supra petram fidei soliditate firmavit, illud ei tribuens in apostolice professionis fortitudine fundamentum, ut quamuis flantibus ventis fluctuare videatur interdum ingruentibus tam(en) fluctibus nequeat procellose tempestatis emergi. Licet enim vel crebra decedentium mutatione pastorum in varias fluctuationes frequenter inciderit, vel per mundane malignitatis incursus persecutionibus grauibus fuerit fatigata frequentius, nunquam tamen tam celestis consilii altitudo deseruit, quominus robur ipsius in qualibet tribulatione proficeret et inde optineret spei sue gaudium vnde receperat fidei firmamentum. Pie siquidem recordationis Nycolao papa iii^o predecessore nostro debitum nature soluente eiusque corpore honorificentia debita ecclesiastice tradito sepulture, habitus est a fratribus nostris de futuri pastoris substitutione tractatus in quo successiue pro dolor ipsa Romana Ecclesia per non modica spatia temporum uiduitatis incommoda deplorauit. Sed benignus sapientie spiritus in ipsis vespertinis angustiis rigans montes de superioribus suis eorundem fratrum corda disparia pia inspiratione preueniens subito et celeriter coniunxit in unum, illud momento quasi perficiens ad quod diffusi temporis spatium fructum debitum non adduxit. Ipsi namque fratres denuo de sola prouidentia summi patris et eius permissione mirabili in humilitatem nostram omnes vnanimiter concordantes Nos tunc fratrem Petrum de Morrone Ordinis Sancti Benedicti ad summi apostolatus apicem euocarunt nobis decretum huius per speciales eorum nuncios destinantes. Quamquam autem tanti oneris moles nostris debilibus importabilis humeris, illius utpote qui in humili statu positus et soliditate heremi longissimis educatus temporibus mundanorum negotiorum cura deposita elegeramus semper pro tutiori consilio in domo domini solitarius abici nostram insufficientiam, stupore nimirum tremende discussionis inuaderet, considerantes tamen quod prolixior mora in subrogatione Pastoris trahebat ecclesie ac gregi dominico periculosum per vniversa mundi climata nocumentum, et ne vocationi do-

minice resistere videremur, demum confidentes in illo qui facit fortem ex debili balbutientibus eloquentiam tribuit exurgit benignius in occursum timentium et implorantium nomen suum in semitis suis clementer dirigit et perficit gressus hominis, ac sperantes in eo qui nunquam deserit inconsultos et a quo vocationem nostram huiusmodi processisse fideliter supponimus et humiliter confitemur, inpositum nobis onus ipsum assumpsimus ac in eo dominice misericordie nostrum subiecimus imperfectum sperantes, quod ipsa benignius in beneplacito suo diriget actus nostros ad sui laudem et gloriam et exaltationem ipsius matris Ecclesie ac statum prosperum fidei christiane nec nos inexpertum et humilem in tam grandis dispositione sua maris altitudine positum derelinquet a fluctuationibus non adiutum. Magnitudinem itaque tuam monemus rogamus et hortamur attente et obsecramus in filio dei patris, quatenus recongnoscens humiliter ab omnium tributore bonorum potenciam tibi datam sic in suorum mandatorum semitis ambules et in conspectu eius cuncta cernentis dirigas vias tuas, quod per cultum iustitie relligionis amorem et obseruantiam equitatis eterno patri gratum prebeas et acceptum, ac per tuorum laudabilium exercitum operum pacis et tranquillitatis vbertas tuis proueniat subditis ac in tuis gentibus quietis dulciflue cumulus producat. Nos autem quia circa personam tuam claris tuis exigentibus meritis affectum gerimus intime caritatis quique tui honoris et commodi zelamur augmentum, tibi affluentiam paterne benignitatis expandimus et sinum dilectionis solide aperimus, proponentes in quibus cum deo poterimus annuere votis tuis ac tuorum incrementa profectum pro quibus ad nos cum securitate recurrere poteris in promptitudine paterne benivolentie promouere. Datum Aquile X^o Kalendas Octobris. Pontificatus nostri anno primo.

S. Lichnowsky II. Regg. Nro. 50, aber unterm 22. October. Diplom. Alberti R. R. p. 11. Nro. 11. Geh. Hausarchiv.

7.

Qualiter Rex Albertus dedit Regnum Thuscie summo Pontifici.

Agitur, quod Ego talis recongnoscens quod Romanum Imperium per sedem apostolicam de Grecis translatus est in per-

sona Magnifici Caroli in Germanos et quod Jus eligendi Romanorum Regem in Imperatorem postmodum promouendum certis principibus Ecclesiasticis et secularibus est ab eadem sede concessum, et quod quicquid honoris auctoritatis eminentie dignitatis ac status Imperium seu Regnum Romanum habet ab ipsius sedis gratia benignitate et concessione manauit, a qua Reges et Imperatores qui fuerunt et erunt pro tempore recipiunt temporalis gladii potestatem ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum, pia deuotione ac sincero corde profiteor quod Romanorum Reges in Imperatores postmodum promouendi per sedem eandem ad hoc potissime ac specialiter assumuntur, ut sint sancte Romane Ecclesie Aduocati Catholice fidei et eiusdem Ecclesie precipui defensores. Quapropter et Ego et alii Romanorum Reges et Imperatores qui erunt pro tempore totis viribus abstinere debemus (ab iis) que ipsi Ecclesie possunt esse nociua et per que inter Sanctissimum patrem et dominum meum dominum Bonifacium Sacrosancte Romane ac vniuersalis Ecclesie summum Pontificem qui nunc Apostolice Sedi preest et Successores ipsius qui canonice intrabunt, (et) me et Romanorum Reges et Imperatores qui erunt pro tempore possent scandala suscitari et materia dissensionis oriri, et debemus illa deuotis et feruentibus affectibus promouere, ex quibus Christianitati Italie et presertim prouincie Thuscie tranquillitas pax et quies proueniat, odia et rancores ciuiles et intestina bella tollantur et mala alia, per que paterna sinceritas et vera dilectio quam prefatum dominum meum Summum Pontificem et Ecclesiam sepedictam ad me habituros fiducia firma confido minui vel obfuscari valerent. Considerantes itaque quod Prouincia Thuscie memorata finibus prouinciarum terrarum atque locorum Ecclesie sepedicte est valde vicina, huius prouincie Comites Barones et Nobiles Ciuitates Castra Terre Loca Vniuersitates Ciues et Incole multum inter se dissident, dampnis grauibus illatis inuicem odiis radicatis in ipsis ex quibus se frequenter impetunt inuicem et impugnant, ipsorum mala etiam ad contingentia prouincias ciuitates et loca periculose nimis et dampnabiliter extenduntur et habitatorum ipsius Prouincie malitia diffunditur in populos contingentes, rememoransque quod nonnulli Romanorum Imperatores et Reges qui fuerunt actenus multiplicibus

honoribus beneficiis et gratiis ab apostolica sede obtentis immemores et ingrati promissionibus et Juramentis ipsi sedi prestitis violatis ipsam multipliciter inpungnarunt, Terris et vassallis eiusdem injuriis et dampnis grauibus irrogatis, premissis in maturam deliberationem adductis ad Ecclesie sepedicte ac aliorum suorum fidelium et vasallorum securitatem memoratam sedem prouidi munire talibus et armare presidiis ac fortificare largitionibus, vt si quod absit per me uel per meos ipsam molestari contingeret aut per Reges vel Imperatores Romanorum qui fuerint pro tempore defendendum se et sua sibi que subiecta reddatur robustior et validior ad iniqua molimina refrenanda. Presentium igitur tenore ipsi domino meo B. pape predicto eiusque successoribus canonice intrantibus et Sancte Romane Ecclesie sepedicte do concedo dono et trado in perpetuum Totam Prouinciam Thuscie ad Romanum Imperium pertinentem, cum omnibus Comitatus Marchionatibus Baroniis dignitatibus honoribus preeminentiis Ciuitatibus Castris Terris villis et locis hominibus et habitatoribus atque Incolis, Territoribus (sic) districtibus et pertinentiis montibus Alpibus terminis et confinibus aquis fluminibus portibus, plagiis atque ripis introitibus et exitibus accessibus et egressibus suis, et cum omni mero et mixto Imperio dominio et iurisdictione, omnibus redditibus et fructibus prouentibus bonis et Juribus quocunque nomine ipsa et eorum quodlibet censeantur in ipsis ad Regnum et Imperium pertinentibus memoratum, abdicantibus ex nunc totaliter et omnino ea omnia et singula a me ac a regno et Imperio Romanorum illaque in ipsum Dominum papam et Successores eius predictos ac prefatam Ecclesiam perpetuo ac totaliter transferentes ita, quod ammodo ipse et Successores et Ecclesia supradicti per se ac alios quandocunque qualitercunque et quotienscunque auctoritate propria absque mea et cuiuscunque alterius requisitione uel consensu possint ipsa omnia et singula libere et licite apprehendere intrare recipere et retinere ac possidere uel quasi et contradictores si qui fuerint vel rebelles prout expedire viderint coartare, volens quod ea omnia sint proprietatis et juris inperpetuum Ecclesie memorate. Promitto quoque tactis sacrosanctis Ewangeliis in presentia talium iuramento, quod premissa omnia et

singula inuiolabiliter obseruabo nec per me uel alios scienter publice uel occulte veniam uel temptabo uel procurabo veniri contra ea uel aliquod eorundem; si contrarium facerem preter illam auctoritatem, quam habet super me ac bona mea apostolica sedes, suppono me sponte ac bona mea honorem et dignitatem habitam et habendam ipsi domino pape et Sedi prefate ac ipsorum mandato quotienscunque faciendo ac spiritualibus et temporalibus penis sententiis atque mulctis quibus me ac familiam meam duxerint puniendos. Promitto quoque et firmo sacrosanctis tactis ewangeliiis proprio Juramento, quod ad quemcunque gradum seu statum cuiuscunque eminentie seu dignitatis ascendero seu promotus fuero vel assumptus, supradicta omnia et singula confirmabo et innouabo et etiam de nouo faciam verbis competenter mutatis et ipsi domino meo pape Bonifacio suisque successoribus canonice intrantibus et apostolice sedi super hoc patentes litteras meo magno Sigillo signatas et etiam bulla aurea cum illa me uti contigerit faciam assignari.

(In hac cedula continentur additiones que deficiebant in antiqua cum clausula vltima que incipit: „Promitto quoque etc. usque assignari.” „Agitur quod Ego talis recongnoscens etc. usque „possunt esse nociua et per que inter Sanctissimum Patrem et dominum dominum B. diuina prouidentia Sacrosancte Romane ac vniuersalis Ecclesie Summum Pontificem qui nunc Sedi preest eidem et successores ipsius qui canonice intrabunt, me et Romanorum Reges et Imperatores qui erunt pro tempore possent scandala suscitari etc. usque „refrenanda.” Presentium igitur tenore ipsi domino meo domino B. pape predicto etc. usque duxerit puniendos.”)

Angeführt b. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 25 (1303.)
Diplomatar. Alberti R. R. p. 12—14. Nr. 12. Geh. Hausarchiv.

8. 3. Jänner 1303.

Bonifacius Papa petit et hortatur, ut Rex Albertus promotor et fautor sit Regis Karoli in Regno Vngarie.

Bonifacius Episcopus seruus seruorum dei karissimo in Christo Alberto Regi Romanorum illustri salutem et apostolicam benedictionem. Officii nostri debitum exigit et instinctus amabilis caritatis inducit, ut per opportuna medele remedia

nostre prouisionis auctoritas oppressos releuet fatigatos exoneret lesosque restauret, ibique promptus ad hoc excitatur ab intimis, ubi calcata iustitia cui prompti debitores assistimus maius imminet scandalum et corruptis moribus cum strage corporum formidatur grauius periculum animarum. Sane diebus longe preteritis karissimus in Christo filius noster Wenzeslaus Bohemie Rex illustris per eius nuncium et expressas literas nobis supplicauit attente, ut negotium dilecti filii nobilis viri Wenzeslay eiusdem Regis filii, quem in Regem Vngarie concorditer ac canonice proponebat electum, et eundem Regem Bohemie ac tam suos quam eiusdem filii in hac parte sequaces in beneuolentiam nostram reciperemus et gratiam ac nos eis adiutores directores benignos et fauorabiles in ipso negotio redderemus. Super cuius supplicationis instantia pia et rationabili meditatione pensantes, quod prefatum Regnum Vngarie tam nobile actenus tam preclarum in spiritualibus et temporalibus per collisiones varias est collapsum, quodque karissima in Christo filia nostra Maria Regina Sicilie in eodem Regno Vngarie tamquam heres proximior habere se Jus asserebat et asserit, et dilectus filius nobilis vir Karolus nepos eius regnum ipsum in parte non modica ex persona iam dicte sue paterne auie possidebat et possident, de quo etiam in Strigoniensi Ecclesia iuxta ritum antiquum Vngarie per personam ydoneam regale suscepit dyadema, ut tolleremus in inuicem practicandi materiam et concertandi discrimen exhiberemus iustitie debitum et viam reformationis dicti Regni accomodam summeremus, inter contendentes eosdem tractatum pacis et compositionis amicabilem more patrio similiter assumere cupientes, memoratos Regem Bohemie ipsius filium et sepedictum Karolum et eorum sequaces et alios qui sua crederent interesse per Venerabilem fratrem nostrum Nycolaum Hostiensem Episcopum tunc Vngarie prefati Regni Legatum peremptorie citari mandauimus, ut infra determinati et conuenientis temporis spatium in ipsa citatione prefixum cum omnibus iuribus actis et munimentis suis contingentibus memoratum negotium coram nobis legitime comparere deberent, super hiis complementum recepturi Iustitie ac facturi que pro dicti Regni statu prospero per nos essent proinde ordinanda.

Eodem vero Legato predictos Regem ac filium et Karolum citante legitime sicut per ipsius certas literas et verbum postea nobis euidenter innotuit, ac adueniente peremptorio termino in ipsa citatione statuto prefata Regina Sicilie intimato iam sibi ex nostra parte per alium quod ipsa etiam si sua interesse putabat in memorato termino compareret et iam dictus Carolus per Procuratores ydoneos sufficienter instructus tamquam deuotionis et reuerentie filii comparuerunt cum debita obedientia coram nobis, venerabilibus fratribus nostris S. Archiepiscopo Colocensi M. SAGRABIENSI T. JAURIENSI et B. VESPRIMENSI episcopis et dilectis filiis nonnullis archidiaconis et prepositis de ipso Regno Vngarie ex citationis prefate vigore comparentibus similiter cum eisdem. Jamdicti vero Bohemie Rex et natus non comparuerunt per se vel per alium in termino prefinito nec postea, sed cuiusdam palleationis astutia excusatores miserunt ad nostram presentiam dilectos filios Henricum Doctorem decretorum Johannem Cantorem Ecclesie de veteri Buda clericos ac Johannem iuris peritum Laicum excusantes eosdem quod procuratores ad nos non miserant sufficienter instructos, causas circa hoc minus rationabiles ymmo inanes et friuolas pretendentes et in pluribus consistoriis per nos ab ipsis seriose petito, si alias causas rationabilis excusationis haberent vel ampliori forent potestate suffulti in excusationem culpe, contumaciam geminantes dixerunt inprobe quod prefatus Rex Bohemie nullo vnquam intendebat tempore de ipso regno Vngarie litigare. Procuratoribus ipsis et nuntiis eorundem Regine Sicilie ac nepotis instantibus, ut contumaciam ipsorum Bohemie Regis et filii ad declarationem et determinationem Juris Regine ac nepoti competentis eisdem procedere deberemus. Nos vero habita super hiis cum fatribus nostris examinatione solempni profunda maxime meditatione pensantes statum prefati Regni Vngarie miserabilem et depressum, flebili quidem compassione condignum, quod reuera ex prefata maxima contentione regnandi in penis continue labitur, quia dum utrimque contenditur inuoluto dissidio animarum et corporum pericula prodeunt et ipsius ciues et Incole in illo regnantibus cum debita obedientia non intendunt quodque sicut facti notorium permanens euidenter ostendit et licet non in figura iudicii nobis est notum. Predicta Regina

Sicilie sicut primogeniture Jus optinens clare memorie Stephani Regis Vngarie patris sui in eodem Regno propinquior est successor et heres quondam Latislao regi Vngarie fratri suo ex utroque parente per quod opitulatur eidem communis Juris presumptio que tali causa probandi onus in aduersarium iuste transfert, quia etiam quondam Carolus ipsius Regine primogenitus dicti Caroli genitor habitus est communiter et precipue per Romanam Ecclesiam pro Vngarie Rege dum vixit; nec ex parte dictorum Bohemie Regis et filii de iure competente ipsis in Vngarie Regno predicto allegatum est aliquid vel assertum, nisi sola electio que de ipso filio Regis facta proponitur, que procul dubio diuersis ex causis prout rationum prima facies indicat minus legitima ymmo prorsus inutilis esse videtur, eo maxime quod sicut scripti canonis series aperit Regnum ipsum Vngarie successionis iure prouenit electionis arbitrio non defertur. Rationibus premissis et causis aliisque motiuis plurimis que relligionem debent Judicantis instruere in trutina recte deliberationis appensis expedientia commixta licentie ac benigna humanitate seruata de plenitudine potestatis in apertam contumaciam eorundem Bohemie Regis et filii in presentia prelatorum plurium Capellanorum familiarium nostrorum et aliorum in consistorio vocatorum, presentibus eorundem Bohemie Regis et filii nunciis ac excusatoribus suprascriptis, de fratrum nostrorum Consilio decrevimus diffiniuimus declarauimus voluimus, quod predicta Maria in toto ipso Regno Vngarie et pertinentiis suis omnibus ac ubique Terrarum Regina Vngarie et dictus Carolus nepos Rex nuncupentur apertis labiis scriptiionibusque vulgatis et in documentis publicis titulentur, quodque prelati clerici cuiuscunque dignitatis status aut conditionis fuerint et religiosi alii cuiuscunque sint ordinis nec non Comites siue Bani Barones milites ciues Incole, cuiuscunque preeminentie dignitatis aut conditionis existant iam dicti Regni Vngarie omnium Jurium ac pertinentiarum eius et aliarum Regionum annexarum sibi, etiamsi Regnorum titulum habeant, dictis Regine Vngarie et regi nepoti tamquam eiusdem regni Vngarie Regine et regi legitimis parere et intendere, ac de fructibus redditibus seruiciis Juribus et ob- umentionibus aliis consuetis et regi Vngarie debitis deuote re-

spondere procurent. Prelatis clericis religiosis Comitibus siue Banis Baronibus militibus ciuibus incolisque prescriptis sub pena excommunicationis iniungentes expresse quam eo ipso si fecerint secus incurrant, ut eisdem Regine ac regi Vngarie circa recuperationem defensionem et conseruationem regni auxiliis consiliis et fauoribus opportunis assistant; et quia in predictis eosdem efficaciter obedienter et placide sic agere cupimus ut a contrariis prorsus abstineant et desistant, Prelatis ecclesiasticis Religiosis Comitibus siue Banis Baronibus militibus ciuibus incolisque prefatis sub simili pena excommunicationis et eodem modo precepimus, ne memoratos Regem Bohemie vel eius filium Regem Vngarie nominare vel titolare aliqua nominatione vel descriptione presumant neue ipsis aut ministris eorum de fructibus redditibus prouentibus ac Juribus aliis dicti regni et prefatorum sibi adiacentium pareant aut respondeant quoquomodo vel ipsis circa occupationem invasionem detentionem seu usurpationem memorati Regni Vngarie et premissorum que annexa sunt sibi occulte vel publice consilium vel auxilium afferant vel alicuius presidium fauoris inpendant. Nos enim Prelatos Clericos Religiosos Comites siue Banos Barones milites ciues et Incolas memoratos ab omnibus omagiis sacramentis fidelitatis colligationis aut coniurationis que prelibati Regis Vngarie (causa?) aliquatenus inierunt etiam si ea fuerint iuramenta penarum adiectione vel quouis alio vinculo roborata, que iuribus vacua et nulla fore censuimus et carere decreuimus omni robore firmitatis, absoluimus et ad eorum obseruationem quomodocunque aut quantumcunque se astrinxerint pro obseruandis eisdem ipsos decreuimus non teneri. De reformatione prefati regni collapsi disponere cum ipsorum fratrum consilio prout tempora se apta prebuerint preuisis consiliis opportunisque remediis auctore domino sollicite proponentes, ut in ipso gratia disponente superna tranquilla tempora redeant inquieta recedant sicque illius regni status reformetur in prosperum quod leta pax et amenitas in locum tam grauium adueniat scandalorum. „Quocirca Regiam excellentiam rogamus et hortamur attente in „filio dei patris, quatenus pro reuerentia apostolice sedis et nostri intuitu defendende Justitie et amore sangwinis, quo idem „Carolus rex Vngarie tibi obnixius alligatur, circa defensionem

„recuperationem manutentionem et conseruationem regni Vngarie memorati dictis Regine ac Regi Vngarie fauens efficaciter „et presidiis oportunis assistens, dictis Regie Boemie aut filio „circa occupationem invasionem usurpationem seu defensionem „in occupatione pretacta nullum prestes per te vel per alium „auxilium consilium vel fauorem nec prestari per alios quos „tua potes iurisdictione compescere patiaris, ut dicti Regina et „Rex Vngarie de tue potentie brachio eorum jure congaudeant „et erga te tibiue coniunctos et subditos et intensioris amoris „dulcedinem feruenter exurgant, tuque possis exinde in con- „spectu dei et hominum nostroque pariter tam de affectu iusti- „tie et caritatis quam de deuotionis promptitudine commendari. „Datum Anagnie iii. Nonas Junii, Pontificatus nostri anno nono.”

Lichnowsky II. Regesten A. Nro. 398. Auszugsweise (der Schluss) b. Raynaldus unterm 11. Juni. Diplomatar. Alberti R. R. p. 14 — 17. Nro. 13. Geh. Hausarchiv.

9.

Forma Suscepcionis Regis Vngarie per nobilem suum.

Magister Henricus filius Henrici Bani ad perpetuam rei memoriam. Fidei virtus est que et regnantis Imperium dirigit et obedienciam nobilitat subiectorum, ut tanto quisque reddatur clarior, quanto in ipsius obsequium fidei studuerit perseueranter exerceri. Hoc igitur bonum ex animo assequi cupientes, licet excellentissimo domino nostro domino Carolo Illustri Regi Vngarie, quem ad ipsius Regni Jura cum vniuersitate eiusdem Regni Episcoporum Baronum atque nobilium in presencia Venerabilis patris domini Gentilis dei gracia tituli Sancti Martini in Montibus presbiteri Cardinalis apostolice Sedis Legati olim sponte suscepimus, fidelitatis exhibuerimus iuramentum quod et deo actore inuiolabiliter obseruamus, ob Sollempnitatem tam votive coronacionis prefati domini nostri Regis idem fidelitatis eulogium deuoto animo innouantes pro nobis nostrisque heredibus, itemque nobilibus quomodolibet sub nostro regimine constitutis necnon pro magistro Nycolao filio Magistri Gregorii nepote nostro cunctisque ad ipsum pertinentibus, in dictam domini nostri coronacionem fiendam auctoritate prefati domini Legati cum Corona, quam ipse no-

uam benedici faciet eo quod antiqua Regni Corona haberi non potest, locoque si forte ratione preuia propter viarum discrimina vel aliam causam in Albam, vbi ex more huiusmodi Coronatio fieri consuevit, accedere minime videretur, ac tempore quibus ipse decreuerit, alacri animo consentimus eciam si propter causas aliquas nos adesse personaliter non contingat, et eidem domino nostro Regi promittimus in omnibus secundum Jura Regni Vngarie fideliter obedire, vocati ad ipsum accedere, quo miserit pergere, ac ad edomandos rebelles pro nostre facultatis modo ad ipsius imperium fideliter decertare. Super quibus in manibus prefati domini Legati in presencia Venerabilium patrum dominorum Thome Strigoniensis et Vincencii Colocensis Archiepiscoporum, fratris Augustini Segrabiensis Gregorii Bosnensis episcoporum et Nicholai postulati Ecclesie Jauriensis, itemque frequencie multorum nobilium qui tunc nobiscum aderant, tam pro nobis nostrisque heredibus ac ad nos pertinentibus quam pro Magistro Nycolao nepote nostro ac ad ipsum spectantibus sicut superius est expressum, Juramentum corporale prestamus obligantes et sponte suscipientes, vt qui predicta seruare non curauerit animo pertinaci reatum incurrat, eciam penas omnes per prefatum dominum Legatum contra rebelles huiusmodi promulgatas hactenus uel in posterum promulgandas et eas eciam quas infligere Leges decreti pro lese maiestatis crimine decreuerunt. In quorum omnium perpetuam firmitatem presentes litteras nostro Sigillo voluimus insigniri. Actum in Teten Vespriniensis dyocesis, pridie Nonas Junii anno domini M.CCC. viij^o etc.

Collat. cum apographo coaevo.

10.

De grata recepcione Regis Vngarie ab Vngaris.

Nos Ladislaus Woyuada transiluanus et Comes de Zonuk presencium per tenorem significamus quibus expedit vniuersis, quod ab hac hora et die magna dominum Carolum dei gracia regem Vngarie recognoscimus et recipimus in dominum nostrum naturalem et legitimum et eidem fideliter assumimus tamquam domino nostro naturali seruiturum in persona propria et propinquis nostris vniuersis qui nostrum voluerint consilium acceptare et

asistere eidem in omnibus auxilio consilio et potencia quam habebimus et habemus, et tacto viuifice dominice Crucis Ligno in manibus Venerabilis patris domini Thome Archiepiscopi Strigoniensis promissimus fide data, quod quandocunque dominus noster Rex ad partes illas venire voluerit vbi nos erimus cum omni honore et reuerencia sicut decet dominum nostrum recipiemus et in omni securitate eidem fideliter seruiemus. Coronam eciam regni sui ad diem assignatum ad octauas sancti Johannis Baptiste eidem reportabimus, uel si idem dominus noster ante predictum terminum quandocunque versus partes transsiluanas venerit eidem exhibebimus et restituemus, ita tamen quod ipso die petitiones nostras porrigemus et petemus per Regalem munificenciam nos diligi et remunerari sicut decet per regiam magestatem. Item promissimus eidem restituere et remittere argentifodinam de Rodna, Comitatum de Comitatum de Seybuno, Comitatum Sicularum, Villas Dees Clus et Zeheli, cum officio Camere quod in eisdem villis haberi consuevit. Ad que firmiter per predictum Ladislaum Woyuadam tenenda et attendenda nos Omodeus palatinus Magister Dominicus sub pena periurii obligamus sub viuifice Crucis ligno domini vna cum predicto Ladislao Woywada venerabili patri domino Thome dei gracia Archiepiscopo Strigoniensi ac religioso viro fratri Dyonisio lectori de Ordine fratrum Minorum Venerabilis patris et domini fratris Gentilis dei gracia tituli Sancti Martini in Montibus presbiteri Cardinalis apostolice sedis Legati Penitenciario et Cappellano corporaliter prestito Juramento. In cuius rei testimonium et perpetuam firmitatem nostro ac dictorum Omodei palatini et Magistri Domini Sigillis presentes litteras fecimus communiri. Datum in Segnedino feria quarta proxima post dominicam Judica. Anno domini M^oCCCX^o.

Coll. cum apographo coaevo.

11.

Is beatissime pater zelus circa paterni beneplaciti peragenda ministeria incessanter exuberat, is reuera in pectore filialis deuotionis effectus efferuet assidue circa matris ecclesie ministerium cultu honorifico prosequendum, quod nos cum ab

amabili vestra nos contigit abiisse presentia nullis omnino percimus sumptuosis laboribus, quin regio apparatu decenter accingeremur ad iter, quo sperabamus incedere ad suscipiendum in termino nobis a vestra benignitate prefixo de sacrosanctis manibus vestris imperii dyadema. Sed votis his successiva processuum aptitudo non affuit ymmo et casuum inopinabilium postmodum ingruentium intricata congeries promptum spiritum a tam grati operis executione gratuita aliquantulum sequestravit. Que quidem obstacula vestre sanctitati potius fidi interpretis eloquio duximus disserenda quam scripto. Propter quod religiosum et honorabilem N. virum utique fide ac deuotione conspicuum celibis vite candore nitentem nobisque preclucidis meritis sue probitatis acceptum, in cuius os super premissis et aliis verba nostra perfecte transfudimus, ad beatitudinis vestre pedes ut casus huiusmodi reseret fiducialissime destinamus, humillime supplicantes ut super hiis veluti nobis ipsis dignemini fidem credulam adhibere. —

Diplomatar. Alberti R. R. p. 22. Nr. 21. Geh. Hausarchiv.

12.

Rudolfus etc. honorabili et prudenti viro Magistro Ber. Blande faciei vestre serena placiditas mysticum cordis representans iudicium agendorum regalium hactenus non auara nec pauida procuratrix et fotrix sic erga nos instinctibus virtuosus incauit sicque valuit prepotenter, quod patre nostro Sanctissimo domino papa dumtaxat excepto non immerito principaliter vobis a(d)scribimus quidquid honoris et glorie sublimationis nostre progressui Dextera apostolice consolationis adiecit. Vobis nempe fidentissime quelibet nostre mentis interiora deteximus, vestris humeris pondus cure totius et sol licitudinis sarcinam imprimentes ex quo utique processit peroptata utilitas et prouectus prodiit exoptatus. Verum de nouo quod graui corde referimus visum est nobis quibusdam notabilibus coniecturis, quod erga nos verisimiliter immutata sit illa laudabilis vultus vestri serenitas et exasperata sit lenitas vestre mentis, super quo merito vehemens ammirationis aculeus intima perculit ex inopinabili rei huius novitate perplexa. Testis nempe est incontaminate conscientie veritas quauis testium depositione solemnior, quod per nos nil

unquam uerbo uel opere extitit attemptatum seu etiam cogitatione presumpsum, quod vobis debuerit displicentie spiritum peperisse, ymmo semper in uotis habuimus et adhuc in animo gerimus incessanter, vobis et vestris cum ad hoc oportuni temporis aptitudo se offeret gratiosis et amplis adesse fauoribus et beneficentie nostre profusionibus affluentibus habundantius aspirare. Hec autem qualicunque ex causa prodeat motus vester arbitrio vestro secrete subicimus iuxta quod vestre prouide circumspectioni libuerit libere decidenda. Hinc est quod vestram attente deposcimus honestatem, quod excusationem nostram velitis animo mansweto suscipere ac mentis vestre sacrario quidquid nebule uel rancoris sinistre suspicionis impressio suaserat scopa recte opinionis abstergere hospite ueritatis caritatisue introducto, et ecce quod ho. et re. v propter hoc specialiter duximus ad vos destinandam attente petentes, ut ei uelud innocentie nostre ueridico prolatori super his fidem non dubiam adhibere curetis.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 22. Nr. 22. Geh. Hausarchiv.

13.

De inquisitione hereticorum.

Wernhardus dei gratia Pataviensis ecclesie Episcopus dilectis in Christo c. c. Religiosis sinceram in domino caritatem. Pastoralis diuina ordinatione regimini presidentes dum crediti nobis ministerii sarcinam discutimus et incumbencia humeris nostris onera dimetimur nichil amplius et grauius secreta conscientie nostre coartat et afficit, quam imminens nobis custodiendi necessitas qua vigilare et precauere tenemur, ne vinea dominica ad cuius curam in partem sollicitudinis euocati sumus vulpecularum demoliatur versutiis ac Christi Ouile luporum insidiis supplantetur. Tanto igitur feruentiori sollicitudine ad eliminandas hereticorum prauitates qui vulpina astutia et lupinis morsibus fidem orthodoxam diripiunt nos oportet consurgere, quanto inter oues Christi illorum conuersatio periculosior est et negligentia in exterminatione ipsorum dampnabilior inuenitur. Porro teste canone ideo diuina prouidentia multos diuersi erroris hereticos esse permittit, ut cum ea que nescimus interrogamus discutiamus pigritiam et diuinas capiamus scripturas.

Propterea ait apostolus ut probati mai . . fiant . . deo probati sunt qui bene possunt docere et ob hoc expedit, ut in prosecutione negotii tam fauorabilis et salubris illis partiamur onera nostra et ad suffragandum nobis eorum operam aduocemus, quos deus pre ceteris diuinarum scripturarum luce sicut stellis prefulgidas illustrauit et in strennuis actibus tanta armavit fortitudine, ut gregem dominicum possint antecedere velud arietes et domum israel sicut columpne firmissime suffulcire. Sane voce lugubri et corde recensemus amaro, quod sicut frequens insinuatio et clamosa ad nostram detulit audientiam antiqui hostis versutia lumen fidei in cordibus multorum extinguens et varios disseminans errores iam in diuersis nostre dyocesis partibus fecit hereticam pululare pravitatem, cuius pestis nisi velociter occurramus primordiis ad irrecuperabilis corruptionis infectionem subito prosiliret; nos itaque ex officii nostri debito morbo tam periculoso oportunitate volentes adhibere remedium considerationis nostre intuitum in personas vestras direximus, vosque quos tanta diuinarum scripturarum notitia viteque sanctitate diuina gratia illustrauit, ut potentes opere et sermone possitis edificare verbo pariter et exemplo, ad supportandum nobiscum tante necessitatis et utilitatis onus duximus euocandos. Quocirca vobis et unicuique vestrum in solidum in tota nostra dyocesi inquisitionis heretice prauitatis officium committimus, delegantes vobis gratialiter in hoc negotio vices nostras, ut videlicet simul uel separatim aut singulariter prout huiusmodi negotii suadebit utilitas in ciuitatibus opidis castris villis et locis aliis in monasteriis quoque et ecclesiis conuentualibus ac ruralibus contra hereticos credentes receptatores fautores et defensores eorum nec non infamatos de heresi uel suspectos clericos et laycos exemptos et non exemptos possitis accusationes recipere procedere inquire et cognoscere eosque condemnare prout iustum fuerit et punire et Curie tradere seculari. Damus quoque vobis potestatem et licentiam aduocandi peritos quoslibet, ut vobis assistant et in ordinandis processibus et ferendis sententiis prebeant consilium oportunitate ac eis quod super hiis humiliter pareant et secretum quod cum ipsis tractaueritis teneant in uirtute sancte obedientie iniungendi, conuocandi clerum et populum ciuitatum

castrorum aliorumque locorum prout dicto negotio videritis expedire, inuocandi auxilium brachii secularis, injungendi dominis temporalibus Judicibus et aliorum locorum rectoribus quocunque nomine censeantur, ut vobis pareant et intendant in hereticorum credentium fautorum receptatorum et defensorum eorum inuestigatione captione ac custodia diligenti et ut personas prefatas pestiferas ad carcerem vel locum de quo mandaueritis ducant uel duci faciant ubi sub arta et diligenti custodia teneantur donec eorum negotium per vestrum iudicium terminetur; exigendi a prefatis dominis temporalibus iudicibus et locorum rectoribus sacramentum quod super adiuuanda ecclesia contra hereticos et eorum complices bona fide iuxta officium et posse suum prestare tenentur secundum canonicas sanctiones, compescendi insuper et pena debita castigandi tam per captionem personarum quam alias prout culpa exegerit delinquentis prelatos sacerdotes et alios clericos et laycos qui negotium inquisitionis instruendo citatos hereticos vel credentes de celanda veritate vel dicenda falsitate seu eos indebite liberando vel alias quoquomodo inuenti fuerint impedire, et generaliter omnia et singula faciendi que iura permittant dicte prauitatis inquisitoribus et concedunt. Eya ergo viri robusti athlete electi abicite torporem pigritie (et) negligentie metum hominum diuino timori postponite et negotium vobis iniunctum quo nichil est fauorabilius ac fructuosius intrepidi exercete, certam spem fiduciamque tenentes quod labor vester est meritorius apud deum quodque nos processus vestros et sententias iuste latas omnino ratos habebimus easque usque effectum condignum viriliter exequemur nec unquam vobis deerimus consiliis auxilio et fauore. Sed et insuper Reverendus in Christo pater et dominus noster Salzburgensis ecclesie archiepiscopus nec non Illustris Princeps Dux Austrie dilectus amicus noster prout iidem nobis fideliter promiserunt propter zelum fidei orthodoxe vos una nobiscum tota sua fortitudine tuebuntur. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 28. Nr. 31.

14.

Litera credentie.

Serenissimo ac triumphanti Principi Domino Alberto dei gratia Romanorum Regi semper Augusto Pochaterra Potestas Octo gubernatores et Defensores Consilium et commune Ciuitatis Aretii imperii Romani fideles deuotionis osculum ante pedes. Vt maiestati Regie fidelium deuotorum intentio satius uiue uocis oraculo quam literis explicetur, Nobilem et sapientem virum dominum Paganellum de Vico Jurisperitum Pisano-
rum nostrum ambaxiatorem precipuum latorem presentium tam de intentione quam passione fidelium plenarie informatum cum deuotionis confidentia destinamus, cui in literis hiis que pro eorumdem fidelium parte retulerit tamquam ueritatis nuntio dignetur reddere (fidem) Regia celsitudo. Datum etc.

Angeführt Lichnowsky II. B. Regesten. Nr. 10. Diplomat. Alberti R. R. p. 32. N. 34. Geh. Hausarchiv.

15.

Intercessio seu petitio pro beneficio obtinendo.

Nos Albertus dei gratia dux Austrie etc. publice profitentes declaramus vniuersis et singulis ad quos peruenerit presens scriptum, quod vacante ex obitu Cunr. sacerdotis ecclesia in Ebenfurth viris religiosis Magistro et Conuentui Domus et Hospitalis Jerosol. Sancti Johannis in Neubing nos cum deuotorum nostrorum commoda fauorabiliter prosequamur eisdem magistro et conuentui preces nostras porrigendas duximus, affectuosius exorantes viro discreto Ditrico clerico et Notario Illustris Domine Elizabeth Ducisse Austrie et Stirie Conthoralis nostre karissime de ipsa ecclesia diuino intuitu prouideri. Ipsi itaque magister et conuentus licet virum religiosum clericum confratrem suum aut alium clericum secularem sibi competentem potuissent auctoritate priuilegii per reuerendum in Christo patrem et dominum episcopum ordinarium loci et venerabile capitulum patauiensis ecclesie super eo traditi et indulti in dicta instituisse ecclesia et prouentus ibidem reservasse licite mense sue, tamen nostrum zelantes affectum non sine deliberatione concedi memorato Ditrico ad nostre petitionis instantiam

de ipso beneficio ecclesiastico in suis pertinentiis non minuto prouidere in domino curauerunt, in signum iuris patronatus dicte ecclesie ad ipsos spectantis dimidiam carratam vini a prefato Ditrico Rectore ibidem annis singulis recepturi salua nichilominus facultate in posterum, que de retinendis sibi ecclesie supradicte decimis et prouentibus sepefatis magistro et conuentui Dyocesani priuilegio indulgetur. Datum etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 34. Nr. 38.

16.

De ratificatione sacerdotii.

Albertus dei gratia Patauiensis episcopus dilecto in Christo Johanni Wirsing presbitero sue dyöcesis salutem in domino. Alma mater ecclesia gratanter filios suos consuevit recolligere cum post lapsum peccati ab erroris deuio reuertentes ad gremium eius curant humiliter declinare. Igitur cum omnes sacros ordines absque dimissoriis nostris litteris omnino licentia super hoc minime petita nec obtenta ab alienis episcopis tamen canonice te proponas recepisse et in sic susceptis ordinibus non ex contemptu clauium sed ex simplicitate ac juris ignorantia aliquanto tempore ministrasse nunc quoque penitentia ductus petas, ut tecum misericorditer agere dignemur de premissis, nos paterna affectione commoti te a suspensionis sententia quam ex hoc incidisti absoluentes, ut in sic susceptis ordinibus supradictis non obstantibus licite ministrare tuumque officium deinceps rite exequi valeas, omni iure et modo quibus melius et efficacius possumus auctoritate ordinaria confisi de misericordia altissimi eiusque apostolorum Petri et Pauli tecum misericorditer dispensamus, omnem inhabilitatis maculam et irregularitatis notam quas ex prenarratis incidisse nosceris penitus abolentes munientes te presentibus litteris sigilli nostri appensione vallatis in testimonium premissorum. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 34. Nr. 39. Geh. Hausarchiv.

17.

Episcopus conqueritur de iniuriis sibi illatis.

Serenissimo domino suo Alberto Inclito Romanorum Regi semper Augusto Chunradus dei gratia Ecclesie Ratisbonensis

Episcopus cum orationibus promptissimum animum obsequendi. In vestre Magnificentie notitiam cogimur deducere, quod Illustris Dominus Rudolfus Dux Bawarie contra diue recordationis predecessorum vestrorum videlicet imperatorum et principum Romanorum indulta super libertatibus et emunitatibus ecclesiarum personarum et bonorum ac hominum earundem bonis ac possessionibus nostris et nostrorum nec non ecclesiarum nobis subiectarum quasdam insolitas ymmo et nostris temporibus inauditas exactiones et collectas iamdudum imposuit et per officiales suos extorqueri et recipi mandauit. Quem licet pluries per litteras et nuntios et nilominus personaliter facie ad faciem, ut a talibus desisteret et extorta restitui mandaret monuerimus, legitime tandem vna cum Reuerendo patre et domino Emchone venerabili Episcopo Frisingensi eundem dominum Ducem in Monacho et propria eius domo accessimus petitiones ac monitiones priores quanto poteramus decentius innouantes, ubi de summa tantum et quantitate dampnorum in quosdam ex parte ipsius ducis et alios ex parte nostri tamquam amicabiles Compositores compromissione vtrimque facta (conuenimus?); — publicato demum compromisso adiectum fuit ex habundanti per ipsum publicatorem, quod absolutionem a sententiis contra impositores et exactores huiusmodi collectarum per sedem apostolicam dudum latis et iuri communi insertis apud eandem sedem predicto domino Duci ac suis officialibus teneremur impetrare nostris nuntiis et expensis de quo etsi per quemdam compromissarium dicti Ducis cuius ab initio brevis et momentanea mentio facta fuerit, per quos tamen et quemcunque nostrum cum de hoc utpote de re ad nos minime pertinenti nunquam nec aperte nec occulte compromiserimus nec etiam compromissariis nostris aliquam potestatem dederimus sicut et iidem publice protestati fuerunt in ipso loco et momento publicationis in continenti fuit expressissime contradictum; propter quod cum sicut nec debemus nec poteramus nec possumus nos ad hoc obligare nollemus, cum hoc in arbitrio et potestate superioris nostri videlicet pape dependeat, ex huiusmodi contradictione arbitrium et placita premissa fuerunt ex parte ipsius ducis omnimodis dissoluta. Quapropter una cum dicto domino Frisingensi Episcopo Regie Majestatis Vestre clementiam instantissime deprecamur,

quatenus ob diuine reuerentie libertatis ecclesiastice quam ex debito Regalis celsitudinis ad quam summa prouidentia uos prouexit defendere tenemini ac fouere nec non perpetuum nostre deuotionis respectum super pretactis iniuriis retractandis nec in posterum attemptandis et ablatis seu perceptis restituendis sine more dispendio sepedictum dominum ducem inducere dignemini vestris efficacibus monitis et mandatis. Datum etc.

Angeführt: Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 11. Diplomatar. Alberti R. R. p. 35. Nr. 40. Geh. Hausarchiv.

18.

De recompensa et satisfactione claustris lesi.

Nos Fridericus dei gratia Dux Austrie etc. vniuersis Mutariis super Enum et Danubium constitutis pro tempore presentibus declaramus. Quod cum ecclesia subenensis ex gwerris quas hoc anno circa partes Bauarie nos contigit exercere graua dampna pertulerit, nos eidem monasterio ac Preposito et conuentui ibidem aliqualis recuperationis subsidium cupientes impendere ipsis pro recompensa dampnorum huiusmodi duximus concedendum, quod singulis annis duo talenta salis maioris ligaminis deducant tam in eno quam in danubio per loca mutarum nostrarum libere sine theloneo quolibet siue muta, in quo dictos prepositum et conuentum seu nuntios aut procuratores ipsorum per quemquam officialium nolumus impediri. Presentibus a festo beati Georii nunc instante per quinquennium continuum et non amplius valituris — Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 35. Nr. 41. Geh. Hausarchiv.

19.

Resignatio quorundam bonorum ad claustrum.

Albertus dei gratia etc. Ne obliuio gesta hominum supprimat et confundat et ne a posteritatis notitia transeant que fiunt in presentia modernorum, Sapientes acta sua solent commendare memorie per testimonia scripturarum. Noscat igitur presens etas et successura posteritas, quod nos redditus atque decimas situatas in parochia Hadmarsdorf in Rukkersdorf in Recz in Sebern et in aliis villis eiusdem parochie nec non decimam vini in monte elssekk circa Wiennam, quos et quas magister

Chunradus tunc scriba Austrie apud Hermannum et Ottakarum fratres de Rechberch et apud relictam et heredes magistri Vlrici de Arraz ciuis Wiennensis Sartoris quondam Illustris ducis Friderici clare memorie iusto emptionis tytulo comparauit a nobis in feodo perpetuo possidendas quemadmodum predecessores et antecessores venditores earumdem decimarum eadem bona ab antiquo a nostris antecessoribus principibus Austrie in feodo rationabiliter tenuerunt, ad preces ad instantiam et ad resignationem ipsius magistri Chunradi pretacta bona et decimas ad manus et ad potestatem nostram recepimus et ipsas decimas atque bona de consensu et voluntate dyocesani venerabilis patris et domini nostri in Christo karissimi Domini Gotfridi Patauiensis Episcopi a quo et a cuius antecessoribus nos et nostri antecessores principes Austrie eadem bona et decimas tenuimus ab antiquo iusto tytulo feodali ad monasterium et ad mensam sororum sancte crucis in Tulna, quod magnificus Romanorum Rex Dominus Rudolfus karissimus pater noster ibidem instituit et fundauit ob honorem domini nostri Jesu Christi et reuerentiam viuifice crucis sue, damus tradimus et confirmamus perpetuo possidenda — Nichilominus nos offerimus supradictis sororibus contra quoslibet decimarum et bonorum huiusmodi turbatores seu impetitores quoslibet defensores et warandiam prestatores. Ut autem huiusmodi resignatio etc. etc.

Angeführt: Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 3. Diplomat. Alberti R. R. p. 36. Nr. 42. Geh. Hausarchiv.

20.

„Discordia inter capitulum Pataviense et vicarium ipsorum.”

Magnifico principi domino suo Domino A. Illustri Duci Austrie etc. G. dei gratia prepositus W. Decanus totumque capitulum Patauiensis ecclesie orationes et obsequia cum sincerissimo deuotionis affectu. Etsi non mediocriter vereamur precumstrarum instantia Magnifice dominationis vestre turbare quietem, tamen quia et munifica vestre liberalitatis benignitas nos hortatur et arta nos vrget necessitas ad obstandum incumbentibus nobis aduersitatum incursibus ne nos proprie negligentie torpor aliquibus forsitan inuoluat incommodis et nos

ipsi nostre quietis invidi censeamur si inquietantes nos contrarietatum insultus nos pigeat propulsare, idcirco Illustri magnificentie vestre graues turbationum molestias quibus Fridericus de Helbrum (Holerbrun) crebro nos inquietare non metuit cogimur grauia querimonia per singula declarare, sperantes quod generosa et blanda dominationis vestre placiditas aurem nobis inclinare dignetur. Noueritis ergo quod post multas sumptuum et laborum impensas, quas pro ecclesia in Holerbrun et violenta ipsius ecclesie occupatorum temeritas et iste postea Fridericus facere nos coegit, ad hoc tandem medium nos cum ipso Friderico conuenimus (sicut) in scripto super hoc edito et tam nostro quam ipsius F. sigillis munito continetur expresse cuius tenor talis est. „Nos W. dei gratia Decanus totumque capitulum Patauiensis ecclesie vniuersis presens scriptum intuentibus manifestum esse cupimus, quod Capellanus noster F. Plebanus in „Helebrun in nostra constitutus presentia integraliter libere et „absolute cessit et renunciavit omni actioni laborum factorum „per ipsum in occupatione possessionis Ecclesie predictae in „Helerbrun quemadmodum et anno preterito renunciauerat coram nobis. Nos igitur considerata sue deuotionis promptitudine ecclesiam ipsam sibi locauimus ad unum tantum annum „pro pensione lx librarum et duobus esocibus, cuius pensionis „partem tertiam videlicet XX^{ti} libras in die sancti Michaelis „persolvere decet XX^{ti} autem libras alias (in) natiuitate domini et ultimas XX^{ti} libras in media quadragesima nobis soluet. Definitum est etiam de bona voluntate et consensu ipsius „F. ut in optione nostra sit positum, ut infra iam dictum annum deliberare debeamus an pro futuris prebendam in dicta „ecclesia deputare velimus seu ab eo certam et legitimam pensionem accipere siue ipsum ab eadem ecclesia recompensatione „competenti et idonea reuocare, quorum trium tantum apud „nos ut dictum est optio remanebit. Ut autem premissa omnia „rata et inconuulsa permaneant, presentem cartam nostri sigillo „capituli et sigillo ipsius F. sepedicti pro euidentiori testimonio fecimus communiri. Actum et Datum Patauie etc.”

Ipse uero F. dicte pensionis eodem anno tantum medietatem persoluens preter hoc, quod celerarium et ceteros confratres nostros ipsos ipsum super eo monentes uerbis contumelie

lacessebat, nos denuo expensis et laboribus fatigauit. Nolentes tamen sibi malum pro malo rependere ipsi F. ad annum vnum circa prebendam deputauimus, ita quod decimarum locationes et alia nobis reseruata tangere non deberet, quod etiam in capitulo nostro ipse iuramento firmavit nec minus cum postea que nostri iuris erant sibi vsurpans se locationi decimarum ingressit. Super quo a venerabili preposito nostro pie commo- nitus nec ab illato nec commutato grauamine sed potius quodam rapido infrunite mentis excursu appellans cum sibi appellationem prodesse non uideret et ipsi venerabili preposito nostro promississet se domino de Puchperch in locandis decimis velle assistere, facta postmodum ipsi domino de Puchperch insinuatione suggessit quatuor villas sibi quoad locandas decimas per venerabilem dominum nostrum Episcopum deputatas, cumque hunc dolum sibi non patrociniari cognosceret asserens se in dicta ecclesia ius pastoris habere litteras sibi super hoc datas nos ab eo perfide remouisse dicebat notam perfidie nobis irreverenter ascribens cum tamen ipsas litteras sponte fregerit coram nobis, ceterum claues granariorum nostra constructorum pecunia nobis rennuit assignare. Et preter alios enormes excessus quedam cadauera non ea qua volebat ad ecclesiam solempnitate delata a canibus insepulta lacerari permisit. Magnifice quoque crucis effigiem nescimus quo motu furoris aptat (?) afflixit, quorum alterum ad remotionem sui credimus suffecisse. Sperantes igitur nos, quod tanto gratiora esse debeant in oculis vestris nostre vniuersitatis obsequia quam illius quanto possunt esse maiora, et quod inter gratie et fauoris amplexus tanto gratiosius nos fouere debeat vestra benignitas quanto ad obsequendum vobis est affectuosior nostre deuotionis sinceritas quod in effectum credimus patuisse, Celsitudinem vestram attentissime deprecamur, quatenus si alium virum ydoneum in dicta ecclesia et vobis et nobis gratiosorem et plebi locauerimus ut est stabili apud nos conceptione firmatum, Vestra non ob hoc nobis pietas indignetur sed potius in eo nobis assit auxilio et fauore. Si quid uero forsitan ipsi F. in nos suppeteret actionis ad standum super eo iuri coram venerabili Patre nostro domino episcopo nos paratos et beniuolos exhibemus.

Angef. b. Lichn. II. Regesten B. Nr. 2. Diplomatar. Alberti R. R. p. 36. Nr. 43. Geh. Hausarchiv.

21. (1283 — 1285.)

Dimembratio filialis ecclesie a sua matrice.

Gotfridus ¹⁾ dei gratia ecclesie Pataviensis episcopus vniuersis presentes litteras inspecturis salutem in domino. Quia iustis desideriis et petitionibus que ratione iuuantur assensus beniuolus est prestandus, idcirco publice profiteamur quod cum honorabilis vir Benczo Illustris Ducis Austrie Prothonotarius Plebanus in Mistelbach dilectus familiaris noster propter distantiam plebis et ecclesie in beustorf (Paasdorf) filiali iure Ecclesie matri in Mistelbach attinentis eidem ecclesie et plebi duxerit indulgendum, ut continue sacerdotem secum habeat siue proprium capellanum qui eandem inofficiet ecclesiam et plebi porrigat ecclesiastica sacramenta que prius apud matricem ecclesiam recipere et repetere consueuerunt, ex quo ut de negligentia ymmo verius defectu diuini officii taceamus propter locorum distantiam non modica euenerunt animarum pericula ab antiquo, ita tamen ut debitus honor tam in sepultura quam in aliis solempnibus honoribus matri ecclesie saluus per omnia obseruetur. Nos in huiusmodi dicte plebi et ecclesie in beustorf gratia siue consolatoria indulgentia per suum concessa plebanum, diuini cultus et obsequii considerantes augmentum attendentes et prouide prouisum esse inuitabili periculo animarum et per commendabilem recompensam indemnitati matri ecclesie sufficienter caueri, ad instantiam dilecti nobis magistri benzonis plebani loci et deuotam ac rationabilem petitionem plebani in beustorf gratiam predictam siue indulgentiam ratam habere volumus et ipsam auctoritate nostra taliter confirmamus, ut tam in sepultura quam in aliis honor ius et recognitio matri ecclesie conseruentur, preter quam in diuino officio et collatione sacramentorum que faciet et procurabit proprius capellanus, cuius locatio institutio siue etiam mutatio ad plebanum matri ecclesie pertinebit, et eidem in signum subiectionis mediam libram annuatim idem soluere tenebitur capel-

¹⁾ Gotfridus I. Ep. Pataviensis a. 1282 — 1285.

lanus. In recompensam uero prouentuum quos de cottidianis ob-
 uentionibus rectori matricis ecclesie in mystelbach percipere
 consuevit parochiani de betstorf redditus quatuor talentorum
 infra terminos ecclesie mistelbach comparare infra unius anni
 spatium tenentur astricti, qui redditus annis singulis in festo
 michaelis iure soluantur. Insuper Capellano suo ipsis deputato
 pro tempore et in ecclesia betstorf instituto seu instituendo de
 honesta prouisione qua sustentari valeat prouidebit, que proui-
 sio certa et determinata esse debet. Ut autem omnia predicta
 tam a parte Plebani etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 38. Nr. 44. Geh. Haus-
 archiv.

22.

Confirmatio exemptę ecclesię.

W. dei gratia Patauiensis episcopus omnibus Christi fide-
 libus tam presentibus quam futuris ad quorum presentiam tenor
 presentis scripti peruenerit salutem in domino Jesu Christo.
 Que perpetua firmitate debent subsistere scripture testimonio
 necessario roborantur, (ne) temporis tractu per voluntatem
 contrariam vel errorem calumpniam patiantur. Hinc est quod
 cum per viros discretos Dominum H. primo de Hakkenberch et
 deinde per Ottonem filium ipsius cum Io. plebano in Leyz
 (desunt nonnulla) tamquam ad matricem iure filiali spectabat
 talis habitus esset tractatus talisque conventio celebrata, quod
 homines in Hakenberc existentes in ecclesia eadem que antea
 simplex capella extiterat a rectore ibidem pro tempore instituto
 ecclesiastica deinceps reciperent sacramenta et in coemeterio
 eiusdem ecclesie in Hakenberc deberent ipsorum funera tumu-
 lari et ecclesia ipsa in Hakenberc que antea simplex capella
 extiterat deinde tamquam exempta parrochia censeretur et ipsi
 de Hakenberch nobiles eorumque successores tamquam patroni
 ad eandem ecclesiam instituendum clericum deberent de cetero
 presentare, in recompensationem uero iuris et obuentionum que
 huiusmodi exemptione deperiebant matrici ecclesie et Plebano
 Dominus H. de Hakenberch dedit tradidit et assignauit ipsi
 matrici ecclesie in Leycz duo predia in pulsdorf XVij solidos
 soluentia censu debito annuatim habenda tenenda et perpetuo

possidenda, deinde filius ipsius Otto superaddendo redditus dimidii talenti in Zwentendorf ecclesie dedit eidem finaliter perpetuo possidendos. Ne vero parochialis ecclesia honore debito et reuerentia in ecclesia Hakenberch fraudaretur omnino et in plebe taliter in eodem tractatu extitit ordinatum, ut in signum subiectionis et reuerentie deberet Plebanus de Hakenberch cum plebe sibi commissa annis singulis in diebus rogationum ad ipsam ecclesiam in Hakenberch (Leycz) crucem suam deferendo et competentem cereum offerendo venire, teneretur et placitis Christianitatis cum debita reuerentia et obedientia coram plebano de Leiz interesse et ordinationes et obseruationes illic indictas cum reuerentia conseruando. Preterea si uoluerit Plebanus de Leycz Sacerdotem et rectorem ecclesie in Hakenberch ad supportandum eum in suis laboribus infra terminos duarum villarum ad parochiam in Leycz pertinentium, dum requisitus fuerit visitare debebit penitentiam siue confessiones audiendo corpus Christi et sacrum oleum porrigendo et paruulos baptizando feminas in partu benedicendo et post partum in ecclesiam introducendo et hoc facere tenetur si ut premisum est de Plebano in Leycz fuerit (requisitus?), ab eisdem etiam licite recipiet quidquid dare decreuerunt usque ad numerum duodecim denariorum et quod super numerum huiusmodi sibi datur Plebano de Leycz assignare debebit, et he due ville sunt Altmans et Zwentendorf que tamen ad parochiam pertinent pleno iure. Verum quia exemptio huiusmodi nec per nostros predecessores nec per nos hactenus extitit confirmata, ad instantiam Heredum domini Ottonis de Hakenberch videlicet Ottonis et Henrici dictam exemptionem de consensu Heinrici plebani in Leycz qui requisitus a nobis predictam confirmationem nostro reliquit et commisit arbitrio secundum premissorum tenorem ratum habemus et eam auctoritate dyocesani in nomine domini confirmamus, ita tamen ut per illos de Hakenberch patronos nobis nostrisque successoribus ad ecclesiam in Hakenberch presentetur clericus per Dyocesanum confirmandus et inuestiendus canonice ad eandem. Vt autem etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 38. Nr. 45. Hausarchiv.

23.

Institutiones ecclesie.

Cum in plerisque locis quorundum laycorum iniquitas inuenerit, quod in rebus ecclesie furtum reputatur sagacitas rapina probitas et violentia fortitudo, Sinodali iudicio diffinimus ut qui bona ecclesiarum scienter detineant occupata nisi infra instans festum Johannis Baptiste eadem restituerint et de dampnis ac iniuriis satisfecerint competenter, extunc introitum Ecclesie sibi nouerint interdictum nec ab episcopis aut aliis ecclesiarum prelati ad communionem dominici corporis et sanguinis admittantur. Qui uero obstinata mente dum vixerint satisfacere non curauerint, nullus clericus secularis uel regularis sepulture ipsorum interesse presumat. Adicientes ut singulis annis in synodo illi qui clericos capiunt verberant uel occidunt vel alias in ipsos manus iniiciunt violentas excommunicati denuntientur et nominati hii de quibus constiterit manifeste. Quicumque uero personam ecclesiasticam enormiter violauerit occiderit vel captiuauerit non nisi per sedem apostolicam absoluator, et ipso facto si quid tenebat ab ecclesia illud perdat et in vtilitatem ecclesie conuertatur, adicientes quod in illa dyocesi in qua aliquem canonicorum kathedralis ecclesie uel in dignitate ecclesiastica constitutum capi contigerit vel captum detineri usque ad liberationem ipsius (et) exhibitionem debite satisfactionis cessetur generaliter a diuinis, similiter et in illa parochia in qua res clericis violenter ablatas capi et detineri contigerit usque ad restitutionem et satisfactionem congruam cessetur a diuinis. Eos qui dei timore postposito clericos seu personas ecclesiasticas occidunt vulnerant mutilant proscribunt capiunt ac captas retinere presumunt et sententiam quam incurrunt latam a canone (non) verentur adiectione huius pene volumus coerceri, videlicet quod prelati et ecclesiarum Rectores in quibus captiuantes et detinentes ipsi degunt et captiuati clerici capiuntur et captiui detinentur, ipsos captiuantes et captiuos tenentes excommunicatos denuntient publice singulis diebus dominicis et festiuis nisi postquam requisiti fuerint eos infra octo dies dimiserint et in locis ubi capti clerici uel persone ecclesiastice detinentur tam diu scientes cessent a diuinis quam

diu in locis ipsis fuerint sic captiui. Quod si contrarium fecerint tamquam eorum malefactorum participes excommunicatos esse volumus ipso facto saluis aliis que contra tales sunt in prouincialibus conciliis constituta. Spoliatores stratarum ac raptores alios qui transeuntes per vias et stratas publicas viduas pupillos et personas alias eorum bonis vi spoliant, eorum violentias que perturbationem desiderande pacis inducunt volentes de cetero coerceri, preter penas quas eis sacratissime leges imponunt tali volumus nostro feriente correptionis gladio pena multari ut tam ipsi quam receptantes eos scienter et dantes eis auxilium uel fauorem ipso facto nodo sint anathematis innodati.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 39. Nr. 46. Geh. Hausarchiv.

24.

Citatio sacerdotis pro mendicantibus.

H. (?) dei gratia Herbipolensis Episcopus Ottoni plebano in Linza et Conrado sacerdoti vicario suo salutem. Litteras domini pape recepimus in hunc modum: „Gregorius Episcopus seruus seruorum dei venerabilibus fratribus Coloniensi et Magdeburgensi archiepiscopis et episcopo Herpipolensi salutem et apostolicam benedictionem. Nimis iniqua vicissitudine largitori bonorum omnium respondetur dum hii qui de Christi patrimonio impinguati luxuriant dampnabiliter in eodem Christum in famulis suis patenter persequi non verentur ac si factus sit impotens dominus ultionum. Cum enim dilecti filii fratres minores abnegantes salubriter semetipsos elegerint in altissima paupertate Christo pauperi ad placitum famulari tamquam non habentes et omnia possidentes, non desunt plerique tam ecclesiarum prelati quam alii qui ceca cupiditate traducti proprie auiditati subtrahi reputantes quidquid predictis fratribus fidelium pietas elargitur quietem ipsorum multipliciter inquietant; venerabiles quoque fratres nostri archiepiscopi et episcopi et alii ecclesiarum prelati per regnum Alimanie constituti qui eos deberent fauorabiliter confouere molestarium occasiones exquirunt varias contra ipsos, volunt namque etsi non omnes ipsis invitis eorum confessiones audire ac eis iniungere penitentias et eukaristiam exhibere nec uolunt ut corpus Christi in eorum oratoriis re-

seruetur, et fratres ipsorum defunctos apud ecclesias suas sepeliri compellunt et illorum exequias celebrari et si quis decedentium fratrum alibi quam in suis ecclesiis elegit sepulturam funus primo ad ecclesias suas deferri cogunt ut oblatio suis usibus cedat nec instituentes eos habere campanam vel cimiterium benedictum, certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare diuina, volunt etiam in domibus eorum certum numerum fratrum sacerdotum clericorum et laycorum nec non cereorum lampadarum et ornamentorum pro sua uoluntate taxare ac residuum cereorum quando noui apponuntur exigunt ab eisdem, nec permittant ut noui sacerdotes eorum alibi quam in ecclesiis suis celebrent primas missas eos nihilominus compellentes ut in cottidianis missis quas in suis locis et altaribus celebrant oblationes ad opus eorum recipiant et reseruent. Quidquid etiam eis dum celebrant missarum solempnia intra domorum suarum ambitum fidelium pia deuotione donatur ab ipsis extorquere oblationis nomine contententes, quod eisdem tam in ornamentis altaris quam ex libris ecclesiasticis absolute confertur vindicant perperam iuri suo cogendo eos ad synodos suas accedere ac suis constitutionibus subiacere nec hiis contenti capitula et scrutinia in locis fratrum pro hiis corrigendis facturos se comminantur, fidelitatem iuramento firmatam ab eorum ministris et custodibus exigentes eisque ut in yeme tam extra ciuitates quam intra cum eis processionabiliter veniant ex leuitate mandantes; excommunicationis sententiam fulminant in benefactores ipsorum et idipsum fratribus comminantes eos de locis in quibus domino famulantur sathagunt amouere ne eis obediant in omnibus supradictis. Ad hec ne fratres ad honorabiles ciuitates et villas ubi religiose ac honeste valeant commorari a populis deuote uocati accedere audeant inhiabentes tam in accedentes fratres quam in receptores eorum presumunt excommunicationis sententiam promulgare, ab eis etiam de ortorum fructibus decimas nec non de habitaculis fratrum sicut de iudeorum domibus contendunt redditus extorquere asserendo quod nisi fratres morarentur ibidem eis ab aliis habitatoribus prouentus aliqui soluerentur, et ut ipsos sue subdant totaliter ditioni Eisdem ministros et custodes uolunt preficere pro sue arbitrio uolunta-

tis. Cum igitur ordo predictorum fratrum per felicitis recordationis Innocentium et Honorium predecessores nostros et nos ipsos sit solempniter approbatus et eorum regula confirmata ne statuta apostolice sedis que humiliter suscipere ac seruare tenentur reuerenter contempnere videantur, Vniuersitatem eorum monemus attente nostris sibi dantes firmiter litteris in preceptis ut conscientie ac fame sue salubriter consulentes vniuersi et singuli a prenotatis et aliis predictorum fratrum grauaminibus omnino desistant subditos suos ab hiis armis compescendo. Quocirca fraternitati vestre per apostolica scripta firmiter precipiendo mandamus, quatenus si dicti Archiepiscopi Episcopi et alii preceptum nostrum neglexerint adimplere vos eos ad omnia predicta seruanda per censuram ecclesiasticam sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo compellatis non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Si uero nec sic mandatis nostris curauerint obedire nouerint nos super hoc memoratis fratribus aliter auctore domino prouisuros. Quodsi non omnes hiis exequendis potueritis uel nolueritis interesse singuli vestrum ea nihilominus exequentur." Cum igitur mandatis apostolicis obedire teneamur et fratribus predictis in suo iure deesse non possimus, auctoritate nobis commissa uos ambos super grauaminibus dictis fratribus a uobis ambobus illatis ad nostram peremptorie citamus presentiam, locum claustrum maioris ecclesie in Wirzeburg diem uero proximam feriam V. post octauam Penthecostes presentis anni uobis ambobus finaliter assignantes, scituri quodsi in termino uobis prefixo non comparueritis contra uos ambos quantum de iure poterimus procedemus. Datum in Herbipoli anno etc.

Diplomatarium Alberti R. R. p. 40. Nr. 47. Geh. Hausarchiv.

25.

Appellatio ab episcopo protaxato.

Cum absurdum sit ut unde iura nasci debent inde iniurie oriantur et inde pati spolia unde defensionis gratia expectatur et sit ratum ut ordine perturbato filii patris thesaurizent. Idcirco Reuerende pater Domine Wern. Patauiensis Episcopo Nos Magister Bertholdus Prothonotarius Plebanus Ecclesie in Gors,

Magister Heinricus plebanus in La, Magister Chunradus plebanus ecclesie in Hofline notarii Ducis Austrie, et Magister Jacobus plebanus in Hadenrichstayn licet alias deuoti filii sentientes nos grauari per steuram seu collectam per vos contra deum et iustitiam impositam, Primo quia sine causa eam imposuistis, Secundo quia si causa subest iniusta tamen quia cogimur peccata et culpas civium Sancti Ypoliti sustinere cum de iure nemo debeat alterius nequitia pregrauari, Tertio quia etsi iusta tam subesset quod non credimus non iustum moderamen quod forte a nobis possetis petere ymmo verum spolium et quodammodo auaritiam insectando quos paterna tenemini dilectione fouere nitimini spoliare, Quarto quia sine consilio et consensu capituli vestri et aliorum clericorum vestrorum quorum interest in negotio huiusmodi processistis, Quinto cum sit publica vox et fama quod per dei gratiam et vestram prouidentiam adeo diuitiis habundatis quod sine dispendio et preiudicio cleri alias multipliciter aggrauati per minus tranquillum statum temporis et terrarum potestis vestra grauamina si qua uobis incumbere maturius releuare. Ex causis igitur premissis ut supra dicitur sentientes nos indebite agravari ad metropolitancam sedem Salczburgensem his in scriptis appellamus et appellatorias cum instantia postulamus, quas si nobis denegaueritis iterato prefatam sedem appellamus scientes nos ecclesias nostras et iura ecclesiarum nostrarum protectione sedis predictae interposita est hec appellatio.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 42. Nr. 48. Heh. Hausarchiv.

26.

Quomodo rex assumit sibi cappellanum.

A. dei gratia Romanorum rex semper Augustus vniuersis sacri Romani Imperii fidelibus ad quos presentes peruenerint gratiam suam et omne bonum. Cum videatur expediens et honestum Regalem curiam personis honorabilibus honorari ad familiaritatem tamen illorum magis allicimur contrahendam qui ad hoc sue probitatis industria nos inuitant et quorum deuotis obsequiis Regalis poterit excellentia sublimari, hinc est quod nos deuotionem sinceram et fidei puritatem honorabilis viri Rudolphi Craiftonis Cantoris basiliensis deuoti nostri dilecti quam

erga celsitudinem nostram habere dinoscitur attendentes ipsum in capellanum nostrum Regia liberalitate duximus admittendum, vobis vniuersis et singulis dantes firmiter in mandatis quatenus eundem Rudolphum Capellanum nostrum quem iuribus et defensionibus capellanorum nostrorum perfrui volumus et gaudere pro nostra Reuerentia vobis habentes propensius recommissum ipsum congruis honoribus et promotionibus studeatis fauorabiliter preuenire. Nec permittatis sibi a quoquam molestiam violentiam uel iniuriam irrogari. Exhibituri nobis in hoc obsequium ualde gratum. Datum etc.

Angef. b. Lichnovsky II. Regesten B. Nr. 12. Diplomatar. Alberti R. R. p. 42. N. 49. Geh. Hausarchiv.

27.

Litera confraternitatis.

Honorabili viro domino et amico suo karissimo O. capellano beate virginis super littore in Wienna suus Albertus de Sancto Floriano humilis in Gmunden plebanus cum sinceritate fraterna obsequiosissimum animum in omnibus complacendi. Quod non dudum caritatem vestram meis sum literis allocutus, multarum occupationum et potius diuersarum tribulationum attritio quam nunc multis diebus in finibus nostris ut presentium exhibitor vobis referet grauitur passi sumus necessario hoc efficit, nec propter hoc quod lingua tacuit et calamus non arduit caritas quam ad uos concepi tenaciter est extincta, sed ut sol non minus in corde meo sub nube huiusmodi arsit interim et flammauit. Sane in literis vestris nuper receptis quas in confraternitatis vere et sincere signum a uobis habere requirerem vestra sinceritas indagauit cui ad presens donec ad uos personaliter veniam . . . domino concedente respondeo per presentes exigens cum desiderio et feruore, quatenus mei tamquam frequenter cum leuiathan pugnantis orationibus fidelium indigentis in vestris specialibus deuotionibus cottidie memoriam habeatis, et si uobis superstite decedere me contingat triginta missas defunctorum sine intermissione legatis pro mee anime requie et salute, ad quod uobis vice versa fide data fideliter me assigno. Ceterum latori presentium Clericorum omnium zelatori purissimo qui ut fratri suo multam mihi facit promotionem me

diligentius committatis, ut vices dilectionis vestre pro me agere non cesset quemadmodum inchoauit.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 43. Nr. 50. Geh. Hausarchiv.

28.

Nouerint vniuersi ad quorum notitiam declinauerit presens scriptum, quod nos Maurus Abbas Monasterii Sancte Marie Scotorum in Wienna in causa seu causis quam vel quas mouere (mouemus) seu mouere intendimus Heinrico presbitero dicto V̇schel de Neunburga ex altera parte Danubii discretum clericum nostrum Cristanum de Landescrona pragensis dyocesis presentem et mandatum in se sponte suscipientem facimus constituimus et ordinamus nostrum verum et legitimum procuratorem actorem syndicum et nuntium specialem ad agendum respondendum defendendum excipiendum litem contestandum iuramentum calumpnie et cuiuslibet alterius generis iusiurandum in animam nostram iurandum testes cum aliis probationibus producendum et ipsos iurare videndum in causa vel causis concludendum appellandum et appellationem seu appellationes proseguendum et generaliter omnia et singula faciendum que uero procuratori a lege uel canone sunt concessa et que nos ipse facere possemus si propria adessemus in persona, nec tamen per nostram personalem comparitionem quotienscunque nos adesse contingeret intendimus quomodolibet reuocare. Dantes nihilominus eidem nostro procuratori vnum uel plures substituendi procuratores et reuocandi eosdem quotiens fuerit oportunum, promittentes nos ratum firmum et gratum perpetuis futuris temporibus habituros quidquid per ipsum uel substitutum seu substitutos ab ipso procuratum fuerit in premissis et quolibet premissorum. Vt autem idem noster procurator substitutus aut substituti ab eo releuentur ab omni onere satisdandi promittimus pro ipsis et quolibet ipsorum iudicio sisti et iudicatum solui cum omnibus suis clausulis sub nostrarum rerum omnium ypotheca. In cuius rei testimonium etc.

Diplomatar. Alberti. R. R. p. 43. Nr. 51. Geh. Hausarchiv.

29.

Otto Rector Capelle Beate Virginis Wienne in littore, Judex delegatus a Reuerendo in Christo patre domino Alberto Pataviensi episcopo, Honorabili viro domino n. vicario uel vices eius gerenti in Neunburga ex altera parte Danubii salutem et sinceram in domino karitatem. Noueritis nos literas Venerabilis patris nostri domini Alberti predicti recepisse per omnia in hec verba: „Albertus dei gratia Pataviensis episcopus discreto viro „Ottoni Rectori Capelle beate Virginis Wienne in Littore salutem in domino. Conquestus est nobis venerabilis in Christo „frater Maurus Abbas monasterii sancte Marie Scotorum in „Wienna, quod Henricus dictus Vschel presbiter de Neunburg „ex alia parte Danubii in quibusdam debitis dampnis et rebus „aliis iniuriatur eidem etc. prout in eisdem litteris plenius continetur et suo tempore euidentius ostendetur. Quarum litterarum auctoritate suffulti Discretionis vestre in virtute sancte „obedientie firmiter iniungimus et mandamus, quatenus predictum Henricum peremptorie citetis vno edicto pro tribus pariendo laboribus partium et expensis, ut proxima feria secunda post inuentionem sancti Stephani nunc affutura si dies feriata non fuerit alioquin die sequenti non feriata compareat „ac coram nobis in domo nostra Wienne memorato domino Abbati finaliter de iustitia responsurus vel contra ipsum quantum de iure fuerit procedemus. Diem vero citationis et quidquid inde feceritis nobis vestris litteris vna cum presentibus remittatis.” Datum etc.

Maurus (?), Mauritius (in Catalogo M. Scotorum de anno 1846) Abbas 1337 — 1343. Albertus II. Ep. Pataviensis 1314 — 1342.

Diplomatar. Alberti. R. R. p. 43. Nro. 52. Geh. Hausarchiv.

30.

Pro impetratione ordinis.

Otto dei gratia dux Austrie et Stirie honorabilibus viris Abbatibus et conuentui monasterii Zwetlensis deuotis suis dilectis gratiam suam et omne bonum. Cum dilectus noster Andreas de Tulna diuino spiramine spretis huius seculi contagiosis illecebris

vite cursum salutiferum et sempiternae brauium consequatur uberius disponens apprehendere in pulchritudine obseruantie regularis vestri ordinis internis affectibus desideret altissimo famulari, nos intentionis sue laudabile propositum commendabiliter commendantes Deuotionem uestram affectuose rogamus, quatenus eundem cuius in hac parte desiderium promoueri cupimus effectiue pro diuina nostreque petitionis reuerentia in vestrum fratrem curetis recipere et collegam ipsum affectibus caritatiuis et prosecutionibus fauorabilibus amplectendo, hoc nempe vobis apud deum cedit ad meriti cumulum et non minus nostre obinde promotionis gratiam vestro monasterio poteritis uberius vindicare. Datum etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 44. Nr. 53. Geh. Hausarchiv.

31.

Albertus dei gratia Patauensis ecclesie prepositus Iudex ad infrascriptam causam a sede apostolica delegatus discreto viro Domino Ottoni dicto Gnemhertel Rectori Capelle Beate Virginis super littore in Wienna omnis boni plenitudinem cum salute. Noueritis nos Sanctissimi in Christo patris Domini Joannis pape XXII. litteras sub vera ipsius bulla plumbea cum filo canapis accepisse huius continentie et tenoris: „Johannes „episcopus seruus seruorum dei dilecto filio preposito Ecclesie Patauensis salutem et apostolicam benedictionem. Dilecti „filii magistri Jacobi parochialis ecclesie in Pecendorf et capelle Sancti Pangracii in Wienna Rectoris patauensis dyöcesis „precibus inclinati presentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ea que de bonis ipsis capelle antedictae alienata inuenieris illicite uel distracta ad ius et proprietatem eiusdem capelle legitime reuocare procures, contradictores per censuram „ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Testes autem qui fuerint nominati si gratia odio uel timore (se) subtraxerint censura simili appellatione cessante compellas veritati testimonium perhibere. Datum Auinione Nonis Iunii Pontificatus nostri anno XI.” (5. Juni 1327) — Volentes igitur mandato premissis prout de iure tenemur humiliter obedire discretioni vestre in virtute sancte obedientie et sub pena suspensionis ab ingressu ecclesie auctoritate qua in hac parte fungimur iniungentes

mandamus, quatenus Wulfleinstorfer dictum quondam magistrum Ciuium in Wienna si idem ad uestras monitiones canonicas quas preire volumus cum magistro Jacobo antedicto pro una libra reddituum denariorum Winnensium super qua sibi et capelle Sancti Pangratii antedictae iniuriatur infra festum beatorum Symonis et Iude apostolorum non curauerit omnimodis concordare vno edicto pro tribus auctoritate nostra ymmo verius apostolica quam et nos in hiis scriptis exnunc prout extunc citauimus citetis peremptorie, ut sequenti die post festum predictum non feriato Pataue compareat coram nobis sepefato Magistro Jacobo ibidem de suis questionibus et *iustitia* legitime responsurus alioquin contra ipsum iuris obseruato ordine procedemus eius absentia non obstante, fidem executionis huius nobis vestris litteris faciatis. Datum Pataue iiij. Kalendas Augusti etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 44. Nr. 54. Geh. Hausarchiv.

32.

„Abbas scribit episcopo ut non credat monacho suo.”

Reuerendo in Christo patri ac Domino Wi. ¹⁾ Patauensis ecclesie (episcopo) R. ²⁾ humilis abbas in sytansteten cum deuotis orationibus et reuerentia debita obedientiam sine mora. Quia impunitas scelerum iniquorum armat malitiam contra bonos et nonnullis sepe tribuit audaciam delinquendi, nos qui licet indigni curam regiminis ecclesie in sytansteten a domino suscepimus et circa quorundam fratrum nostrorum correctionem sine vestro adiutorio proficere non valemus Paternitati vestre conquerimur per presentes, quod quidam fratrum Ecclesie nostre Otto videlicet de Waidhouen quem nos proxime in capitulo nostro pro grauibus excessibus volebamus coram nobis subire correctionem contumaciter recusauit asserens se non velle subire correctionem nisi in vestra presentia et sic de monasterio sine licentia est egressus. Quia igitur idem Otto in quantum in eo est fame nostre nititur derogare, — Paternitati Vestre humiliter supplicamus quatenus sinistre relationi eiusdem Ottonis si ad uos ue-

¹⁾ Wichardus (à Polhaim) Ep. Patav. 1280—1282.

²⁾ Rudolfus Abbas Seitenstettensis.

nerit aures credulas suspensio, quousque vos in domum nostram venire personaliter inquirendi gratia valeatis extunc enim ad omnia que contra nos proposita fuerint coram vobis libenti animo volumus respondere et omnia que in nostra ecclesia quocunque casu contingente correctionem requirere videbuntur corrigere tam in nostris subditis quam in nobis, ita quod deuotionis nostre obedientiam vestra paternitas tenebitur non immerito commendare. Cetera lator, cuius verbis fidem credulam adhibere dignemini sicut nostris. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 45. Nr. 56. Geh. Hausarchiv.

33.

„Planctus Regis Alberti.”

Excellenti et magnifico principi amico karissimo Domino F. (Friderico) dei gratia Duci Austrie Illustri fratri Gentilis miseratione divina titulo sancti Martini in montibus presbiter Cardinalis apostolice sedis legatus consolationis remedium et uotue sublimitatis successus prosperos ac salutem. Lugubris casus horrendus auditu et ingentis doloris intentinus aculeus sic in diue Memorie domini A. Romanorum Regis (in) imperatorem electi et rei publice semper Augusti fidei videlicet orthodoxe vestrique genitoris karissimi tam (s)celesti tam nephandoque obitu vestri cordis intima sauciarunt sic potauerunt nos amaritudinis calice absinthio felle mixto, presertim cum ipsum uiuentem gessimus et geramus post obitum eius felicem memoriam in visceribus intime caritatis quod lacrimas cohibere nequimus nec compescere possumus amara suspiria quin prodeant in singultus. Nec mirum si tanti principis occasum fleilbem speciali quadam pre ceteris orbis terre principibus deploratione deplangimus et luctuose calamitatis et miserie seu tristitie nebulis deploramus, nam omnis mens Romane matris catholiceque ecclesie fidelium dum viueret in sui brachii residebat potentia sueque sperabat in lumine claritatis eiusque tamquam veri patroni eiusdem ecclesie ad fidem memorate fauoris et sublevationis auspiciu expectantes sublimationem futuram Ecclesie fidei et fidelium eorundem redemptionem quoque ipsius ecclesie ac terre sancte Christi sanguine rubricate de manibus alterius Pharaonis spe certa et indubitata fiducia tamquam in ba-

culo fortissimo ferreo non in arundineo debili confidentes firmiter sperabamus quibuslibet obstaculorum obicibus relegatis. Verum ad reparande tante iacture discrimina non potentia vestra nec artium sane nec humanarum opulentia facultatum sufficiunt cum singularum creaturarum sit in manu redemptoris hominum mors et vita. Excellentie vestre circumspectam prudentiam rogamus attentius exhortamur obnixius et qua possumus affectione vobis amabiliter suademus, quatenus in vobis vestrisque fratribus eius memorantes ymaginem suaque gesta recensentes strennua et preclara consolationis remedium assumatis in domino vestreque in strennuitatis industriam ad honorem domini exaltationem fidei et ecclesie predictarum deuotius conuertentes studeatis eius illustribus et salutaribus vestigiis inherere. Nos n. sincere dilectionis affectum et caritatis solide firmitatem quos ad ipsum habuimus ad personas vestram et fratrum vestrorum sinceris affectibus propagamus, ad ea quae magnitudini vestre profutura noverimus nos promptis desideriis offerentes super quibus nos cum summa et indubitata fiducia requiratis. Ceterum super hiis quae venerabilis in Christo pater H. Gurcensis Episcopus ex parte vestra nobis retulit oraculo viue vocis per eundem magnitudini vestre duximus serius oretenus respondendum." . .

Diplom. Alberti I. N. 9. Nr. 60. p. 47 et 48. Geh. Hausarchiv.

34.

„Litera de morte ducis Lūpoldi.”

Casum lugubrem miserabilis obitus fratris nostri Illustris Ducis Leupoldi diue recordationis in quo diuerse prerogatarum conditiones commendabiliter concurrebant non sine merore cordis sed profundis suspiriis dire amaritudinis aculeo medullitus sauciati propalando nunciamus. De cuius obitu non solum nobis verum etiam vobis spiritum conturbationis credimus non deesse. Collocantes tamen pro oculis verbum Senece dicentis „ad hoc intrauimus ut mereamur ad hoc nascimur ut moriamur.” Regi eterno Soli Deo tantam animi nostri turbationem duximus committendum estimantes sibi ac sue anime posse plus orationum suffragiis quam spiritu turbationis et mestitie subueniri.

Quapropter dilectionem vestram quam specialis ardore dilectionis complectimur votiua precum instantia duximus deprecandam, quatenus vestris piis orationibus puris sacramentorum suffragiis aliisque operibus pietatis ipsius exequias adeo deuote celebrare dignemini pro ipso apud altissimum interueniendo quod obinde ad omne vestrum commodum ampliandum proniores nos inuenire possitis etc. cetera lator.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 48. Nr. 61. Geh. Hausarchiv.

35.

„Dotatio Elizabet Ducisse Austrie.”

Nos Rudolfus dei gratia Austrie et Styrie Dux Marchie et Carniole Dominus etc. Serenissimi domini Rudolphi Romanorum Regis filius — ad Vniuersorum tam presentium quam futurorum notitiam uolumus peruenire, quod nos gustantes fraterne dilectionis rapida mellimenta, quibus erga illustrem Albertum Austrie et Styrie ducem Marchie etc. Fratrem nostrum karissimum nostra precordia tam suauiter fecundantur quod ipsius desideriiis prout fraterna persuadet caritas ubilibet uolumus conplacere, sibi damus et concedimus plenam et liberam potestatem dandi seu assignandi preclare domine Elyzabeth uxori sue quam ueluti sororem nostram karissimam singularis amoris priuilegio amplexamur in dotem seu donationem propter nuptias, vel id quod vulgariter Morgengabe dicitur, bona cum suis attinentiis infrascripta videlicet ciuitatem Ibsensem etc. etc. Ita quod ipsa domina Elyzabet si predictum Albertum ducem eius maritum premori contingerit omnia et singula bona predicta possit et debeat dotis seu donationis propter nuptias vel id quod vulgariter Morgengabe dicitur nomine possidere. In cuius rei testimonium presens scriptum exinde conscribi et sigillo nostro iussimus communiri. Datum etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 49. Nr. 63. Geh. Hausarchiv.

36.

Dotatio Regis electi.

Rudolfus dei gratia Romanorum rex semper Augustus uniuersis sacri Inperii Romani fidelibus presentes litteras inspectu-

ris gratiam suam et omne bonum. Licet quadam dispositione mirabili summi Regis prudentia in eminenti specula Regalis fastigii pie locaverit sedem nostram et clementer concesserit in regnis et gentibus dominari, tamen sic nos a legibus humanitatis non extulit, quin in eisdem nature imperantis imperio quo affectus paternus in prolem dirigitur nos oporteat subiacere. Sane cum ydemptas sanguinis generosi erga illustrem Albertum, primogenitum filium nostrum Austrie et Styrie Ducem, nec non Elyzabet thori sui consortem non sinat quiescere paterne dilectionis affectum sed ipsius nature preceptis nos excitet ad quelibet eorum commoda promovenda, ipsi filio nostro primogenito damus et concedimus plenam et liberam potestatem dandi seu assignandi dicte Elizabeth uxori sue in dotem sive in donationem propter nuptias uel quod vulgariter Morgengabe dicitur Ciuitatem Ibsensem etc. Ita quod ipsa Elizabeth si predictum Al. Ducem eius maritum premori contingerit omnia et singula bona predicta possit et debeat dotis seu donationis propter nuptias vel quod mor(gen)gabe dicitur nomine quiete et pacifice possidere. In cuius rei testimonium presens scriptum exinde conscribi et maiestatis nostre sigillo iussimus communiri. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 49. Nr. 64. Geh. Haus- und Staats-Archiv.

37.

„De permutatione detalitiorum R. elizabet.”

Nos Rud. dei gratia dux Austrie etc. constare cupimus vniuersis presentibus et futuris ad quos peruenerit presens scriptum, quod cum magnificus et illustris dominus Al. dux Austrie frater noster karissimus quedam castra ciuitates et predia sua in Austria iam pridem inclite domine Elizabeth uxori sue in donationem propter nuptias uel id quod vlgariter morgengabe dicitur assignauerit et eadem bona sub pleno iure et nomine donationis eiusdem saniori consilio monitus in bona alia partim posita in Styria et partim in Austria duxerit apud Augustam in presentia Serenissimi domini et genitoris nostri Rudolphi Romanorum regis nobis presentibus ad commodum et honorem ipsius Ducisse de beneplacito regis utiliter permu-

tanda nostrum super eo affectuose consensum postulans et fauorem. Nos gustantes fraterne dilectionis sapida mellimenta, quibus erga ipsum fratrem nostrum precordia nostra a deo suauius fecundantur, ut suis desideriis prout germana persuadet caritas nos dilectos ubilibet conplaceamus, dicte permutationi donationis propter nuptias et assignationi bonorum infra positorum dicte memorate Ducisse in conspectibus regiis per manus illustris ducis fratris nostri iam dicti prestamus et dedimus consensum nostrum beniuolum atque promptum ipsamque gratiam et ratam habentes presentium serie approbamus. Ita quod domina ipsa Elizabet si dictum ducem maritum eius premori contingerit eadem bona singula sicut inferius declarantur expressius possit et debeat dotis seu donationis propter nuptias uel id quod vulgariter dicitur Morgengabe quiete et pacifice possidere, demonstrationibus aliis ratione donationis huiusmodi vice priori in superioribus partibus et in Austria sibi factis omnino cassatis et minime valituris. Sunt autem hec bona prelibate Ducisse donata. Castrum Styrie etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 49. Nr. 65. Geh. Haus-Archiv.

38.

„De confirmatione dotalitiorum regine Elizabet per generum (socerum) suum Rudolfum regem Romanorum.”

Rudolfus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus vniuersis sacri Romani imperii (subditis) presentes literas inspecturis gratiam suam et omne bonum. Etsi regalis decora sublimitas cunctis in quibus fides clara radiat et deuotionis claritas radiosa debeat munificentie sue gratiam impertiri, incomparabiliter tamen perfectius et tamquam erga prolem suam debent sue benignitatis opera relucere ubi naturalis affectio interpellat. Sane cum illustris filius noster Albertus primogenitus Austrie et Stirie dux quem inextingwibilis amoris dulcedine paterne prosequimur sicut rationis iubet imperium et nature illustri Elizabet coniugi sue Ducisse Austrie et Stirie filie nostre karissime iam pridem de ordinatione et auctoritate nostra regali dederit seu assignauerit in dotem seu donationem propter nuptias uel id quod vulgariter dicitur Morgengabe quedam castra ciuitates et bona in Austria constituta, et postea ex de-

creto consilii sanioris apud nos positus presentialiter in Augusta petiuerit cum affectu quatenus assignationem bonorum huiusmodi dotis seu donationis coniugi sue factam in Austria sibi liceret in quedam bona pro maiori parte sita in Stiria que notantur inferius auctoritate et consensu nostro Regio sub eiusdem dotis seu donationis iure et nomine permutare. Sunt autem bona castrum in Stiria etc. etc. Nos prefati principis et filii nostri karissimi precibus annuentes, nec non et ipsius Ducisse filie nostre dilecte commodum et honorem propter incorruptibilem vinculum quo nobis coniungitur ac etiam ob uirtutum suarum candorem eximium in eius desideriis affectantes, permutationem dotis seu donationis huiusmodi propter nuptias uel id quod vulgariter morgengabe appellatur factam ipsi Ducisse coram nobis Auguste per manus filii nostri principis antedicti et assignationem bonorum superius positorum ratam habentes et gratam eam ex plenitudine potestatis Regie approbamus et liberaliter confirmamus. Ita quod ipsa elizabeth si predictum Ducem Albertum maritum eius premori contingerit omnia et singula bona predicta possit et debe(a)t dotis seu donationis propter nuptias vel quod morgengabe dicitur nomine quiete et pacifice possidere, demonstrationibus aliis factis sibi antea ratione donationis eiusdem in superioribus in Austria presentium serie cassatis omnino et minime valituris etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 50. Nr. 66. Geh. Hausarchiv.

39.

„De congratulatione Philippi Regis Francie de optenta victoria.” (1298.)

Serenissimo Principi Alberto dei gratia Romanorum (Regi) illustri et semper Augusto amico karissimo Philippus eadem gratia Francie Rex salutem cum honoribus et felicibus incrementis. Jocundi rumores quos de festiuo vestre promotionis euentu ad regie fastigia dignitatis nuper ad nos relatio fide digna immense cordi nostro leticie iubilum attulerunt. Set ex eo precipue quod uotiuu ipsius promotionis auspicia exercituum Domini dextera uestros dirigens sua uirtute processus tam uictoriosi triumphus gloria decorauit materia nobis gaudii et exultationis accreuit, sicut per alias nostras statim eisdem intellectis rumoribus destinatas literas magnificentie uestre perfectius curauimus intimare. Quod

autem nos de uestrorum ubilibet prosperitate successuum ex pura qua uos ab olim dilectione complectimur auidos auditores de tam placidis letisque rumoribus reddidistis per speciales Nuncium et literas certiores, gratum gerentes admodum et acceptum et exinde uobis gratiarum plenitudinem referentes eosdem nuncium et literas sincera mentis affectione recepimus et tam intimata per eas quam relata per illum diligenter intelleximus, et libenter ad ea que circa tractatum de contrahendo inter vestram nostramque domum mutuo federe vnitatis iam pridem habitum eodem litere continebant dictique nuncii sollicitudo subiunxit breuiter respondentes quod nos uotis uestris in hac parte pari concurrentes affectu ad tractatus eiusdem prosecutionem finalem nostros cum plenis et sufficientibus mandatis nuncios apud Nouum castrum die XV^{ma}. instantis mensis Septembris futuros ibidem infallabiliter transmittentes, ad preces equidem quas nuncius ipse super liberatione nobilis viri filii Comitis Gillburchensis ex parte uestra porrexit sibi pro eo non duximus respondendum, quod de hoc in prefatis literis nulla prorsus mentio haberetur nec specialis sibi super certis articulis commissa credentia per easdem se ad hoc quomodo-libet extendebat. Si uero liberatio ipsa insideat cordi vestro id nobis expressius intimetur qui uestris in hiis (et) in aliis parati sumus affectibus conplacere. Datum etc.

Vergl. Lichnowsky II. Regesten B. N. 13 p. CCLXXII. (mank.) 1299. Diplomatarium Alberti R. R. pag. 51. Nr. 67. Geh. Hausarchiv.

40.

„Procuratorium ad Regem Francie pro contractu connubii.” (1298.)

(N)os Albertus dei (gratia) dux Austrie etc. presentibus profitentes scire cupimus quibus expedit uniuersos, quod cum nos amicitiam sinceram et stabilem per indissolubile vinculum parentele cum domo magnifica excellentis domini Philippi Regis Francie contrahere cupiamus constituimus ordinamus et facimus virum spectabilem Al. Comitem de Hohenburch auunculum nostrum, Eberhardum de Walse nobilem consanguineum nostrum et strenuos milites Hainricum de Laubenberch etc. nostros fideles exhibitores presentium de quorum industria et circumspec-

tione presumimus in ipso negotio procuratores nostros et nuncios speciales, dantes et concedentes eisdem auctoritatem plenariam inter unam sororum dicti domini Regis Francie et inclitum Rudolphum primogenitum nostrum karissimum sponsalia ordinandi statuendi firmandi matrimonium dotalicium seu donationem propter nuptias nominandi promittendi in animam nostram iurandi et omnia alia et singula faciendi, que ad consummationem eiusdem matrimonii secundum datam sibi discretionem a domino viderint expedire, que legitimi procuratores facere possunt et debent etiam si mandatum exigant speciale et que nos ipsi si interesse personaliter faceremus aut facere deberemus. Ratum et gratum perpetue habituri quicquid iidem procuratores et nuncii nostri statuerint ordinauerint firmauerint promiserint et fecerint in premissis et consequentibus ad premissa, quod hiis exequendis omnes interesse non poterint duo ex eis qui presentes fuerint ea nichilominus exsequantur. In cuius rei testimonium etc.

Vgl. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 14. p. CCLXXII. 1299. Diplomatar. Alberti R. R. p. 52. Nr. 68. Geh. Hausarchiv.

41.

„De connubio Ducis Rudolphi filii regis Alberti Romanorum.” (1299?)

(A)lbertus dei gratia Romanorum rex semper Augustus. Vniuersis presentes literas inspecturis notum facimus quod nos affectantes, ut confederationis affinitas et amicitie fructuose contractus inter nos et serenissimum Principem Philippum dei gratia Regem Francorum illustrem amicum nostrum carissimum eo feruentius roboretur et vigeat stabiliusque perduret quo matrimoniali federe concurrente melioribus firmatus auspiciis, nexuque constrictus fuerit fortiori, voluimus concordauimus consensimus et promisimus uolumus concordamus consentimus et promittimus, quod ratione contrahendi matrimonii inter carissimum primogenitum nostrum Rudolphum Ducem Austrie et nobilem dominam Blancham sororem dicti regis Francie eidem primogenito nostro et heredibus suis ab eo descendentibus Ducatus Austrie et Styrie etc. cum omnibus juribus et pertinentiis Ducatus et dominiorum predictorum ac omnibus emolumentis et rebus quibuscunque intra uel extra Ducatum constitutis eedemque

cum ipso ducatu ad Duces Austrie solebant hactenus deuenire uel quomodolibet pertinere perpetuo et hereditarie remanebunt. At nichilominus dedimus et concessimus damus et concedimus ex nunc assignamus et assedemus predictae sorori dotalicium seu donationem propter nuptias — Comitatum Alsatie cum iuribus suis et pertinentiis, quorum Comitatus et Terre qui prefato Duci perpetue et hereditarie remanebit nobilium homagium et fidelitates ac vniuersitatum et Incolarum uillarum insignium iuramenta faciemus prestari antequam matrimonium contrahatur procuratori dicte Blanche sororis dicti Regis pro ea solemniter stipulanti et post contractum matrimonium eidem sorori dicti (Regis); quod eidem sorori si prefato Duci forsitan superuiuat tamquam fideles vasalli et subditi Domine sue quoad uixerit obedient et intendent ac secundogenitum aliosque minores liberos nostros renunciare faciemus penitus et expresse cum auctoritate et decreto nostro ac electorum Principum et Baronum Almanie et alia quauis auctoritate forma et modo de quibus dicto regi Francie pro plena securitate expediens uisum erit omni iuri sibi competenti uel competituro in Ducatu Comitatu Terra Juribus et pertinentiis supradictis, ac de premissis omnibus et singulis tenendum(is) firmiter et fideliter adimplendis dabimus prefato regi Francie ydoneas cautiones et securitates, que ipsi regi Francie in hac parte utiles uel necessarie uidebuntur. Promittimus nos etiam curaturos et facturos, quod carissima consors nostra Regina Romanorum illustris premissis assentiet et ea tenebit firmiter et fideliter adimplebit et de premissis perficiendis et adimplendis se efficaciter obligabit saluo dotalicio quod dicta regina habet siue in ducatu terris et dominiis supradictis; et premissa omnia idem Francie rex per sedem apostolicam faciet confirmari si sibi uiderit expedire, saluo tamen primogenito et aliis minoribus liberis nostris iure sibi competenti uel competituro in omnibus et singulis supradictis si dictum ducem decedere forte contingerit sine liberis procreatis ex eo et sorore predicta. Dotalicium uero pretactum nos de redditibus et terris Comitatum de Cinbourg etc. et pertinentiarum ipsorum sic sufficienter et plene supplere et augmentare tenemur quod dictus Francie rex exinde merito contentetur. Omnia uero dotis dande predicto duci in uoluntate

et arbitrio dicti regis Francie residebit. In cuius rei testimonium etc. Actum etc.

Angef. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 15. p. CCLXXII. (1299). Diplom. Alberti R. R. p. 52 et 53. Nr. 69. Geh. Hausarchiv.

XLII.

De concordia inter Regem Romanorum Albertum et regem Francie.

Albertus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus. Uniuersis presentes literas inspecturis salutem etc. Notum facimus quod nos considerantes, quod per Regum et Principum unanimes uoluntates diuine laudis conuenientius intenditur et christiana ad deum crescit deuotio cum pace proximi pax dei acquiritur et augetur salus eorum et honor extollitur et humane laudis preconio ampliatur ac suorum in posterum roborantur iura Regnorum sincere dilectionis glutino amicitie societatis et vnionis federe perpetuo duratura, Nos et Serenissimus princeps Philippus dei gratia Rex Francorum amicus noster karissimus iniuimus uoluimus consensimus et ad inuicem concordauimus ac etiam promissimus fide data nomine iuramenti. Jurauerunt etiam in animas nostras nobis presentibus uidelicet pro iam dicto Rege Francorum Guido comes sancti pro nobis uero Rege Romanorum comes Burchardus de Hohemberch auunculus noster karissimus, quod ex nunc in antea erimus ad inuicem ueri et fideles amici ac in nostris et Regnorum nostrorum et Imperii honoribus libertatibus et iuribus mutuo conseruandis contra omnem hominem ueri et ualidi adiutores, quodque inter nos ac heredes successores nostros Romanorum et Francorum Reges seu Imperatores pacis et fidelis amicitie federa perpetuis duratura temporibus seruabuntur et hec omnia premissa et singula promissimus et presentibus promittimus pro nobis nostrisque heredibus successoribus in Romano regno nobis succedentibus predicto regi Francie suisque heredibus successoribus sibi in regno Francie succedentibus firmiter obseruare attendere et nullatenus contrauenire sub uirtute a nobis date fidei et per dictos comites prestiti sacramenti. In cuius rei testimonium presentibus literis fecimus apponi sigillum. Actum etc.

Angef. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 16. p. CCLXXIII. Diplomatar. Alberti R. R. p. 54. Nr. 70. Geh. Hausarchiv.

43.

Cōfirmatio privilegiorum Regis Francie.

Albertus dei gratia Romanorum rex semper Augustus. Universis sacri Romani Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris salutem et notitiam subscriptorum. Notum facimus vniuersis quod iuxta tractatus ordinationes pacta promissa et conventionem inter nos ex una et Magnificum Philippum regem Francorum amicum nostrum karissimum ex parte altera habitos et admissos Illustres Fridericus et Lupoldus filii nostri predilecti in nostra constituti presentia nobis uolentibus consentientibus auctoritatem prestantibus et decretum nostrum interponentibus accedente etiam expresso et spontaneo consensu serenissime Elizabeth consortis nostre karissime Romanorum regine, ipsis primo petentibus et uolentibus per nos emancipatis, solempnitate debita et consueta etatis venia petita a nobis impetrata pariter et obtenta, adueniente insuper consensu Illustrium Principum Electorum Regis Romanorum videlicet Rudolphi Comitis Palatini Rheni Ducis Bawarie Rudolphi Ducis Saxonie et Hermanni Marchionis Brandenburgensis, omni iuri sibi competenti in ducatu Austrie et Stirie nec non in dominiis Carniole Marchie et Portus Naonis terris iuribus et pertinentiis Ducatus eiusdem et dominiorum predictorum ac etiam in comitatu Alsatie et in terra Friburch Lausanensis Diocesis renunciauere spontanee libere et expresse, eo tamen incluso moderamine et protestatione premissa quod, Ducatu Austrie cum principatu eiusdem Domino Rudolfo Duci Austrie primogenito nostro suisque liberis ex eo et inclita Blanca coniuge sua descendentibus perpetuo et hereditario remanente, Friderico Lupoldo predictis ceterisque liberis nostris minoribus per nos sufficiens decens et competens paterna fiat prouisio de terris et dominiis supradictis sicut melius fieri poterit absque Ducatus Austrie dismembratione notabili uel enormi, sed etiam Friderico Lupoldo predictis et aliis minoribus liberis nostris procreatis et in posterum procreandis iure sibi competenti uel competituro in omnibus et singulis supradictis si dictum Ducem Rudolfum decedere forte contingerit sine liberis procreatis ex eo et Blanca predicta. Dotaticium uero pretactum cum augmento et suplemen-

to ipsius prout alias in literis nostris super eo confectis et traditis plenius est expressum predictae Blance si prefato Duci superuixerit ad uitam suam saluum quietum et integrum remanebit. Ad hec bona fide promittimus nos facturos et curaturos, quod alii liberi nostri qui nondum etatis sue annum septimum attigerunt nec non Fridericus et Lupoldus prenominati liberi nostri et alii si qui sint cum omnes predicti et quilibet singulariter ad etatem pubertatis peruenerint predictis ducatu Austrie et Dominiis renunciabunt per sua sacramenta et renunciacioni prefate suum impertientur et adhibebunt consensum. In quorum omnium testimonium et cautelam presentes literas exinde conscribi et maiestatis nostre ac prelibate Elizabeth Regine consortis nostre nec non predictorum principum Electorum ac etiam nobilium et Baronum regni Almanie qui presentes aderant sigillis fecimus communiri. Nos itaque Elizabeth dei gratia Romanorum regina predicta premissis omnibus assentientes et nos ad omnia predicta et singula firmiter et fideliter tenenda et inuiolabiliter obseruanda efficaciter obligantes, saluo tamen et integre reseruato nobis dotalicio ad uitam nostram in Ducatu Austrie nec non in Dominiis Carniole Marchie et Portusnaonis predictis dumtaxat dinoscimur obtinere — et nos Rudolphus Comes Palatinus Rheni Dux Bauarie Rudolphus Dux Saxonie et Herm. Marchio Brandenburgensis Principes Electores predicti nostrum consensum prebentes et decretum nostrum in predictis interponentes — Nos quoque Henricus Ecclesie Constantiensis episcopus et Henricus dux Karinthie — Nos quoque nobiles et Barones Regni Almanie Burchardus comes de Hohemberch Ludwicus comes de Otingen Eberhardus de Lapide Aule Regalis Cancellarius Henricus et Vlricus fratres de Walsse Hermannus de Landenberg marscalcus Marquardus de Schellenberg Vlricus et Albertus fratres de Clingenberch — premissis . . Sigilla nostra presentibus ad memoriam et euidentiam pleniorum duximus appendenda. Actum et datum etc.

Angef. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 17. p. CCLXXIII. Diplomatar. Alberti R. R. p. 54—56. Nr. 71.

44.

Sanctissimo in Christo Patri domino suo domino Bonifacio Sacrosancte Romane ecclesie sumo Pontifici Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus cum filiali obedientia deuota pedum oscula beatorum. Inclite memorie Rudolphi quondam Romanorum regis patris nostri karissimi vestigiis inherere volentes qui se constancia fidei apostolicis beneplacitis exponebat firma mente disponimus, monita vestra corde prompto suscipere nosque vestris mandatis et beneplacitis prout possumus coaptare, cumque super hiis et aliis incumbentibus nobis ad presens Sanctitati Vestre affectemus aperiri votum nostrum plenius quam literis valeat declarari, venerabilem Johannem Tullensem Episcopum Principem nostrum dilectum qui tamquam apostolice sedis factura honorem et exaltationem ipsius sedis sinceris zelatur affectibus et nos ad id pluries oretenus et literis excitavit, ac honorabilem Johannem prepositum Thuricensem Prothonotarium ac vicecancellarium nostrum, religiosum virum fratrem Wernherum Suppriorem Domus Predicatorum Argentine, nobiles viros Marquardum Dominum de Schellemborch et Cunradum dictum Monachus de Basilea de quorum industria legalitate et fidelitate plene confidimus ad vestram presentiam destinamus supplicantes, quatenus eisdem tamquam nobis credere ipsosque benigne Vestra Sanctitas dignetur audire. Dominus vos conseruet Ecclesie sue sancte et incolumem per tempora longeva. Datum etc. etc.

Angef. b. Lichnowsky II. Regesten B. 18. Diplomatar. Alberti R. R. p. 56. Nr. 72.

45.

„Procuratorium.“

Sanctissimo in Christo patri domino suo Domino Bonifacio Sacrosancte Romane Ecclesie summo pontifici Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus cum filiali obedientia pedum oscula beatorum. Sanctitati Vestre notum facimus per presentes, quod nos coram uobis ac curia Sanctitatis Vestre honorabilem virum Johannem prepositum thuricensem Prothonotarium et vicecancellarium nostrum ac nobiles viros Marquar-

dum dominum de Schellemerch nec non Chunradum dictum Monachum de Basilea milites consiliarios et familiares nostros dilectos de quorum circumspectione industria et fidelitate comprobata fiduciam gerimus inconcussam, et quemlibet eorum in solidum ita quod non sit melior conditio occupantis et quod per vnum eorum inceptum fuerit per alium vel alios valeat terminari, presentes et mandatum suscipientes fecimus et facimus constituimus et ordinamus nostros procuratores Nuncios et actores generales et speciales in omnibus nostris Regni et Imperii causis, et specialiter ad proponendum allegandum ostendendum innocentiam nostram super excommunicatione persecutione ecclesiarum ac aliis, super quibus per literas Vestre Beatitudinis ad vestram presentiam dicimur euocati, et ad proponendum legitimas excusationes nostras contra *eiusdem* et singula eorundem, ad iurandum quoque in animam nostram super premissis et quolibet premissorum de calumpnia et de veritate dicenda seu quodlibet alterius generis iuramentum prestandum. Ratum et firmum habituri quicquid per dictos procuratores nostros seu alterum eorundem in premissis et premissorum quolibet actum fuerit seu etiam procuratum, etiam si mandatum exigant speciale. In cuius rei testimonium etc.

Angef. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 20. Diplomatar. Alberti R. R. p. 56 Nr. 73. Geh. Hausarchiv.

46.

In nomine domini Amen. Coram vobis viris honorabilibus et discretis dominis Reuerendo in Christo patre domino Euerhardo Episcopo Patauensi et Religiosis viris domino Wilhelmo Abbate Sancte Marie Scotorum in Vienna ordinis sancti Benedicti, fratre Bertoldo Abbate sancte Crucis, Alberto Abbate Campiliorum ordinis Cysterciensis, fratre Henrico gardiano ordinis minorum in Vienna Patauensis diocesis et aliis quam plurimis tam clericis quam laicis fide dignis ad hoc uocatis et rogatis. Nos Albertus dei gratia Dux Austrie et Stirie etc. quod cum propter uiarum discrimina terrarum nostrarum Austrie et Stirie turbationem subortam et inimicitias capitales presentiam domini Chunradi Episcopi Salzburgensis ad presens accedere nequeamus nec coram eo comparere valeamus nec aliquem ob

easdem causas procuratorem ad ipsum mittere possumus uel nuncium specialem dicimus et preponimus hic coram uobis, quod cum dictum dominum Chunradum archiepiscopum Salzburgerensem uel suum vicarium seu commissarium ex causis legitimis et ueris inferius denotatis habeamus sciamus et reputemus nostros emulos manifestos inimicos capitales et contra nostram personam fideles nostros et honorem nostrum conspiratores notorios, primum ex eo, quod cum anno preterito circa festum beati Martini tam valida infirmitate teneremur quod de uite nostre conualescentia desperaretur ab omnibus, idem archiepiscopus ab hac vita audito nos migrasse contra habite pacis et concordie federa et treugarum formam quod nos miram¹⁾ et reformatam in (et) iuramentis prestitis hinc inde uallatam contra proprium veniens iuramentum terras nostras inuasit hostiliter nostros fideles subditos spoliis et rapinis depredans et spolians nostras salinas in losa (Gosau) deuastans et destruens funditus, nostrum oppidum dictum ause (Aussee) sibi subiugans, et nostros subditos quamplures vertens a fidelitate sua nobis prestita per ipsum submotos intra (contra) nos factos rebelles subtilitatis sue ingenio seducendo; item ex eo quod cum pluribus principibus Regibus principibus baronibus comitibus liberis Ministerialibus et aliis multis inferioris gradus contra nos et honorem nostrum nos exterminare cupiens conspirauit, in nostrum exinde subsecutum tam in laboribus quam expensis non modicum preiudicium et grauamen; item ex eo quod amicos et fideles nostros nobis in auxilium venientes inuadi et captiuari mandauit, eisdem equis armis et suis rebus aliis spoliatis quosdam ipsorum grauis carceris custodie mancipauit et quibusdam eorumdem occisis et aliqui sunt lethaliter vulnerati; item ex eo quod etiam nostra percepta conualescentia nobis et nostris multas et varias iniurias quamplures violentias et dampna grauia manifeste intulit adhuc irrogare cottidie non desistit: vnde predicta omnia et singula grauamina nobis et nostris illata et comminata sentientes nos per eundem archiepiscopum indebite grauatos et intuentes nos et nostros per ipsum in posterum aggrauandos, et ne idem prouocatus in nos fideles subditos nostros fautores

¹⁾ sic, es wird heissen sollen „per nos initam“.

et adiutores tam clericos quam laycos terras ciuitates nostras loca castra villas et opida excommunicationis suspensionis et interdicti sententias ferre possit audeat vel intendat vel verius fulminare presumat, ab ipsis grauaminibus illatis comminatis inferendis eorum quolibet et generaliter a quolibet futuro nobis (et) nostris grauamine per ipsum archiepiscopum et suum commissarium in posterum inferendo in hiis scriptis a prefato archiepiscopo et a suo commissario ad sanctissimum Patrem et dominum dominum nostrum Bonifacium papam et ad sacrosanc- tam sedem apostolicam appellamus seu prouocamus, personam no- stram res fideles et subditos nostros fautores et adiutores no- stros omnes et singulos tam clericos quam laycos aduocatos pro- curatores nostros et omnia sua bona principatus nostros terras et ciuitates nostras castra villas et opida sub ipsius domini nostri Bonifacii pape et *ad* ipsius sancte sedis apostolice spe- cialibus protectioni defensionis examini supponentes ac submit- tentes humiliter et deuote, predictas causas vel alteram earum que per se magis sufficiant nos ex nunc offerentes si necesse fuerit loco et tempore probaturos, protestando etiam quod plures causas legitimas et veras coram iudice seu Iudicibus appella- tionis nos intendimus proponere quas ignoramus ad presens cum in nostris terris longe lateque diffusis plura que iam ignora- mus grauamina iniurias et violentias nobis et nostris intulerit archiepiscopus memoratus. Preterea protestamur quod quam primum poterimus commode huius appellationis seu prouoca- tionis nostre notificationem seu denunciationem eidem domino archiepiscopo et suo commissario fieri faciemus et *apostolos* ab ipso seu ab ipsis procurabimus tunc cum instantia postulari quos ex nunc ad maiorem cautelam instanter petimus nobis dari prefingentes *et* prosequendum appellationem seu prouoca- tionem predictam. Insuper uos omnes et singulos instanter re- quirimus et diligentius exoramus, quatenus vos pater reuerende domine Wernhere episcopo Pataviensis domine Wilhelme abbas sancte Marie scotorum in Vienna etc. etc. in horum testimo- nium et in predictorum omnium euidenciam pleniorum cum in hiis partibus usus tabellionum non assit presenti appellationi seu prouocationi nostre Sigilla vestra pendentia mandetis apponi. Interposita et lecta fuit hec appellatio seu prouocatio nostra

per nos Albertum Austrie et Styrie Ducem etc. anno domini M°. CC°. Nonagesimo sexto, Wienne in cappella nostra Castri nostri Wiennensis presentibus predictis dominis et aliis quam pluribus fide dignis. In die beatorum Petri et Pauli. etc.

Angef. b. Lichnowsky II. Regesten Nr. 63. Diplomatar. Alberti R. R. p. 57. Nr. 74. Geh. Hausarchiv.

47.

Constitutio procuratorum ducis Austrie pro omni negotio in curia pape expediendo.

Albertus dei gratia etc. tenore presentium profiteamur et constare volumus vniuersis presentes litteras inspecturis, quod nos dilectum Cappellanum nostrum Dominum F. de tali loco presentem et mandatum nostrum sponte suscipientem et Cer(?) de tali loco in Romana curia commorantes, licet absentes tamquam presentes et quemlibet eorum in solidum ita quod non sit melior conditio occupantis sed quod vnus inceperit alter prosequi valeat et finire, fecimus constituimus et ordinauimus nostros procuratores actores defensores et nuncios speciales in omnibus nostris causis et controuersiis, quas habemus uel habituri sumus in Romana Curia uel alibi ubicunque et specialiter cum venerabili patre et domino domino Ch. archiepiscopo Salczburgensi et Lo. Episcopo lauentino qui se gerit et asserit ipsius domini archiepiscopi vicarium generalem — in tam appellationis quam prouocationis nostre per nos ab ipsis Wienne interposite anno domini M°CC° nonagesimo sexto in die beatorum apostolorum Petri et Pauli — et cum ad sanctissimum patrem et dominum nostrum dominum Bonifacium papam et ad sedem apostolicam et cum quacunque uel quibuscunque personis ecclesiasticis uel secularibus collegiis seu vniuersitatibus coram quocunque Iudice uel auditore dato vel dando ecclesiastico uel seculari tam agendo quam defendendo, et tam in ciuilibus quam in criminalibus et ad comparandum pro nobis et nostro nomine in Romana curia et alibi ubicunque ad prosequendam appellationem seu prouocationem nostram eandem et ad inpetrandum et contradicendum pro nobis in eadem curia tam litteras simplices quam legendas gratiam et iustitiam continentes et ad elegendum et recusandum loca et iudices ac in eos conueniendi

seu constituendi si uiderit expedire, dantes eisdem et cuilibet eorum in solidum plenam et liberam potestatem agendi et defendendi libellum seu libellos et quascunque petitiones dandi et recipiendi litem contestandi, iuramentum calumpnie et de ueritate dicenda et cuiuslibet alterius generis in animam nostram prestandi et aduerse parti si opus fuerit deferendi, terminos et dilationes petendi, exceptiones cuiuscunque generis preponendi testes et iustitiam producendi alterius partis iure *uidendi* suspectos *dandi* Judices et notarios eligendi et recusandi ac etiam asseriam (?) petendi, sententiam audiendi appellandi ac etiam appellationes proseguendi, beneficium restitutionis in integrum uel absolutionis totiens quotiens opus fuerit inplorandi crimina et defectus opponendi, alium uel alios procuratores loco sui constituendi seu substituendi ac etiam reuocandi, mutandi semel et pluries quotiens eis uel alteri eorum uidebitur expedire ac ipsas causas postmodum resumendi et procurandi per se vel alios prout eis vel alteri eorum utilius erit et generaliter et singula faciendi et exercendi tam in Iudicio quam extra que nos facere possemus si presentes essemus et que in premissis et premissorum quolibet de iure uel consuetudine requiruntur et si mandatum exigant speciale. Ratum et firmum habitori quicquid per dictos procuratores uel ipsorum aliquem substitutum vel substitutos ab eis vel altero ipsorum factum fuerit in premissis et quolibet premissorum et volentes dictos procuratores nostros et quemlibet eorum substitutum uel substitutos ab eis uel altero ipsorum releuare ab omni onere satisfaciendi promittimus etc. etc.

Angef. b. Lichnowsky II. Regesten. B. Nr. 5. Diplomatar. Alberti R. R. p. 59. Nr. 75. Geh. Hausarchiv.

48.

„Petitio absolutionis.”

Reuerendo in Christo patri ac domino suo Chunrado ecclesie salzburgensis archiepiscopo apostolice sedis *delegato* Albertus dei gratia dux Austrie et Stirie et cetera sinceram ad ipsius beneplacita uoluntatem. Cum regale sit et ordinarium ut is teneatur soluere qui ligauit et suorum Canonum seu sententiarum suarum quilibet optimus sit interpretes, paternitatis vestre sollicitudinem exorandam duximus presentibus et monendam, ut

iuxta formam arbitrii inter vos et nos per serenissimos principes dominum Hainricum Episcopum Ratisponensem et dominum Lo. Comitem Palatinum Reni ducem bauarie tamquam compromissarios seu amicabiles compositores nuper apud lintzam prolati omnes sententias banna seu diuinorum interdicta in nos nostrosque homines seu nobis adherentes clericos seu laycos nostras terras seu amicorum nostrorum terras, ad quos arbitrium prefatum se extendit, per uos seu nomine vestro per subditos vestros de iure seu de facto qualicunque latas publicatas seu communicatas quacunque auctoritate adiuuentur reuocetis et pro reuocatis seu demortuis penitus teneatis, dantes in mandatis venerabilibus patribus Episcopo Secouienti abbati sancti Lamberti abbati Scotorum in Wienna et preposito Neubergensi secundum formam uobis transmissam, ut nobis et omnibus nostris supradictis qui ad cautelam absolui voluerint quæ bonarum mentium *sit* ibi agnoscere culpam ubi nulla culpa existit absolutionis beneficium inpertiantur in ipsius absolutionis ministerio forma canonica exactissima diligentia obseruata — Datum etc. etc.

Angeführt b. Lichnowsky II. Regesten B. Nro. 6. Diplomatar. Alberti R. R. p. 60. Nr. 76. Geh. Hausarchiv.

49.

„Rex Romanorum regratiatur Cardinali de bona promotione nunciorum commendans sibi alios.”

Reuerendo in Christo patri domino Landolfo Sancti Angeli diacono Cardinali — amico suo karissimo — Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus sinceram ad beneplacita voluntatem. Non solum proxime reuersorum de curia Romana Nunciorum nostrorum solempnium videlicet venerabilium Johannis Tullensis Episcopi Magistri Jahannis vicecancellarii nostri et nobilis viri Marquardi domini de Scellemerch suorumque sociorum laudabili relatu, verum etiam experimentis continuis euidenter cognoscimus, quod in promotione dictorum nunciorum nostrorum ac negotiorum imperialium exercuistis amico vestro studia fidei et labores, super quo debitas benignitati vestre gratiarum referimus actiones fiducialiter exhortando, ut bene ceptum erga nos dilectionis solum perseverantie confirmare dignemini et pietate solita conseruare. Virum honorabilem Magi-

strum Cunradum Prepositum Werdensem et Strenuum virum Cunradum dictum Monachum militem de basilia familiares nostros dilectos exhibitores presentium, quos ad presentiam Sanctissimi in Christo patris nostri domini Bonifacii pape prouidimus destinandos, habentes fauorabiliter in nostris et inperii causis atque negotiis recommissos. Quorum etiam verbis nostro nomine proponendis auditum accomodari benignum et fidem per nos credulam petimus adhiberi. Datum etc. etc.

Angeführt b. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 28. Diplomatar. Alberti. R. R. p. 60. Nr. 77. Geh. Hausarchiv.

50.

Quanto nos altius exaltauit altissimus tanto nobis spiritum humilitatis attentius et fragilitatis sexus et etatis inbecillitati ex officii nostri debito legitime consulere debeamus. Sane cum de iure sit et antiqua ac approbata consuetudine in quibusdam Lombardie partibus introductum, ut in mulierum et etatis minoris hominum contractibus uel quasi legitime consumandis nostra uel nostri missi auctoritas plurimum requiratur, Nos eisdem mulieribus et minoribus in suis contractibus uel quasi salubriter consulere et obuiare fraudibus ac malitiis hominum affectantes Te propter tue probitatis merita quibus clarere dicis nostrum missum et Iudicem ordinatum liberalitate regia deputamus fidelitati tue de speciali gratia indulgentes, ut mulierum et minoris etatis hominum contrahere uel quasi uolentium contractibus auctoritatem plenariam in illis lombardie partibus in quibus ipsa requiri consuevit impertiri valeas vice nostra, prouisio tamen sub obseruantia et prefato imperio specialiter per te prestiti sacramenti, ne eandem nostram auctoritatem aliquibus contractibus uel quasi contractibus quibus dolum uel fraudem inesse noueris uel eosdem affuturos forte verisimiliter uel probabiliter debeas (aut) valeas suspicari testimonio presentium literarum.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 61. Nr. 78. Geh. Hausarchiv.

51.

„Comes accusans episcopos propter mala theolonia.”

Sanctissimo patri et domino suo Domino Bonifacio Sacrosancte Romane ecclesie summo Pontifici Theod. Comes Cle-

uensius suus humilis et deuotus deuota pedum oscula beatorum. Ad vestre sanctitatis aures deferimus lacrimabiliter conquerendo, quod hii qui deberent merito saluti animarum ex officiorum debito intendere vitia evellere uirtutes plantare paci insistere et in se ipsis ostendere qualiter oporteret alios in ecclesia conuersari, temporalia commoda spiritualibus profectibus preferentes delicta committere et delinquendi occasionem aliis tribuere dei timore postposito non verentur per quod infinitorum animos labefactant, verum diuina inspirante gratia Serenissimus dominus noster dominus Albertus Romanorum Rex semper Augustus et quamplures alii principes duces marchiones langrauii comites barones et nobiles Imperii inspectis pie et consideratis guerris commotionibus iustitie pacis et securitatis defectibus ac diuersis aliis incomodis et periculis quibus maior pars Germanie hactenus longo tempore miserabiliter exstitit pregrauata, cupientes pro posse suo destitutis theloniis et rapinis falsis monetis et quibuslibet iniuriis reseratis ipsas terras in bonum statum reducere et quietem et tranquillitatem fidelibus imperii preparare in pacem generalem vna cum ciuitatibus Germanie duxerant salubriter concordandum, ipsam iuramento firmantes se ipsosque admittendum quaslibet suas iniurias astringentes. Venerabilium patrum Coloniensis Maguntinensis et Treuerensis archiepiscoporum Principum Imperii super obseruatione eiusdem pacis consilio auxilio et fauore pluries requisitis cum instantia et friuole denegatis eo quod iidem pre ceteris dominis minus de obseruatione pacis et securitatis in suis districtibus cogitantes, plures rapinas et thelonia inconsueta indebita et inportabilia tam in aquis quam in terris in totius populi scandalum exercent, a quibus desistere non volentes paci huiusmodi dissentiunt immo eius prosecutoribus non tamquam pacis amatores sed uerius detractores resistere moliuntur, aduersus dominum nostrum predictum per ipsos concorditer electum et approbatum in sue maiestatis lesionem malum contra alios eodem laborantes vitio agere dinoscatur. Quorum quidem ecclesiasticorum Principum exemplo pernicioso layci occasione sumpta estimantes sibi id licere tot rapinas et thelonia iam instaurant quod communis populus sustinere non potest nec sufferre et quasi omnes mercatores ac viatores propter pluralitatem theloniorum et vi-

arum pericula suas negotiationes postponere compelluntur. Preterea ne omittamus quod toti populo incognitum non existit, quod dicti principes non secundum deum et consuetudinem eligentes sed anhelantes magis priuate utilitati quam communi et affectantes preesse potius quam prodesse, electos Reges per importunitates circumuentiones et difficultates in exhibendis dicto Regi ab eisdem thelonia noua in detrimentum totius populi sibi concedi exigunt et bona imperii ipsis attrahunt et iam tam iidem quam antecessores eorum usurpauerunt tanta, quod Reges Romanorum propter impotentiam et necessariorum defectum non possunt prohdolor iuxta magestatis sue debitum et decentiam regnare utiliter et preesse, quibus de causis guerre et commotiones insurgunt et timemus verissimiliter ob hoc destructionem et ruinam terrarum miserabilem et animarum pericula prouentura nisi per vestre benignitatis misericordiam celeriter succurratur. Ad portum igitur Sanctitatis Vestre tamquam ad deum in terris desiderabiliter recurrentes paternitati vestre pro nobis et toto populo supplicamus humiliter et deuote, quatenus iacturas et pericula totius terre in instanti iam imminencia misericorditer aduertentes et eisdem festino et salubri remedio obuiantes prefatos principes ecclesiasticos ad hoc inducere dignemini cum effectum, ut memores verbi apostoli precipientis non solum a malo sed ab omni specie mali abstinere contenti licitis et honestis de premissis que totius populi scandalum parant et pericula animarum inducunt se corrigant et emendent, pacem confouendo et ad hoc alios salubriter exhortando, ne occasio mali ad dampnationem sed potius exemplum boni ac a personis ecclesiasticis maxime tante dignitatis originem sumere videatur. Valeat Vestra Sanctitas in Domino etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 61. Nr. 79. Geh. Hausarchiv.

52.

„Forma de malis theloniis et reuocationem eorumdem.”

Albertus dei gratia etc. fidelibus suis Coloniensi etc. ac vniuersis Ciuibus Romani imperii gratiam suam et omne bonum. Auaritie cecitatis et dampnande ambitionis Improbitas aliquorum animos occupantes eos in illam temeritatem inpellunt, ut qui sibi de iure interdicta nouerint ex quisitis usurpare conentur

non nulli siquidem et precipue venerabiles patres domini Coloniensis etc. archiepiscopi principes duces etc. Romani Imperii antiqua pedagia theolonia siue exactiones, ab antiquis temporibus constituta, non modicum augmentantes illa et alia etiam vobis et subiectis Imperii nostri de nouo inposita, quotiens vos et eos per partes illas transire contingit in locustein confluentiam ad rina Bimia etc. contra iusticiam extorquere presumunt; nos pacifico statui et tranquillitati subiectorum nostrorum intendentes noctes ducimus insompnes et quietem vobis et aliis preparamus, ut ad presens malitiis indignationibus et preditacionibus archiepiscoporum predictorum et cuiuscunque alterius occurramus, presenti pagina nostre maiestatis omnes donationes concessiones traditiones inpositiones augmentationes ordinationes Theloneorum pedagogiorum exactionum quibuscunque nominibus censeantur dictis archiepiscopis principibus ducibus comitibus etc. seu quibuscunque aliis cuiuscunque honoris status et conditionis existant a domino patre nostro Rudolfo seu aliis nostris inclitis predecessoribus nostris et a nobis datas traditas donatas concessas habitas confirmatas, sub quocunque colore a nobis seu a predecessoribus nostris exquisitas, in locis opidis predictis seu in quibuscunque aliis locis Romani Imperii, illis dumtaxat exceptis que per dominum patrem F. victoriosum Imperatorem nostrum antecessorem fuerunt data concessa et ordinata que suo Robore volumus permanere, reuocamus amputamus et eisdem archiepiscopis et quibuscunque aliis denegamus nec archiepiscopos seu alios quoscunque in Theoloneis pedagogiis exactionibus in locis predictis et aliis quibuscunque auctorizamus nec etiam bannizamus et dicta Theolonia pedagia exactiones ipsis archiepiscopis et aliis cunctis in locis predictis et aliis quibuscunque recipere inhibemus et recipere per presentes decreuimus non licere. Iniungentes auctoritatem et potestatem vobis dantes et (ut) pro tranquillitate et pacifico statu Romani Imperii generalem pacem vestris adiutoribus ordinetis ipsam seruare iuretis et omnibus receptionibus exactionibus theoloniorum in locis predictis inpune et sine nostra offensa viriliter resistatis. Et ut Archiepiscopi predicti seu quivis alius ignorantiam reuocationis amputationis inhibitionis et decreti predictorum non possunt pretendere vel *censare* vobis uniuersis et singu-

lis mandamus, quatenus per uos alium uel alios reuocationem amputationem denegationem inhibitiones nostras predictas dictis archiepiscopis coniunctim vel diuisim uel quibusuis aliis publicetis notificetis et ad eorundem notitiam perducatis, et ne decani et capitula dictorum archiepiscoporum possint allegare quod delicta persone in dampnum ecclesie non debeant redundare supradictas theoloniorum reuocationes et inhibitiones eisdem sub competenti testimonio similiter publicetis et notificetis. In cuius rei etc.

Angeführt b. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 21 (1301). Diplomatar. Alberti R. R. p. 63. Nr. 80. Geh. Hausarchiv.

53.

„Quomodo ciues colonienses conqueruntur quod episcopi male recipiunt theolonia.”

Sanctissimo Patri ac Domino domino Bonifacio sacrosancte Romane ecclesie summo Pontifici, ac venerabili Collegio Cardinalium Iudices Scabini Consilium Ciues et uniuersitas Ciuitatis Coloniensis deuota pedum oscula beatorum. Cum graues nouorum pedagogorum et antiquorum theoloniorum augmentatorum exactiones nos et nonnullas professionis christiane prouincias in terra Germanie diutius afflixissent, serenissimus dominus noster Albertus Romanorum Rex et semper Augustus circa statum pacificum suorum subditorum cogitans principibus tam ecclesiasticis quam secularibus ducibus marchionibus etc. vniuersis Imperii Romani et precipue Principibus ecclesiasticis venerabilibus patribus dominis Maguntinensi etc. archiepiscopis proponi fecit, quod ipse dominus Rex per se et principes seculares Almanie quantum in eis erat pacem per omnia habere nec non cum omnibus optabat offerens dictis archiepiscopis pacem et tranquillitatem dare ac mundo etiam vniuerso. Et quia nouorum pedagogorum et theoloniorum et antiquorum augmentum que dicti archiepiscopi et precipue venerabilis dominus Coloniensis archiepiscopus in terris suis statuerant augmentauerant extorquere presumpserunt et adhuc extorquent, *deposito* totius regni poterat esse pacis plurimum inductua, Idem dominus rex rogauit et monuit in curia generali apud Nurenberch celebrata archiepiscopos supradictos, qui electus fuit et approbatus per eosdem

nec non omnes principes et barones seculares, ut omnia noua pedagia et augmentationes antiquorum depone(re)nt et ab extorsione talium pedagogiorum et iniustorum omnino cessarent, quod etiam dicti archiepiscopi cum aliis principibus secularibus vniuersa theolonia et pedagia noua et iniusta a tempore decessus domini F. Imperatoris instituta et augmentationes antiquorum et quaslibet iniurias dimittere et deponere tactis sacrosanctis in eadem curia se iuramenti vinculo astrinxerunt; proponi fecit etiam eisdem, si dicti principes ecclesiastici videlicet archiepiscopi predicti dicerent quod contra debitum et iustitiam ipsos lederet, quod paratus erat dictus dominus Rex vocare ceteros dominos tam ecclesiasticos quam seculares et secundum iustitiam si eos lesisset in aliquo reuocare, si quid contra ipsos iniuste fecisset in omni mansuetudine quantum cum deo et honore facere poterat et debebat; et licet idem dominus Rex sic precibus et monitis apud dominos archiepiscopos predictos pro depositione et destitutione nouorum pedagogiorum et pro pace curaret insistere, dicti tamen archiepiscopi depredationibus indurati preces huiusmodi et monita elata obstinatione despexerunt malum malo accumulantes, ubi prius Quatuor uel circa theolonia, extorserant noua theolonia et pedagia decem et plura in diuersis locis extorquere presumunt. Quorum quidem archiepiscoporum pernicioso exemplo layci, occasione sumpta tamquam eis liceat, tot rapinas et pedagia noua iam instaurant quod uniuersitates ciuitatum villarum castrorum suffragiis hominum in commitiis in quibus sibi mutuo consueuerunt subuenire carent omnino, que omnia tam a clericis quam a laicis et omnibus cum rebus suis transeuntibus infra duas dietas a ciuitate Coloniensi extorquere presumunt preter omnem auctoritatem concessionem dispensationem et licentiam superioris et contra libertates et priuilegia Romanorum Imperatorum nobis indulta et concessa et contra translationes et amicales compositiones inter nos (et) quosdam venerabiles patres dominos archiepiscopos colonienses mediante Reuerendo in Christo patre domino Hugone tituli sancte Sabine presbitero Cardinali factas habitas et postea per sedem apostolicam ex certa scientia confirmatas, per extorsionem dictorum pedagogiorum totam terram Germanie in duris guerrarum commotionibus posuerunt in nostrum et omnium Christianorum

preiudicium et grauamen; que omnia sunt adeo publica et notoria et manifesta quod nulla possunt tergiuersatione celari, propter idem dominus Rex non valens absque graui Christi offensa et ob clamorem totius populi Almanie depredationes dictorum archiepiscoporum diutius tollerare, pro pace et tranquillitate totius regni et pro destitutione nouorum pedagiorum cogitur urgente necessitate animaduertere in eosdem; et quia disponente domino cui obediunt uniuersa Romana mater ecclesia super reges et Regna tamquam mater omnium et magistra supremum continet principatum, que sicut mater alma fidelis nutrix et prouida defensatrix suos deuotos et humiles non solum consueuit ab iniuriis defensare sed etiam eos fauoribus et gratiis preuenire valentes tantas iniurias et molestias sub tanta dissimulatione diutius tollerare. Idcirco Sanctitati Vestre et venerabili collegio cardinalium lacrimabiliter conquerimur de dominis archiepiscopis supradictis super iniuriis supradictis supplicantes humiliter et deuote, quatenus nobis et omnibus Christianis paterno compatientes affectu et occurrentes pericula corporum et animarum tot et tantarum cum mora in omnibus undique sit periculum illatura dominum Regem in iusto et bono proposito suo contra dictos archiepiscopos dignemini confouere, et nobis et omnibus Christianis contra noua et instituta pedagagia onera et seruitutes indebitas festino remedio misericorditer subuenire. Conseruet vos etc. etc.

Angef. b. Lichnowsky II. Regesten B. N. 22. Diplomatar. Alberti R. R. p. 64. Nr. 81. Geh. Hausarchiv.

54.

„Electio et commendatio episcopi Salzpurgensis.”

Sanctissimo in Christo Patri et Domino suo Reuerendo domino Martino sacrosancte Romane ac uniuersalis ecclesie summo Pontifici Emicho Frisingensis Hertnidus Gurcensis etc. cum omni Reuerencia deuota pedum oscula beatorum. Romani Pontificis, qui non puri hominis sed ueri dei homo dumus vicariam gerit in terris quem pastor ille coelestis Rex et animarum episcopus ecclesiis pretulit uniuersis, plena vigiliis sollicitudo requirit, ut alti apostolici culminis specula benigna miseratione prospiciens vigilanter excogitet et clementer ordinet, ut prout

locorum et temporum qualitas exigit ecclesiis singulis que vi-
 duitatis implerant incomoda pastor accedat idoneus et de Recto-
 re prouido tanto celeriori prouidentia consulatur, quanto maiori-
 bus subiacentes periculis potiori noscuntur apostolico suffragio
 indigere. Sane cum iam sicut pridem Sanctitati Vestre insinua-
 uimus Ecclesie Salzburgensi, que furentis temporis faciente ma-
 litia multis est discriminibus exposita variis quassata molestiis
 grauius in temporalibus diminuta et in spiritualibus deformata,
 per dominum Rudolfum Imperialis aule Cancellarium virum uti-
 que gratum moribus ac *corde* strenuum consilio prouidum et
 litterali sufficienter peditum scientia et dotatum per electionem
 canonicam sit prouisum, cumque propterea quod nimis eam ut
 premisimus inuenit tam iniuriis conculcatam miseriis
 et aduersitatibus undique angustatam non potuerit hactenus nec
 adhuc valeat sine eiusdem ecclesie certa iactura ruine et per-
 petui dampno periculi pro confirmationis gratia se persona-
 liter apud sedem apostolicam presentare, presertim cum impe-
 dimentis primis adhuc durantibus inmo maligna duratione
 grauius prementibus noua emergerint obstaculorum genera per
inmensi — Sanctitati Vestre cum fiducia supplicamus et gratiam
 apostolicam pro ecclesia nostre metropolis suppliciter inploramus
petens, quatenus paterne dignationis oculis comoda que ecclesiis
 precipue insignibus de prouisione salubri et celeri *preueniunt*
 intuentes ipsum ex causis coactum legitimis abesse dignemini
 de potestatis plenitudine ac solita liberalitate sed(is) apostolice
 sine more dispendio confirmare, sibique pallium transmittere et
 in propria ecclesia accipiende consecrationis licentiam indulgere.
 Spem enim grandem et fiduciam obtinemus, quod per suam po-
 tentiam et circumspectionem fructuosam ecclesia Salzburgensis
 ab instantibus eruetur periculis et preseruabitur a futuris quin-
 imo felicitatis spiritualiter et temporaliter sub suo regimine
 deo propicio recipiet incrementa. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 67. Nr. 83. Geh. Hausarchiv.

55.

„Quomodo Rex inuestit episcopum pro temporalibus.”

Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus vni-
 uersis sacri Romani imperii fidelibus presentes literas inspectu-

ris gratiam suam et omne bonum. Romani imperii celsitudo consurgens antiquitus et fundata mirifice super *in* nobile firmentum excellenti prerogativa qua viguit columnis meruit stabilius stabiliri, et egregiis edificiorum iuncturis indissolubiliter adornari. Inter quas illustres principes ad totius operis machinam supportandam precipue et columnas voluit potiori prestantia premunire, ut qui uberius gratie privilegiis insigniri se sentiunt eo amplius debeant obsequiose vicissitudinis redibitione gratuita ceteris preclarare. Sane cum venerabilis F. electus in episcopum argentinensis ecclesie in nostra presentia constitutus — Romano Imperio et nobis obsequiose deuotionis signa pretenderit et omnino obeditionis insignia presentarit, nos ipsum tamquam nostrum et Imperii principem ad beniuolos applausiue congratulationis admittentes amplexus Regalia feoda Principalis Pontificatus quem obtinet sibi de Regia liberalitate concessimus et eundem electum inuestiuimus de eisdem, amministrationem temporalium et iurisdictionem plenariam principatus eiusdem ecclesie ipsi electo presentium serie committentes. Quocirca vniuersis vasallis ministerialibus et hominibus suis et ecclesie sue damus presentibus in mandatis, quatenus ipsi Electo seu episcopo tamquam principi nostro et domino suo intendant humiliter et pareant reuerenter. Datum etc. etc.

Angeführt b. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 7. Diplomat. Alberti R. R. p. 68. Nr. 84. Geh. Hausarchiv.

56.

„De pacis ordinatione in transitu Fr. principis per bauariam.“

Excellenti ac magnifico principi Domino F. illustri Duci Austrie etc. Conradus dei gratia Sancte Salzburgensis ecclesie archiepiscopus A. S. L. sincerum in omnibus complacendi affectum. Secundum quod in recessu nostro ab inuicem recepimus in commisso, ut inter vos et ducem Ottonem bawarie prout videremus congruum aliquos tractatus amicales faceremus, sic eandem auctoritatem nostram susceptam a uobis notificamus Frasoni dicto domino duci bawarie curialiter reuelandam. Ad cuius insinuationem idem dominus dux placide respondit quod ex quo tempore sue solempnitatis habende videlicet introductionem uxoris sue non speraret interesse debere, in hiis et omni-

bus aliis nostris se vellet consiliis et beneplacitis conformare. Preterea hiis diebus fuimus cum Illustri domino duce F. (R) cum auunculo vestro fideli et karissimo personaliter constituti, qui omnino vestrum bona fide persuadet ascensum et intendit nunc ventura feria secunda ipsius patru sui adire presentiam, ad securum vobis transitum per bawariam procurandam, et super hoc vobis statim pollicitus est mittere suum nuncium specialem informando vos de vestro transitu memorato. Si enim vobis expediet a Welsa versus burchusam declinare et muldorf, tunc circa muldorf omnes in simul conuenire poterimus et aliqua amicabilia pertractare in via; sin autem, tunc vobis per montana hoc est versus Chiczpûhel dirigentibus iter vestrum currus vestros concedimus in quantum termini nostri se extendunt, ita quod non oportebit vos periculum formidare. Dominus dux Rudolfus predictus ad instantiam dicti Ducis Ottonis Bauarie intererit solempnitati predictae que erit apud Landzhutam proxima dominica ante festum pentecosten, ad quam sumus etiam instantissime inuitati, cui etiam intererimus grata mente dummodo tempus vestri adventus ad partes nostras cum dicte solempnitatis tempore non concurrat, et ideo statim per latorem presentium certificari per scripta petimus qualiter iuxta tempus solempnitatis predictae vobis placeat vestrum moderari processum, ut secundum hoc regere nos possimus. Ceterum memoratus dominus dux Rudolfus vestrum ut diximus persuadendo ascensum, ita quod terram vestram dimittatis sub bona cautela a tergo- — nobis retulit, dominum Regem Romanorum post instans festum futurum in Ulmam personaliter uel Augustam. Datum etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 69. Nr. 85. Geh. Hausarchiv.

57.

„Collatio feodorum masculorum et feminarum.”

Nos Albertus dei gratia Dux Austrie et Stirie etc. notum facimus vniuersis, ad quos presens peruenerit tam presentibus quam futuris. Quod cum Justiniane legis eloquio approbante mares et femine quoad ius succedendi conditionis sint eque, veteris legis observatione penitus antiqua que naturam cur non totos mares protulerit accusare quodammodo videbatur, — pro-

bitatis Eber. ministr-iburgensis opidi nostri in Memgen hanc ipsi Eb. gratiam duximus faciendam, ut femine ab eodem Eb. ex legitimo matrimonio procreati in feodis dictis Manlehen, que predictus Eb. in presentiarum tenet a nobis et in posterum obtinebit, vna cum liberis masculis Eb. succedere valeant memorato; volentes, ut ad virilem seu equalem cum maribus admittantur portionem in huiusmodi feodis consuetudine regionis contraria non obstante, presentibus si Eb. aut filias suas ad alia loca nostro dominio aliena domicilium transferre contingeret minime valituris. In cuius rei etc. etc.

Angef. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 4. Diplomatar. Alberti. R. R. p. 72. Nr. 89. Geh. Hausarchiv.

58.

„Forma legitimitatis.”

Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus vniuersis sacri Romani Imperii fidelibus presentes literas inspecturis gratiam suam et omne bonum. Quemadmodum arbor ex amara radice consurgens dum apparet fructuum ubertate probabilis non ei ad successionem (succisionem) securis immittitur sed plantationis remedium ut uberius fructificet adhibetur, sic is cuius ad vitam ingressum natalium nota maculavit sed vivendi progressus proprie probitatis morumque honestate clarificet ob genitorum culpam que suis videtur infusa natalibus non misericordia secludendus. Sane cum Mathias Lodwico dicto de Ahucla clerico coloniensi soluto patre et Gertrude matre soluta genitus dicatur bonis redimere moribus quod ortus odiose natiuitatis ademit, nos ipsius humilibus supplicationibus fauorabiliter inclinati cum ipso Mathia ex plenitudine Regie potestatis super defectu natalium quem patitur dispensamus, habilitantes eundem ad omnes actus legitimos et civiles honores ita quod suam in huiusmodi casibus libere prosequi valeat actionem tamquam legitimus et de thoro legitimo procreatus, obiectione prolis illegittime in posterum quiescente et lege aliqua non obstante et precipue illa que legitimari spurios nisi ex certa scientia non permittit. Hanc etiam gratiam annectimus gratiis prenotatis, quod dictus Mathias bona parentum tamquam verus et legitimus heres ex indulsione et concessione Regie maiesta-

tis possidere valeat et succedere in eisdem, que tamen Regalia non existant. Ad huius igitur legitimationis nostre iudicium euidentis et memoriam sempiternam presens scriptum exinde conscribi et maiestatis nostre sigillo etc. etc.

Diplomatar Alberti R. R. p. 72. Nr. 90. Geh. Hausarchiv.

59.

„Gratia data ciuibus constantiensibus ne extra ciuitatem aliquo Iudicio trahantur.”

Adolfus dei gratia Romanorum Rex semper augustus vniuersis sacri Imperii Romani fidelibus presentes literas inspecturis gratiam suam et omne bonum. Nostra gloriatur regalis sublimitas quotiens fidelium subditorum nostrorum precibus beniuolentie gratiam impertimur, attendentes itaque gloriosa merita nostrorum ciuium constantiensium quibus erga nos et Romanum Imperium multiformiter elucescunt, gratias infrascriptas dictis ciuibus constantiensibus per serenissimum dominum Rudolphum Regem Romanorum nostrum predecessorem indultas donatas et concessas, videlicet quod idem cives a nullo Iudice ad alicuius instanciam super quacunque actione extra ciuitatem trahi aut coram aliquo alio iudice valeant conueniri, quam coram Iudice ciuitatis constantiensis sic tamen si idem iudex conquerenti facere instantiam sit paratus et iidem ciues ipsi iudici paruerint et non recusauerint stare iuri, approbamus innouamus roboramus et auctoritate Regia confirmamus. In cuius rei testimonium presens scriptum. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 74. Nr. 92. Geh. Hausarchiv.

60.

„Gratia data ciuibus Constantiensibus.”

Rudolfus dei gratia Romanorum rex semper Augustus vniuersis Imperii Romani fidelibus gratiam suam et omne bonum. Pensat nostra serenitas quibus qualem faciamus gratiam, et quos in exhibendis deuote fidelitatis seruitiis pre ceteris noscimus studiosos, illis nimirum ampliora beneficentie munera dignum duximus rependere, ut ex susceptis beneficiis eorundem deuotio in exhibendis obsequiis continuum ac deuotum bone voluntatis ac studiose operationis recipiat incrementum. Hinc

est quod nos attendentes fidelium nostrorum ciuium constantiensium deuota seruitia hanc eisdem gratiam faciendam duximus, quod videlicet idem ciues a nullo Iudice ad alicuius instanciam super quacunque actione extra ciuitatem trahi aut coram aliquo iudice valeant conueniri, quam coram Iudice constantiensi sic tamen etc. ut supra. (Bestätigung von K. Adolf.)

Diplomatar. Alberti R. R. p. 74. Nr. 93. Geh. Hausarchiv.

61.

„Confirmatio gratiarum claustru connensis (lennensis).“

Albertus dei gratia Romanorum Rex et semper Augustus vniuersis Imperii fidelibus presentem paginam inspecturis gratiam suam et omne bonum. Inclite recordationis diuorum Imperatorum illustrium Romanorum regum predecessorum nostrorum pia gesta diligenter mente sollicita reuoluentes eorum iustis exemplis deuotius prouocamur, ut religiosos qui regi deo regnanti cottidie deseruiunt cui seruire regnare est per quem reges regnant ad augendum diuinum cultum in omnibus prosequamur; hinc presens nouerit etas et futuri temporis successura posteritas, quod nos venerandum cunctis Conense (Lenense) monasterium ordinis cysterciensis et brandenburgensis dyocesis a dictis antecessoribus nostris multis dotatum libertatibus et honorum titulis insignitum iisdem *ullius* gratie et specialis beneficentie amplexantes in nostrum et sacri imperii tuitionem et protectionem recipimus specialem cum personis villis possessionibus redditibus terris pascuis nemoribus piscariis *temento* molendinis, que ab illustribus principibus Al. et Her. marchionibus de brandenburch possidet in terra que dicitur *bernam* nec non et similiter cum omnibus bonis que sub uenerabili magdeburgensi archiepiscopo et etiam sub duce saxonie idem monasterium habere dinoscitur cum ceterisque hominibus bonis, que titulo donationis emptionis concessionis permutationis locationis vel que ex testamento nunc optineant aut in futurum iustis modis prestante domino poterunt adipisci. Que omnia eidem monasterio auctoritate Regia confirmamus, ius prosequendum in quibuslibet secularibus causis in proprietate predictae ecclesie exclusa extraneorum aduocatorum violentia laycis fratribus eiusdem monasterii concedentes et tenore presentium districtius in-

hibentes, ne quis fratres sepedicti monasterii contra hanc protectionem confirmationem et concessionem nostram super predictis bonis molestare audeat uel etiam impedire, quod qui facere presumpserit grauem celsitudinis nostre offensam se noverit incursum. Et quia nostram presentiam prefati fratres non possunt frequenter sine graui dispendio attingere, hanc nostram auctoritatem in conseruando et defendendo predictum monasterium nec non in vindicando quaslibet iniurias eisdem illatas dilectissimo genero nostro illustri principi Her. marchioni brandenburgensi damus et serius iniungimus suisque successoribus in perpetuum, ut in absentibus nobis fidelibus vices nostras agant. In cuius rei etc. etc.

Angef. b. Lichnowsky II. Regesten B. Nr. 8. Diplomatar. Alberti R. R. p. 74 Nr. 94. Geh. Hausarchiv.

62.

„Libertas cuiusdam ville.”

Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus vniuersis Sacri Romani Imperii fidelibus, ad quos presens peruenit gratiam suam et omne bonum. Licet ad omnes fideles nostros quos Romanum ambit Imperium beniuolentiam Regiam expandere debeamus, tamen dignum nostra iudicat serenitas et congruum arbitratur, quod ratione suadente personas illas quas nobis sangwinis unit affectio gratiosiori affectu pre ceteris prosequamur. Hinc est quod nos preclara fidei merita nec non gratuita obsequia, que vir nobilis Rudolfus Comes de Werdemberch auunculus et fidelis noster dilectus nostre celsitudini hactenus inpendit et gratiora que nobis impendere poterit in futurum, benignius intuentes sibi hanc gratiam liberaliter duximus faciendam, quod villa sua Nav (Nau, Langenau) omnibus libertatibus et iuribus auctoritate nostra Regia gaudeat, quibus ciuitas nostra et Imperii Vlma gaudet et hactenus est gauisa, presentium testimonio litterarum nostre magestatis sigilli robore signatarum. Datum ante castris bensheim anno domini millesimo tricentesimo primo quarto Nonas Iulii indictione decima quarta etc.

Angef. b. Lichnowsky II. Regesten Nr. 321. Diplomatar. Alberti R. R. p. 75. Nr. 95. Geh. Hausarchiv.

63.

Nos Hainricus de Potendorf dictus canis publice profiteamur scire volentes quosque presentium inspectores, quod nos Hainrico genero Leublonis cuius Wienne credito nostro super omnibus que nobis crediderit et accomodando apud ipsum recepimus per nostros certos securitatem, siue cautionem fecimus debitam, quam prebemus eidem presentibus sub certis terminis inter nos ad hoc specialiter constitutis rationabiliter in hunc modum, que circa festum beati Georii nobis accomodauerit ea quidem in festo Michaelis subsequenti proximo persoluemus. Item ea que circa festum Michahelis nobis accomodauerit in festo purificationis beate Marie virginis subsequenti soluere debemus eidem, que autem tunc nobis accomodauerit ea quidem persoluere debemus eidem in festo beati Georii; quocunque autem vno illo terminorum predictorum iam dicto Hainrico non persoluimus ea quidem debita que tunc soluere nos contingunt, ex tunc statim vnum de militibus nostris die sequenti aut duos de clientibus nostris militaribus Wiennam transmittimus non exituros quoadusque a nobis eidem Hainrico in ipsis debitis satisfiat; ad quod nos iam dicto Hainrico certitudinaliter obligamus plenius seruatuos, harum testimonio literarum quas sibi porrigimus pro cautela sigilli nostri munimine consignatas. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 76. Nr. 96. Geh. Hausarchiv.

64.

„Quomodo Rex assumit sibi capellanum.”

Albertus dei gratia Romanorum Rex semper Augustus vniuersis sacri Romani Imperii fidelibus presentes literas inspecturis gratiam suam et omne bonum. Regalis honoris sublimitas pietatis legibus stabilita ad illos se singulari fauore conuertit, qui sue deuotionis insigniis Romanum Imperium fideliter venerantur. Sane cum honorabilis vir . . . de Guerdia Archidiaconus de Lineyo in ecclesia Tullensi prout ex ueris experimentis cognouimus se nobis et Imperio cum fidei puritate semper exhibuerit tam deuotum, quod exinde non indigne debeat honorari, Ipsum libenter et liberaliter cappellanos nostrorum numero duximus aggregandum; et quia multa debent immunitate fulciri qui fauo-

rem Regium suis virtutibus multipliciter meruerunt, vobis universis et singulis damus hoc edicto Regio firmiter in mandatis, quatenus eundem cappellanum nostrum vobis habentes fideliter recommissum non permittatis eidem a quoquam iniuriam aut violentiam irrogari, set studeatis ipsum pro nostra et Imperii nostri reuerentia honore congruo preuenire. Datum etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 76. Nr. 97. Geh. Hausarchiv.

65.

„Litera promotionis ad Sacerdotium.”

Reuerendo in Christo patri et domino suo speciali domino H.¹⁾ preposito ad sanctum Ypolitum orationes suas et crebris successuum euentibus iocundari. Paternitati vestre de qua michi presumptio fuit est et semper erit latorem presentium Ortolphum dyaconum ydoneum ac moribus decoratum patrimonium sufficiens ut sua forma indicat possidentem dirigo, petens humiliter et deuote, ut mearum orationum ac seruitii ob amorem ipsum ad sacros ordines sacerdotii intitulandum dignemini promouere etc. in quo michi gratiam et fauorem exhibetis specialem etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 76. Nr. 98. Geh. Hausarchiv.

66.

„Forma indulgentie.”

Rudolfus dei gratia talis ecclesie episcopus yniuersis Christi fidelibus salutem et — etc. Pia mater Ecclesia de filiorum suorum quos spiritualiter genuit salute sollicita deuotionem fidelium incitare consuevit, ad debiti famulatum (et) honorem deo et sanctis edibus impendendam, ut quanto frequentius ad eandem confluit populus christianus tanto celerius delictorum suorum veniam et gaudia consequi mereatur eterna. Omnibus itaque vere penitentibus et confessis qui deuotionis spiritu Ecclesiam parochialem in Mistelbach in festo beati Martini Patroni ibidem et per Octauam ipsius nec non in anniuersario dedicationis eiusdem per octauam accesserint XL dies iniuncte penitentie ipsis in domino relaxamus.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 78. Nr. 100. Geh. Hausarchiv.

¹⁾ Heinrich III. Propst zu St. Pölten 1315—1330.

Rudolfus dei gratia sancte salzburgensis ecclesie electus *) confirmatus consecratus A. S. L. Imperialis aule cancellarius dilecto in Christo fratri domino venerabili decano Pataviensis Ecclesie salutem et fraternam in domino caritatem. Sicut nuper discretionem vestram adhortati fuimus, ut ad hoc conuerteretis ingenii vestri votum *quidem* in ecclesia vestra de futuro pontifice concors celebratur electio sic dilectionem vestram iterum adhortamur rogantes in domino, quatenus deum habentes pre oculis ne dispendiosa ecclesie vestre vacatio inducat periculum sicut poteritis celerius pontificem concorderiter elegi quantum in vobis esse poterit procuretis; ad hoc maturius promouendum cum instantia vos rogamus, quatenus venerabilis fratris nostri domini Ch. Lauentinensis episcopi verbis que vobis nostro nomine exposuerit fidem credulam adhibere curetis.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 79. Nr. 100. b. Geh. Hausarchiv.

„Abbas scribit Claustris que vult visitare (1332 ?)“.

Reuerendis in Christo Patribus et d. s. karissimis Abbati S. Mariae ad Scotos nec non venerabilibus monasteriorum subscriptorum Abbatibus videlicet in Cella S. Mariae, in Cotwico etc. Mathias (*Matthäus*) miseratione diuina abbas monasterii in Altenwurch, visitator ordinis S. Benedicti per eadem monasteria in provinciali capitulo electus cum devotis orationibus sinceram in domino karitatem. Sicut dicit canon licet vix ferendum a sancta Romana ecclesia iugum inponatur tamen ferendum et pia deuotione tollerandum est. Nos igitur quamquam inmeriti ab eadem sede secundum concilium prouisi et a prouinciali capitulo ad visitationis officium exsequendum deputati humeros nostros Jugo obedientie et superiorum precepto humiliter inclinamus, actum visitationis nostre feria sexta proxima . . . superna nobis cooperante gratia diligenti ac maturo sapientum habito consilio humiliter instaurando. Initialem ergo nostre visitationis actum optamus vestris orationibus fine prospero terminari. Datum etc. etc.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 106. Nr. 118. Geh. Hausarchiv.

*) Erzbischof Rudolf von Salzburg (von 1284—1289.)

69.

„Litera quomodô Sclaris debet pecuniam extorquere a parentibus.”

Reuerendissimo ac benignissimo domino Plebano in Weikerstorf amicorum suorum infimus salutem cum obsequio indefesso. Benignitati vestre regratiari non sufficio, quod multis affectationibus et beneficiorum inpensis actenus me recipere voluistis, unde quia mee paruitatis non sufficit ille pro me supleat qui bonorum omnium est retributor. Vestra nouerit discretio me esse agrauatum miseriis multis. Quemadmodum miles cuius videntur arma deficere nequit decenter militis officium exercere, ita si quidem scolaribus ad sublimiores gradus artium transcendere proponentibus difficilis descensus iste cognoscitur tollerandus. Quot si qui copiam librorum caruerint desiderio sui affectionis in haurienda sophia satisfacere non valebunt. Quapropter exoro instantissime vestram honestatem cui seruire desiderio, quatenus velitis michi subvenire munusculo per latorem presentium. Quot si mearum precum facilis eritis exauditor in vestris seruitiis et vestrorum feruentius animabor, si uero non status meus in profundum miserie demergetur. Conseruet uos deus per tempora longiora, valete et valeant qui uos valere desiderant.

Diplomatar. Alberti R. R. p. 107. Nr. 120. Geh. Hausarchiv.

(Mit späterer Schrift 15. Jahrh.)

Anmerkung. Die Handschrift ist, besonders stellenweise, sehr incorrect; ich liess absichtlich manche (nicht alle) Fehler stehen, aber bezeichnete sie. Nro. 10 ist schon öfter gedruckt, auch in Fejer's cod. dipl. Hungariae. Das darin erwähnte Comitatus de Quizcrite (?) wird wohl Biztrize heissen sollen, das Comitatus de Seybuno ist Cibinium (Hermannstadt). Ch.

SBB 013401958353

Albrecht

Das Formelbuch K. Albrechts I aus der im k. k. geh. Haus-, Hof- und Staats-
Archive aufbewahrten Handschrift

Wien 1849

Bamberg, Staatsbibliothek -- HV.Hist.294
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11695426-4